

ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา

ปริญญานิพนธ์
ของ
วรรณดาว ศูนย์กลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5/5/50

ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา

บทคัดย่อ
ของ
วรรณดาว ศูนย์กลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วรรณดาว ศูนย์กลาง. (2550). ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรม เด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา, รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร.

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเยาวชนผู้กระทำผิดเพศชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณาจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน

สถิติที่ใช้ได้แก่ Two-way ANOVA และ ANCOVA

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไม่มีผลร่วมต่อพฤติกรรมก้าวร้าว
2. เยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังการทดลองเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ต่างกัน

THE EFFECTS OF PARTICIPATION IN YONISOMANASIKAN THINKING THROUGH
GROUP DYNAMIC ACTIVITIES WITH A VIEW TO REDUCE AGGRESSIVE BEHAVIOR OF
MALE JUVENILES AT DIFFERENT LEVELS OF INTELLIGENT
IN KARUNA TRAINING CENTER

AN ABSTRACT

BY

WANNADAO SOONKLANG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Developmental Psychology
At Srinakharinwirot University

May 2007

Copyright 2007 by Srinakharinwirot University

Wannadao Soonklang. (2007). *The Effects of Participation in Yonisomanasikan Thinking Through Group Dynamic Activities with a View to Reduce Aggressive Behavior of Male Juveniles at different Levels of Intelligence in Karuna Training Center*. Master thesis, M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Wattana Srisatvacha, Assoc. Prof. Dr. Duangduen Satraphat.

The proposes of this research were 1.to study the effects of participation in Yonisomanasikan Thinking through group dynamic activities with a view to reduce aggressive behavior of male juveniles at different Levels of Intelligence in Karuna Training Center, and 2. to study the interaction of the different levels of Intelligence and the effects of participation in Yonisomanasikan Thinking through group dynamic activities.

A sample of this study consisted of 60 juvenile subjects, 15-18 years old, who were found guilty of violent actions and were convicted by the court of justice, and then were sent to be trained in Karuna Training Center. For the purpose of this research, they were divided into a control group and an experimental group : 30 subjects in each group.

The statistical methods and procedures for analyzing the obtained data were Two-way ANOVA and ANCOVA

The finding clearly indicated no significant interaction effects of the intelligence and the effect of the participation in Yonisomanasikan Thinking through group dynamic activities; the juvenile criminals who participated in Yonisomanasikan Thinking through group dynamic activities were found to have less aggressive behavior than those with the particular group dynamic activities at the 0.5 level of significance, and the juvenile delinquents at different levels of intelligence were not found to be significantly different in their aggressive behavior after their participation in Yonisomanasikan Thinking through group dynamic activities in this study.

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา

ของ

วรรณดาว ศูนย์กลาง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

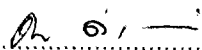
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ ...16... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

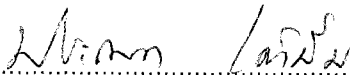
..... ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

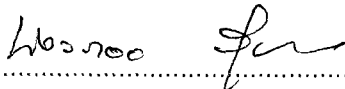
..... กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภัก)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต เค้าฉิม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร.นวลละออง สุภาผล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒนา ศรีสัตย์วาจา ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ ทั้งยังคอยติดตามผลการทำงานของผู้วิจัยตลอดเวลา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อ.ดร.นิยะดา จิตต์จรัส อาจารย์ที่ปรึกษา ที่คอยดูแลผู้วิจัยมาโดยตลอด อีกทั้งคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยจนนำมาสู่ความสำเร็จในวันนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยงานทุกหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักจิตวิทยา และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก และเยาวชนชาย บ้านกรุณา ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมการวิจัยนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีในการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัว 'ศูนย์กลาง' ทุกคนที่คอยเป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา รวมทั้งนายชยันต์ พิกุลโสม ที่คอยดูแลเอาใจใส่และร่วมแก้ปัญหาในทุก ๆ เรื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย จนงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

วรรณดาว ศูนย์กลาง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	6
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
สมมุติฐานในการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	13
ประวัติและความเป็นมา.....	13
พันธกิจ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	15
อำนาจหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	16
ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา.....	16
ประวัติและความเป็นมา.....	16
การจัดโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่.....	17
หน้าที่ความรับผิดชอบ.....	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	20
ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	20
แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	23
ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสัญชาตญาณ.....	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	24
ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม	25
ประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	26
สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว.....	29
ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา.....	32
ความหมายของสติปัญญา.....	32
ทฤษฎีเกี่ยวกับสติปัญญา.....	33
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา.....	34
ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา.....	35
การวัดความสามารถทางสติปัญญา.....	37
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิด และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	41
ความหมายของการคิด.....	41
ประเภทของการคิด.....	42
ความหมายของโยนิโสมนสิการ.....	43
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	44
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	48
ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	48
ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์.....	52
ทฤษฎีสนาม.....	52
ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์.....	53
ทฤษฎีระบบ	53
ทฤษฎีสังคมมิติ.....	53
จุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์.....	54
ลักษณะของกลุ่มสัมพันธ์.....	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์.....	56
หลักในการแบ่งกลุ่ม.....	58
เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม.....	59
อิทธิพลของกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรม.....	59
ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์.....	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าว กับสติปัญญา.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างโยนิโสมนสิการ กับพฤติกรรมก้าวร้าว.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
ประชากร.....	69
กลุ่มตัวอย่าง.....	69
แบบแผนการทดลอง.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
การดำเนินการทดลอง.....	74
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย.....	82
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	87
ข้อดีและข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก.....	103
โปรแกรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	
ภาคผนวก ข.....	136
แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว	
ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว	
ภาคผนวก ค.....	143
รายนามผู้เชี่ยวชาญ	
ภาคผนวก ง.....	145
ตัวอย่างการประเมินผลกิจกรรมของเยาวชน	
ประวัติย่อผู้วิจัย	153

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา.....	70
2 แบบแผนการวิจัย.....	71
3 โปรแกรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์.....	76
4 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทำการทดลอง.....	80
5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อพิจารณา ตามตัวแปรการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์และระดับสติปัญญาแตกต่างกัน	81

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่าง ๆ จากสิ่งเร้าไม่พึงประสงค์.....	26

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เยาวชนกับความรุนแรง เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่กำลังทวีความรุนแรงอยู่ในสังคมขณะนี้ เห็นได้จากข้อมูลข่าวสารที่สื่อประเภทต่าง ๆ ได้นำเสนอกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมักจะมีข่าวนักเรียนอาชีวศึกษายกพวกตีกัน ทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นทั้งที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง จนได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือเสียชีวิต มีการข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งกำลังเป็นค่านิยมผิด ๆ ในหมู่เยาวชนไทยบางกลุ่ม รวมไปถึงการก่อคดีอาชญากรรมอื่น ๆ อีกมากมาย ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนเหล่านี้ล้วนจะต้องเติบโตมาเป็นพลัง และอนาคตที่สำคัญของประเทศ แต่ขณะนี้พวกเขา กลับแสดงพลังที่มี ออกมาเป็นพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง และเป็นภัยต่อสังคมโดยรวม

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความก้าวร้าว ทำให้ทราบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลจากปัจจัยหลายประการ โดยสรุปสามารถแบ่งออกเป็น 2 สาเหตุใหญ่ คือ สาเหตุจากพันธุกรรม หรือสรีรวิทยา และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อมหรือการอบรมเลี้ยงดู โดยในส่วนของพันธุกรรมหรือสรีรวิทยานั้น ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่าความก้าวร้าวของบุคคลมีมาตั้งแต่เกิด เป็นสรีรวิทยาที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก มนุษย์เป็นผู้ที่ก้าวร้าวเสมอโดยไม่เลือกสถานการณ์ และความก้าวร้าว นั้นเกิดจากสรีรวิทยาแห่งการดำรงพันธุ์ (sexual instinct) นั่นคือเมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการบำบัดทางเพศ มนุษย์จะเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ด้านศาสตราจารย์เทอริมอฟฟิต หนึ่งในคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยคิงส์ คอลเลจ ได้ระบุว่า ยีนโมโนอามายน์ ออกซิเดส เอ (MAOA) เป็นต้นเหตุให้คนเป็นอาชญากร และมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม โดยคณะวิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบพันธุกรรม กับการมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมจากชายหนุ่ม 154 คน ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวพบว่า ทุกคนมียีนโมโนอามายน์ ออกซิเดส เอ (MAOA) อยู่เป็นจำนวนมาก จากนั้นจึงทำการศึกษาจากชาย 33 คน ที่มีความประพฤติดูอยู่ในกรอบพบว่า มีปริมาณยีนดังกล่าวต่ำ โดยยีนโมโนอามายน์ ออกซิเดส เอ (MAOA) นี้ จะเข้าไปยับยั้งการทำงานของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรม รวมทั้งความก้าวร้าว ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมต่อต้านสังคม มีแนวโน้มเป็นอาชญากร และอาจถ่ายทอดไปยังลูกหลานได้ (ผู้จัดการออนไลน์. 2545 : ออนไลน์) สำหรับพญ.อัมพร เบญจพลพิทักษ์กุล รองผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น ได้กล่าวว่า ทุกวันนี้เด็กเกิดมาไม่มีอะไรรับประกันได้ว่าจะไม่เสี่ยงต่อความรุนแรง เพราะมีข้อมูลที่ชัดเจนระบุว่า เด็กที่ในระหว่างคลอดมีปัญหา จะทำให้เด็กเกิดรอยแผล หรือจุดเล็ก ๆ ที่สมอง และจะเติบโตเป็นคนที่มีนิยมนความรุนแรง ขณะเดียวกันงานวิจัยในต่างประเทศก็ระบุว่า นักโทษคดีอุกฉกรรจ์หลายคนจะมีรอยแผล

เล็ก ๆ ที่สมอง หรือมีอาการโรคสมาธิสั้น ซึ่งรบกวนต่อความเชื่อมั่นในตนเอง (ไทยรัฐ. 2546 : ออนไลน์)

สำหรับสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวที่มาจากสิ่งแวดล้อมหรือการอบรมเลี้ยงดูนั้น เป็นเรื่องที่ผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคำแนะนำจากนักวิชาการว่า สาเหตุของความก้าวร้าวบางอย่างที่เกิดขึ้นจากพันธุกรรม สามารถป้องกันหรือบรรเทาได้จากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง เช่น ศาสตราจารย์เทอร์รี มอฟฟิต หนึ่งในคณะวิจัยจากมหาวิทยาลัยคิงส์ คอลเลจ ที่ระบุว่ายีนโมโนอามายน์ ออกซิเดส เอ (MAOA) มีผลทำให้บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อต้านสังคมนั้น ได้ให้ความเห็นว่า ในขณะนี้การอบรมเลี้ยงดูเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะป้องกันไม่ให้ผู้มียีนดังกล่าวกลายเป็นอาชญากร (ผู้จัดการออนไลน์. 2545 : ออนไลน์) สถานการณ์บางอย่างที่ผู้เลี้ยงดูบางรายคาดไม่ถึงว่าอาจส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวได้ เช่น เด็กที่นอนหลับไม่เพียงพอจะนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว วศ.พญ.จุติส โอเวน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาความผิดปกติของการนอนหลับในเด็ก โรงพยาบาลเด็ก Hasbro ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวในงานสัมมนาวิชาการเรื่องการนอนหลับในเด็กว่า เด็กที่นอนหลับไม่เพียงพอ จะทำให้มีอาการระส่ำระส้อ และส่งผลกระทบในเรื่องปัญหาการเรียน พฤติกรรม และอารมณ์ อันนำไปสู่ปัญหาทางพัฒนาการ ทั้งในเรื่องของการเรียนรู้ สมาธิ ความจำ การจัดระบบความคิด และมีพฤติกรรมหงุดหงิดง่าย ควบคุมตนเองได้ไม่ดี นำไปสู่การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ (ไทยรัฐ. 2546 : ออนไลน์) นอกจากนั้นการที่เยาวชนได้เห็นตัวแบบ แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่ว่าจะเป็นจากบุคคลรอบข้างที่อยู่ใกล้ตัว หรือจากการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ก็มีส่วนต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้เช่นกัน มีรายงานการวิจัยหลายชิ้นที่มีผลสนับสนุนกับแนวคิดนี้ เช่น รายงานการวิจัยของนักจิตวิทยา โรเวลล์ ฮุสมานน์ และคณะจากมหาวิทยาลัยมิชิแกนได้สัมภาษณ์เด็กอายุ 6 – 10 ปี ในย่านนครชิคาโก จำนวน 329 คน ในปี พ.ศ.2520 ทั้งนี้ได้สัมภาษณ์ครูและพ่อแม่ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็ก จนเมื่อเวลาผ่านไป 15 ปีจึงกลับมาสัมภาษณ์พวกเขาใหม่ รวมทั้งคู่ครองของพวกเขา และดูประวัติอาชญากรรม พบว่าชายหญิงที่ชอบดู และติดตามการโทรทัศน์ที่รุนแรงมีแนวโน้มจะก้าวร้าว โดยไม่เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ บุคลิกของพ่อแม่ และอาชีพการงาน (ไทยโพสต์. 2546 : ออนไลน์) เรื่องของการเลียนแบบตัวแบบนั้น มีหน่วยงานต่าง ๆ พยายามเร่งดำเนินการแก้ไขสถานการณ์นี้กันอย่างจริงจัง เช่นในประเทศออสเตรเลียได้มีการจัดตั้งโครงการ 'เซตปลอดภัยไปอีโร' ขึ้นมา โดยศูนย์รับเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนอย่างน้อย 12 แห่งในเมืองเมลเบิร์น ได้ประกาศห้ามเด็ก ๆ แต่งกายเลียนแบบอีโรในรายการโทรทัศน์ เนื่องจากเชื่อว่าเด็ก ๆ ที่แต่งกายเลียนแบบเหล่านั้นจะแสดงพฤติกรรมเหมือนกับบรรดาอีโรที่พวกเขาชื่นชอบ ซึ่งอาจนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเด็กได้ (ผู้จัดการออนไลน์. 2546 : ออนไลน์)

มีรายงานการวิจัยบางฉบับพบว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมักมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมไม่ก้าวร้าว ดังที่ประเทิน มหาพันธ์ (2521) ศึกษาพบว่าเยาวชนที่กระทำผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเยาวชนที่ไม่ได้กระทำความผิด และวาซุง (Wasung. 1975) พบว่า เด็กเกเรที่มีระดับสติปัญญาต่ำมาก ๆ ส่วนใหญ่กระทำความผิดที่รุนแรง ได้แก่ ฆาตกรรม ปล้น ช่มชู้ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า สติปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เยาวชนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา เพราะผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูง ย่อมมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์สถานการณ์ และตัดสินใจในการที่จะกระทำ หรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปอย่างมีสติดีกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น จากสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปรากฏว่า ในปีพ.ศ. 2543 มีเด็กและเยาวชนที่ถูกจับส่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศจำนวน 35,493 คน ปีพ.ศ. 2544 มีผู้กระทำความผิดลดลงเหลือ 31,448 คน แต่ในปีพ.ศ. 2545 กลับมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 35,285 คน และลดลงอีกครั้งในปีพ.ศ. 2546 คือมีจำนวนผู้กระทำความผิด 29,915 คน ถ้าพิจารณาจากจำนวนเยาวชนผู้กระทำความผิด จะพบว่ามีจำนวนขึ้นลง อย่างไม่มีทิศทางที่แน่นอน แต่ถ้าพิจารณาจากการจำแนกตามฐานความผิดพบว่าตัวเลขที่มีผลให้จำนวนเยาวชนที่กระทำความผิดเพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้น เป็นจำนวนของเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2543 - 2546 มีเยาวชนกระทำความผิดในฐานความผิดดังกล่าว 20,103 คน 16,563 คน 16,723 คน และ 5,897 คน ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาจากฐานความผิดที่เนื่องมาจากการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว คือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและกาย และลักษณะความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด พบว่าในแต่ละปีมีจำนวนของเยาวชนที่กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ในปีพ.ศ. 2543 มีจำนวน 12,011 คน ปีพ.ศ. 2544 ลดลงเล็กน้อยเหลือ 11,965 คน และเพิ่มขึ้นอีกในปีพ.ศ. 2545-2546 คือจำนวน 17,543 คน และ 18,437 คน ตามลำดับ (ข้อมูลจาก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน)

จากที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า เยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป เพราะฉะนั้นพวกเขาจึงควรเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อพวกเขาจะได้ทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เยาวชนส่วนหนึ่งกลับมีพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมา ไม่ว่าจะเป็นการลักทรัพย์ จี้ปล้น ทะเลาะวิวาท ช่มชู้อนาจาร ฯลฯ ดังที่กล่าวมาแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นการส่งสัญญาณอันตรายต่อสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือจากพวกเขาด้วย เพราะสาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชนนั้นซับซ้อนมีทั้งมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะ

หรือมาจากหลายสาเหตุประกอบกัน แต่ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุอะไรก็ตาม เยาวชนเหล่านี้อาจไม่รู้ และไม่ได้รับการฝึกหรือการอบรมที่เหมาะสม ที่จะทำให้พวกเขาสามารถรับมือ หรือควบคุมความก้าวร้าวรุนแรงที่เกิดขึ้นในตัวพวกเขาได้ เยาวชนเหล่านี้จึงต้องการความช่วยเหลือจากคนที่พร้อมจะช่วยเหลือพวกเขาอย่างถูกวิธี เพราะคงไม่มีใครอยากมีชีวิตที่ถูกควบคุม ถูกจำกัดเสรีภาพ หรือต้องมีชีวิตที่ทุกข์ทรมานจากความผิดพลาดในวัยเยาว์ตลอดไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีผู้วิจัยหลายท่านได้พยายามหาวิธีลดความก้าวร้าวของเยาวชน เช่น เพชรสุตา เพชรใส (2525) อุดมรัตน์ เชาววิวัฒน์ (2536) และประภาพรพรณ นาคข้าพันธ์ (2537) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม ในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ พบว่าการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงได้ ส่วนสุรธานี เปี่ยมญาติ (2536) ทดลองใช้หนังสือบำบัดความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือ และมีการอภิปรายกลุ่ม มีความก้าวร้าวลดลง ด้านคมคาย อนุจันทร์ (2538) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเอง และการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย พบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้การควบคุมตนเอง และกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง และเมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มพบว่า มีความก้าวร้าวลดลงไม่แตกต่างกัน ส่วน สมณ วงศ์รัตนานนท์ (2546) ได้ทดลองนำการเต้นแอโรบิค โดยใช้เพลงที่ซ่อนข้อมูลเชิงบวกต่อการลดความก้าวร้าว ในเยาวชนที่ถูกควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนพบว่า เยาวชนกลุ่มที่ได้รับฟังเพลงที่ซ่อนข้อมูลเชิงบวก มีคะแนนเฉลี่ยความก้าวร้าวลดลงกว่ากลุ่มที่ฟังเพลงปราศจากข้อมูล สำหรับสมิท, สตีเฟน-ดับเบิลยู และคนอื่น ๆ (Smith, Stephen-w and others.1994) ได้ศึกษาผลของการใช้พฤติกรรมทางปัญญาต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 พบว่าการฝึกพฤติกรรมทางปัญญาสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้

จากผลการศึกษาข้างต้นพบว่า มีหลายวิธีที่จะช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนได้ แต่การคงอยู่ของพฤติกรรมที่ได้รับการปรับลดไปนั้นจะยาวนานเท่าใด ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการเหล่านั้นช่วยให้เยาวชนเข้าใจสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ถ่องแท้เพียงใด เพราะถ้าเยาวชนได้เข้าใจถึงรากลึกของปัญหา สามารถวิเคราะห์หาทางแก้ด้วยปัญญาแล้ว เชื่อว่าพวกเขาจะมีสติยั้งคิดในการที่จะไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการสอนให้เยาวชนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเรียนรู้การคิดที่ถูกต้อง คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดพิจารณาสิ่งทั้งหลาย และคิดค้นถึงต้นเค้าสาเหตุเพื่อ

แยกแยะปัญหานั้นให้เห็นตามสภาวะแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึก หรืออุปทานของตนเข้าไปจับ ก็จะทำให้เยาวชนเหล่านั้นได้รู้จักวิธีการแห่งปัญญา หรือที่เรียกว่า วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ นั้นเอง

สำหรับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้น มีผู้วิจัยหลายท่านให้ความสนใจนำวิธีคิดนี้มาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมหลายด้านด้วยกัน เช่น วรณา สุทธิวิจิตร (2526) ได้ทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังการทดลองนักเรียนมีการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาสูงกว่าเดิม ส่วน สมาน สาครวิจิตร (2532) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์และเจตคติของนักเรียน ที่มีต่อครูและการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมีการเรียนรู้ และมีการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเจตคติของนักเรียน ที่มีต่อครูและต่อการเรียนคณิตศาสตร์ดีขึ้น สำหรับพจนารถ บัวเขียว (2535) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่าหลังการทดลองนักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองสูงขึ้น

นอกจากวิธีดังกล่าวแล้ว การทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีผู้นำมาใช้ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ดังที่ พัทธินทร์ เปรมสมาน (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจันทรีใน พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาแล้วว่า มีเยาวชนบางส่วนที่ได้กระทำผิด และต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหลายแห่ง โดยเฉพาะที่บ้านกรูณาซึ่งเป็นศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่มีขนาดใหญ่ และมีจำนวนเด็กและเยาวชนถูกส่งมาอยู่มากที่สุด เยาวชนเหล่านี้เป็นผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนในหลายด้าน รวมถึงการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งเป็นพฤติกรรมต้นตอที่นำพวกเขาให้เข้ามาอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมแห่งนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรูณา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กับการไม่ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับการไม่ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และได้รูปแบบของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการในการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครูแนะแนว ฯลฯ จะได้นำกิจกรรมนี้ไปใช้ในการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่ถูกควบคุมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรเป็นเยาวชนอายุ 15 - 18 ปี ที่กระทำผิดในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และถูกศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งให้อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพ.ศ. 2550

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเยาวชนอายุ 15 - 18 ปี ที่กระทำความผิดในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และถูกศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งให้อยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกฤณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเป็นผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงอยู่ใน 30 อันดับแรกของแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญา รวมจำนวน 60 คน แล้วทำการจับคู่เข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน โดยจัดให้คนที่มียีนลำดับที่เป็นเลขคี่อยู่ในกลุ่มทดลอง คนที่มีลำดับที่เป็นเลขคู่อยู่ในกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แบ่งเป็น 2 วิธี คือ

1.1.1 ได้รับการฝึก

1.1.2 ไม่ได้รับการฝึก

1.2 ระดับสติปัญญา แบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1.2.1 สูง

1.2.2 ต่ำ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าว

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. **พฤติกรรมก้าวร้าว** หมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติธรรมดา เพื่อตอบสนองต่อความคับข้องใจ และความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ ผลของการกระทำนั้นทำให้เกิดความเจ็บปวด ความเสียหายต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือต่อทรัพย์สิน ทั้งที่เจตนา และไม่เจตนา การแสดงออกของความก้าวร้าวแสดงได้ทั้งร่างกาย ได้แก่ การทำร้ายผู้อื่น ทำร้ายตนเอง ทำลายสิ่งของ แสดงท่าทางหยาบคาย และการแสดงออกทางวาจา ได้แก่ การใช้วาจาข่มขู่ ล้อชื่อพ่อแม่ พูดเสียดสี ประชด ดุด่า ตะคอกเสียงดัง ใช้คำสาปแช่ง พูดหยาบคาย วิจารณ์เชิงลบ ล้อเลียนปมด้อย

พฤติกรรมก้าวร้าวนี้จะวัดจากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามพฤติกรรมก้าวร้าวของ สุพัตรา พันธุวร (2546) และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมขึ้นอีก เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบวัดมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 อันดับ มีข้อคำถาม 41 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายทางบวกจำนวน 2 ข้อ และข้อความที่มีความหมายทางลบจำนวน 39 ข้อ แบ่งเป็นความก้าวร้าวทางกาย 18 ข้อ ความก้าวร้าวทางวาจา 23 ข้อ

2. **ระดับสติปัญญา** หมายถึง ระดับความสามารถทางสมองของเยาวชน ซึ่งวัดโดยใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาของ เจ. ซี. ราเวน (J. C. Raven) ชุดที่ 2 ที่ชื่อว่า แบบทดสอบโปรเกรสซีฟ

แมทริกซ์สแตนด์ตาร์ด (The Standard Progressive Matrices Test) แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นมาเพื่อใช้กับบุคคลที่อยู่ในทุกระดับอายุ ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา เชื้อชาติ หรือสภาวะร่างกายจะเป็นอย่างไรก็ตาม ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ชุด คือ A , B , C , D และ E ซึ่งแต่ละชุดมีข้อปัญหาจำนวน 12 ข้อ รวมทั้งหมด 60 ข้อ ลักษณะของปัญหาเป็นภาพขาวดำ ในชุด A และ B มีลักษณะค่อนข้างง่ายไม่ซับซ้อน ชุด C , D และ E เป็นข้อปัญหาที่มีความยากและรูปภาพมีลักษณะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ

การตรวจให้คะแนน ข้อปัญหาที่ผู้รับการทดสอบตอบได้ถูกต้อง จะได้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 60 คะแนน

เกณฑ์การประเมินระดับสติปัญญา นำคะแนนของผู้รับการทดสอบมาเทียบเป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ แล้วประเมินระดับสติปัญญาของผู้รับการทดสอบจากตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ ในกรณีนี้ผู้วิจัยแบ่งสติปัญญาออกเป็น 2 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งดังนี้

กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูง หมายถึง ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป

กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาดำ หมายถึง ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 32 ลงมา

3. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการจัดการประสบการณ์ให้แก่เยาวชนได้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม มีการร่วมมือกันในการกระทำสิ่งใดร่วมกัน แล้วเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะการมีส่วนร่วม (Participation Involvement Stage) ระยะนี้เยาวชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม จะลงมือปฏิบัติกิจกรรม หรือคิดค้นแสวงหาวิธีลดพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 ระยะการวิเคราะห์ (Analysis Stage) เป็นระยะที่เยาวชนจะช่วยกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลังจากร่วมกันทำกิจกรรม ซึ่งช่วยให้เยาวชนมีความรู้อย่างกว้างขวางสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และช่วยให้เยาวชนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage) เป็นระยะที่เยาวชนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ และแลกเปลี่ยนแนวความคิดกับผู้อื่น สรุปหลักการนั้นเป็นของตน แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง

ระยะที่ 4 ระยะประเมินผล (Evaluation Stage) เยาวชนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ วิธีลดพฤติกรรมก้าวร้าวของตนเอง และของกลุ่ม จากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะ และติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

4. การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ การเสนอสถานการณ์ และจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การจัดระบบความคิดของตนเอง ให้ตรงกับความเป็นจริงของสิ่งนั้น รู้จักพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้งทางพระสงฆ์ และฆราวาส (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก) ตลอดจนความสอดคล้องของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการทำกิจกรรมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในระดับพื้นฐานมาใช้ในการฝึกครั้งนี้จำนวน 5 วิธี คือ

4.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

4.1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ คือ ลักษณะการคิดที่ว่า เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ก็ย่อมมีอีกสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น เมื่อสิ่งหนึ่งดับ อีกสิ่งจึงดับ

4.1.2 คิดแบบสอบสวน หรือตั้งคำถาม คือลักษณะการคิดที่ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้สิ่งนั้นเกิดขึ้น

วิธีคิดนี้ฝึกในกิจกรรมครั้งที่ 3 คือกิจกรรมเงงก้า และเกิดขึ้นเพราะอะไรกัน

4.2 วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ หมายถึง การคิดที่มุ่งให้มอง แยกแยะสิ่งต่าง ๆ หรือปัญหาที่พบออกเป็นส่วนย่อยตามความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมา แล้วแก้ไขตามปัญหาย่อยๆ ที่แยกออกมา

วิธีคิดนี้ฝึกในกิจกรรมครั้งที่ 4 คือกิจกรรมช่วยรับไข่หน่อย และแยกแยะก่อนย่อยยับ

4.3 วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือคิดแบบแก้ปัญหาคือ เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วทำการแก้ไขที่ต้นเหตุ

วิธีคิดนี้ฝึกในกิจกรรมครั้งที่ 5 คือกิจกรรมกู้ระเบิด และปัญหามีไว้แก้

4.4 วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นวิธีคิด วิธีมองปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ในหลากหลายแง่มุม ทั้งด้านดีและด้านเสีย เมื่อเห็นทั้ง 2 ส่วนแล้ว ก็ต้องมองหาทางออกเพื่อเตรียมแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือข้อบกพร่องที่พบเห็นเหล่านั้น

วิธีคิดนี้ฝึกในกิจกรรมครั้งที่ 6 คือกิจกรรมห่วงยางคล้องใจ และเลือกแบบไหนดี

4.5 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา มีสติตั้งมั่นอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น สิ่งที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน

วิธีคิดนี้ฝึกในกิจกรรมครั้งที่ 2 คือกิจกรรมยุทธการเด็ดหัวผลไม้ และสติมา ปัญญาเกิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เยาวชน** หมายถึง เด็กและเยาวชน ที่มีอายุระหว่าง 15 - 18 ปี ที่กระทำผิดในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และได้รับคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลให้ถูกควบคุมอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. **กระทำผิดในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว** หมายถึง การทำความผิดตามฐานความผิดดังต่อไปนี้

- 2.1 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
- 2.2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และร่างกาย
- 2.3 ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- 2.4 ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและกาย
- 2.5 ลักษณะความผิดเกี่ยวกับอาวุธ และวัตถุระเบิด

3. **การคิดแบบโยนิโสมนสิการ** หมายถึง การคิดพิจารณาอย่างถูกวิธี คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ ไม่มองสิ่งใด หรือสถานการณ์ใดอย่างผิวเผิน มีการพิจารณาโดยแยบคาย ให้ตรงกับความเป็นจริงของสิ่งนั้น ไม่นำเอาความรู้สึกหรืออารมณ์ของตนเองเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยต้องพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

4. **กลุ่มทดลองที่ 1** หมายถึง กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

5. **กลุ่มทดลองที่ 2** หมายถึง กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

6. **กลุ่มควบคุมที่ 1** หมายถึง กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แต่ได้รับการอบรมตามรูปแบบ และกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้

7. **กลุ่มควบคุมที่ 2** หมายถึง กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แต่ได้รับการอบรมตามรูปแบบ และกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้

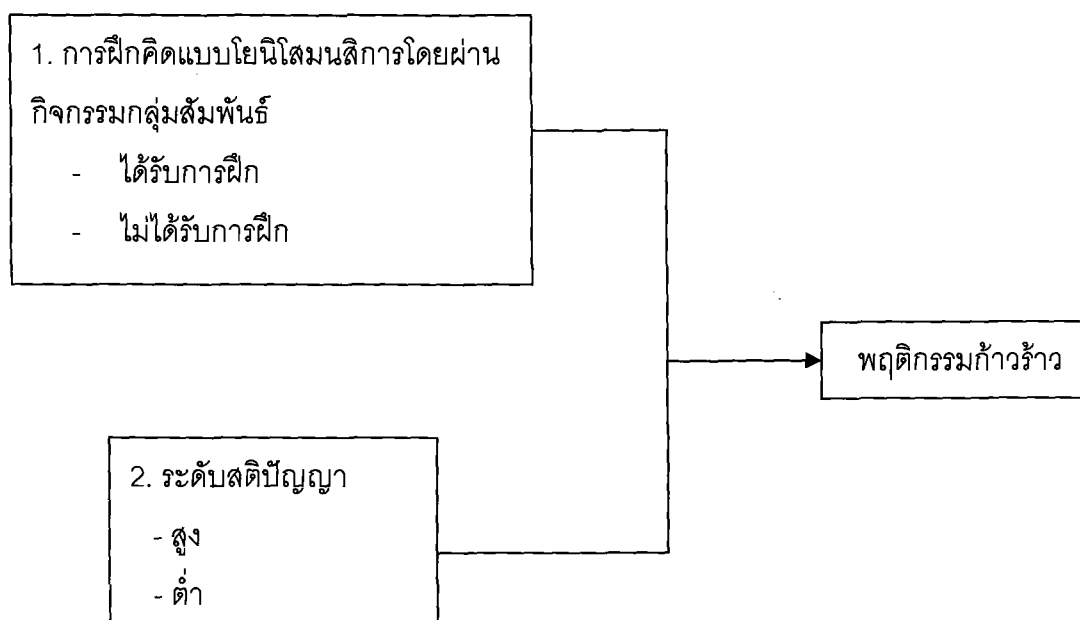
8. **ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา** หมายถึง หน่วยงานหนึ่งของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดำเนินการโดยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา และบุคลากรวิชาชีพต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันเป็นสหวิชาชีพ เพื่อควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนให้ได้รับปัจจัยที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตตามความเหมาะสม ดำเนินการจัดการศึกษา อบรม ให้เยาวชนได้รับความรู้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ และช่วยเหลือบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเมื่อเยาวชนประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้กลับมาเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

9. **กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน** หมายถึง หน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม ดำเนินการโดยอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และบุคลากรวิชาชีพต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันเป็นสหวิชาชีพ เพื่อการศึกษา ค้นคว้าถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และช่วยเหลือบำบัดแก้ไขให้ได้กลับมาเป็นพลเมืองดี ทำหน้าที่พินิจและประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

สมมุติฐานในการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. เยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. หลังการทดลอง เยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1.1 ประวัติและความเป็นมา

ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิดตามกฎหมาย ศาลได้แต่พิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กประกอบกับลักษณะ ของความผิดที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิด และความรู้สึกรับผิดชอบของเด็ก ส่วนการควบคุมเด็กที่กระทำความผิด ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยให้อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจ โรงเรียนดังกล่าวเป็นสถานที่ควบคุมเด็กที่กระทำความผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี ไว้ให้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยส่วนที่เสียหายและปลูกฝังนิสัยที่ดี ต่อมาได้โอนกิจการโรงเรียนดัดสันดานให้อยู่ในการดูแลของกรมราชทัณฑ์

ในปี พ.ศ. 2478 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา โดยมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจสั่งให้เด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่ครบ 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ขึ้นใช้บังคับ โดยได้มีบทบัญญัติวางวิธีปฏิบัติต่อนักโทษและต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษา ให้หนักไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่การทำโทษ เช่นแต่ก่อน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ สำหรับเด็กที่กระทำความผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี และแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุ ต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษ โดยเปลี่ยนชื่อโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ พร้อมกับย้ายจากเกาะสีชังมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ได้จัดตั้งเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2501 ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็กไว้ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง ส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับกรมราชทัณฑ์

พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ได้มีบทบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนและเด็กอนาถาที่ประพฤติตนไม่สมควร แก้ว และให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ และตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทนกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีสารวัตรนักเรียน ออกทำการตรวจตราดูแลความประพฤติของเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมขึ้น เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์ วิทยาลัยพินุลประชาสรรค์ เยาวชนสถานทุ่งมหาเมฆ และเยาวชนสถานบางละมุง จังหวัดชลบุรี

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำผิดมาโดยตลอด และเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็เฉพาะสำหรับการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างที่ถูกจับกุม และระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำ ความผิดซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็ก จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 โดยมี ที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่อาคารศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ส่วนอาคารที่ทำการถาวรได้ก่อสร้างขึ้นในที่ดินราชพัสดุใกล้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ด้านถนนราชินี จัดทำสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2495 เป็นเงินทั้งสิ้น 1,370,000 บาท กำหนดเวลาก่อสร้าง 300 วัน

การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชน กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยแยกปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อมทั้งปวงไปพร้อมกับการสอบสวน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้ศาลได้ทราบถึงสาเหตุ

แห่งการกระทำผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรม ได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และเห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาคดีเด็กและเยาวชน เพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพของครอบครัว เช่นเดียวกับสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2535 โดยกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่มบทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสากลที่ถือว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัวหมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิกทุกคนในครอบครัว และปัญหาครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของทุกคนในครอบครัว รวมทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นศาลเยาวชนและครอบครัว กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งมีผลให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัวมาอยู่ภายใต้สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาสังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545

1.2 พันธกิจกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1.2.1 ส่งเสริมการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม และมาตรการอื่นๆ

1.2.2 ดำเนินการด้านคดีอาญา คดีครอบครัว กำกับการปกครองและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนา และสงเคราะห์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

1.2.3 ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์การภาครัฐ และเอกชนทั้งภายใน และต่างประเทศ เพื่อการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

1.2.4 ศึกษาวิเคราะห์วิจัย และพัฒนานโยบาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้งระบบรูปแบบวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดี และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

1.2.5 พัฒนานุเคราะห์ และระบบการบริหารจัดการให้เข้าสู่มาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ

1.3 อำนาจหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1.3.1 ดำเนินการด้านการสืบเสาะประมวลข้อเท็จจริงในคดีอาญา คดีครอบครัว และกำกับดูแลรักษาทรัพย์สิน และสิทธิประโยชน์ของผู้เยาว์ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

1.3.2 สอดส่องว่าบิดามารดา หรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ ได้ใช้อำนาจในการปกครองเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของผู้เยาว์หรือไม่ พร้อมทั้งรวบรวมและรายงานข้อเท็จจริงและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับการปกครองและผู้ปกครองต่อศาล

1.3.3 ดำเนินการด้านการควบคุมดูแลบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤติกรรม และสงเคราะห์เด็ก และเยาวชนระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี

1.3.4 ดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานความร่วมมือเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

1.4.1 ประวัติความเป็นมา

เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2495 ที่ตำบลตลาดน้อย (สะพานเหล็ก) ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 ได้ย้ายไปสร้างสถานที่แห่งใหม่ที่ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนา ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาในปัจจุบัน ซึ่งในขณะนั้นใช้ชื่อว่า 'สถานฝึกและอบรม 16 ไร่' โดยเรียกตามจำนวนพื้นที่ที่เป็นที่ตั้ง สังกัดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กระทรวงยุติธรรม ครั้น พ.ศ. 2517 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ได้เสด็จเยี่ยมสถานฝึกและอบรม 16 ไร่ และได้ประทานชื่อให้ใหม่ว่า 'สถานฝึกและอบรมบ้านกรุณา' ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อตามลักษณะงานการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 – 18 ปีว่า 'สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุณา)'

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งตามมาตรา 275 บัญญัติให้แยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 ภายใต้แนวทางการปฏิรูประบบราชการ ได้ตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ด้วยการยกฐานะสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้เป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายรุ่นใหญ่ (บ้านกรุณา) จึงได้ปรับปรุงเป็น ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

1.4.2 การจัดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่

ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน และปกครองบังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้าง ให้ปฏิบัติราชการตามนโยบายระเบียบ และแบบแผนของทางราชการ และให้มีอำนาจมอบหมายให้ข้าราชการและลูกจ้างปฏิบัติราชการนอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตามความเหมาะสม การจัดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา มีเจ้าหน้าที่รวมทั้งหมด 104 คน เพื่อการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี และเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ งานรับตัวเด็กและเยาวชน จัดทำและจัดเก็บเกี่ยวกับทะเบียนประวัติเด็กและเยาวชน จัดทำบัญชีและจัดเก็บสิ่งของซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของเด็กและเยาวชนที่รับตัวเข้าใหม่ กำกับดูแลให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามหมายศาล รวบรวมข้อมูลและสถิติการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา ให้การต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อ

2) กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย

2.1) งานอภิบาลและการพินิจ รับผิดชอบเกี่ยวกับการดูแลเด็กและเยาวชนในด้านการกินอยู่หลับนอน จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันให้กับเด็กและเยาวชน ดูแลเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย ความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและเครื่องนอน สังเกตศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรม และกำหนดแนวทางการแก้ไขเด็กและเยาวชน ตลอดจนอบรมบ่มนิสัยด้านศีลธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และมารยาทที่ดีงาม ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนให้ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย รักษาความปลอดภัยและป้องกันการหลบหนีของเด็กและเยาวชน

2.2) งานการศึกษาและอบรมวิชาชีพ รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยการจัดการศึกษาให้เด็กและเยาวชนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ ตลอดจนให้การอบรม บ่มนิสัยให้เด็กและเยาวชนประพฤติตนอยู่ในกรอบขอบเขตของศีลธรรม จริยธรรม เคารพกฎหมาย บ้านเมือง มีมารยาทที่ดีงาม ให้คำปรึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม มีทักษะชีวิต เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่กับครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

3) กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน ประกอบด้วยนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์หน่วยงาน การประสานงานกับชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้มีส่วนร่วมในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาเด็กและเยาวชน

4) กลุ่มงานบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู แบ่งเป็น 3 งานคือ

4.1) งานสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนระหว่างฝึกอบรม ให้การสงเคราะห์สิ่งของที่จำเป็น ให้การสงเคราะห์กรณีมีปัญหาเร่งด่วน ร่วมปฐมุนิเทศเด็กและเยาวชน การติดต่อผู้ปกครองหรือญาติของเด็กและเยาวชน การให้คำปรึกษา เป็นรายบุคคล จัดทำเรื่องขอลาเยี่ยมบ้าน จัดทำเรื่องขอปล่อยขั้นต่ำ ขอปล่อยก่อนกำหนด การพิจารณาดำเนินการตามคำร้องขอของเยาวชน และผู้ปกครองในทางที่เป็นคุณแก่เด็กและเยาวชน เช่น การขออนุญาตประกันตัวไปเรียนภายนอก เตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การจัดหางานให้เด็กและเยาวชนทำเมื่อได้รับการปล่อยตัวออกไป ปัจฉิมนิเทศ และให้การสงเคราะห์หลังปล่อยตัว เป็นต้น

4.2) งานจิตวิทยา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยา การวัดสติปัญญา การวัดบุคลิกภาพ การวัดความผิดปกติทางสมอง ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีปัญหา แนะนำแนวทางการเรียนแก่เด็กและเยาวชน จัดเด็กและเยาวชนให้เข้าเรียนหน่วยวิชาชีพ โดยจะดูจากบุคลิกภาพ และระดับสติปัญญาของเด็กและเยาวชนแต่ละบุคคล จัดกิจกรรม ฟื้นฟูทางจิต เช่น ดนตรีบำบัด ศิลปะบำบัด การฝึกสมาธิ เป็นต้น จัดทำข้อมูลทางสถิติ วิชาการ ร่วมปฐมุนิเทศ และปัจฉิมนิเทศเด็กและเยาวชน

4.3) งานพยาบาล มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การรักษายาบาลเบื้องต้นแก่เด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วย ป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ จัดการดูแลสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล ส่วนรวม และสิ่งแวดล้อม พิจารณาส่งเด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วยไปรักษาต่อยังโรงพยาบาล พิจารณาให้เด็กและเยาวชนในความควบคุมที่มีอาการบกพร่องทางจิต หรือมีปัญหาทางสังคม และการติดต่อญาติ ให้พบกับนักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์

1.4.3 หน้าที่ความรับผิดชอบ

1.4.3.1 ควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน อายุ 14-24 ปี ตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล โดยจัดให้เด็กและเยาวชนได้มีที่อยู่อาศัย กินอยู่หลับนอน และมีปัจจัยที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต เหมาะสมตามเพศ วัย สถานภาพทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา และความปลอดภัยของเด็ก หรือเยาวชน

1.4.3.2 ดำเนินการจัดการศึกษาอบรม และฝึกวิชาชีพตามความถนัด ความสนใจ ให้สอดคล้องตามแผนการบำบัด แก่ไข พ้นฟู และแผนการดำเนินชีวิตภายหลังปล่อย โดยการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 2 สายวิชาคือ

1) วิชาสามัญ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้เวลาเรียนระดับละ 2 ปี จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

2) วิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้น 300 ชั่วโมง ซึ่งเป็นหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เปิดสอน 13 สาขาอาชีพ ปีการศึกษาละ 2 รุ่น ประกอบไปด้วย

- 2.1) ช่างศิลป์และหัตถกรรม
- 2.2) ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าชาย
- 2.3) ช่างตัดผมชาย
- 2.4) ช่างเชื่อมโลหะ
- 2.5) ช่างไม้ครุภัณฑ์
- 2.6) ช่างซ่อมเครื่องทำความเย็น
- 2.7) ช่างพิมพ์
- 2.8) ช่างวิทยุ – โทรศัพท์
- 2.9) ช่างไฟฟ้า
- 2.10) ช่างเครื่องยนต์
- 2.11) ดนตรีสากล
- 2.12) ช่างประปา
- 2.13) เกษตรกรรม

1.4.3.3 จัดให้มีการบำบัด แก่ไข พ้นฟู และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิด โดยให้สอดคล้องกับแผนการบำบัด แก่ไข พ้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย

1.4.3.4 ประสานงานการบำบัด แก่ไขและสงเคราะห์ เพื่อรองรับภารกิจความร่วมมือ ในกระบวนการบำบัด แก่ไขเด็กและเยาวชน ระหว่างศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กับส่วนราชการ หรือภาคเอกชนอื่น ๆ

2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

2.1 ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว

พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นพฤติกรรมที่สามารถพบเห็นได้บ่อยในการใช้ชีวิตในแต่ละวัน ทั้งประสบด้วยตนเอง หรือรับรู้จากสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จนได้รับการยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องว่า เป็นพฤติกรรมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนปัญหาหนึ่ง พฤติกรรมก้าวร้าว จึงเป็นพฤติกรรมที่มีผู้สนใจแสวงหาความรู้กันมากพฤติกรรมหนึ่ง จึงมีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายท่าน เช่น

กิตติกร มีทรัพย์ (2524 : 150) กล่าวว่า การก้าวร้าว เป็นคุณสมบัติที่เห็นเด่นชัดของคน ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปของการข่มขู่ ทำเชิง กดขี่ และแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ เพชรสุดา เพชรไธ (2525 : 9-10) ที่ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวไว้ว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติธรรมดา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเจ็บปวด เสียหาย ทั้งเจตนา และไม่เจตนา ทั้งยังเป็นการกระทำเพื่อปลดปล่อยความตึงเครียด ความคับข้องใจ ความโกรธ ความรู้สึกไม่ดีต่าง ๆ และ สุกัลยา อนุชิตไพสิน (2527 : 9) ให้ความหมายไว้ว่า ความก้าวร้าวเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของบุคคล ที่แสดงออกในลักษณะรุนแรงผิดปกติ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความรู้สึกคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียด และความรู้สึกไม่ดีต่าง ๆ การแสดงความก้าวร้าวอาจเป็นการแสดงด้านคำพูดที่รุนแรง ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย อับอายต่อผู้อื่น หรือการกระทำในลักษณะทำลายทำให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น หรือทรัพย์สินสมบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา และความมุ่งหมายของการกระทำเป็นสำคัญ

สำหรับ สุชา จันทรเฒ (2525 : 97) อธิบายว่า ความก้าวร้าวจัดเป็นพฤติกรรมของคนที่มีขาดความสุข อาจแสดงออกทางร่างกาย หรือวาจาก็ได้ เช่นการทำลายข้าวของ การทำร้ายร่างกาย การดูต่ำ การพูดหยาบคาย เป็นต้น

บุญทัน ไกรเพชร (2531 : 10) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว คือลักษณะของการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งทางร่างกาย และความรู้สึก ทั้งยังเป็นการทำให้ทรัพย์สินเสียหายด้วย ซึ่งการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นการปลดปล่อยความเครียด ความคับข้องใจ ความโกรธ หรือความรู้สึกไม่ดีต่าง ๆ

สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง (2537 : 35) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวไว้ว่า คือพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจา โดยมีเจตนาจะทำให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ทรัพย์สิน ทั้งของตนเองและผู้อื่น เพื่อปลดปล่อยความเครียด ความคับข้องใจ ความวิตกกังวล และความรู้สึกสิ้นหวังที่ตนเองมีอยู่

สุนันทา เขียวนิล (2541 : 41) กล่าวถึงความก้าวร้าวว่า คือการกระทำที่แสดงออกโดยมีเจตนาทำร้ายผู้อื่น หรือทำลายสิ่งของ อาจแสดงออกทางกายหรือวาจาก็ได้

ปราณี จันทร์หอม (2541 : 9) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าว หมายถึง การกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ มีผลทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเจ็บปวด เกิดความเสียหาย ทั้งที่เจตนา และไม่เจตนา การแสดงออกของความก้าวร้าวมีได้หลายทาง คือ

- 1) ทางวาจา หรือคำพูด เช่น การพูดคำ ว่า พุดกรรโชก ช่มชู้ เป็นต้น
- 2) ทางการกระทำของร่างกาย เช่น การต่อสู้ ชกต่อย การตีรันฟันแทง การข่มขืน เป็นต้น
- 3) การกระทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ เช่น การทำลายข้าวของให้เสียหาย ทบให้แตก จุดไฟเผา วางระเบิด

- 4) การนินทาว่าร้าย เพื่อให้เกิดความเจ็บอาย และเสียชื่อเสียง

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 33) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางร่างกาย หรือวาจาที่แสดงออกมาในรูปของการข่มขู่ กดขี่ แข่งขัน การทำลายข้าวของ การทำร้ายร่างกาย อันนำไปสู่การใช้กำลังที่รุนแรง

เดโช สนวนานนท์ (สุนีย์ ธีรวิรุฬห์. 2542 : 32 ; อ้างอิงจาก เดโช สนวนานนท์. 2520. ปทานุกรมจิตวิทยา. หน้า12) ให้ความหมายของความก้าวร้าวว่า คือการกระทำที่จงเกลียดจงชัง เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความกลัวและหนีภัยไปอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งไม่หวั่นไหวก็จะนำไปสู่การใช้กำลัง

คณิต ฤทธิรอด (2537 : 13) กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงไปจากปกติ เพื่อปลดปล่อยความเครียด ระบายความคับข้องใจของตนเอง แต่เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดเสียหาย หรือมุ่งทำร้ายผู้อื่นทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา แสดงออกได้ทั้งทางกาย หรือทางวาจา ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมานั้นมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน

ส่วน สุพัทธา พันธวร (2546 : 8) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ว่า หมายถึง การแสดงออกในรูปของคำพูด และการกระทำที่รุนแรง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับอันตราย บาดเจ็บ หรือเกิดความเสียหายทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ตลอดจนจรรยาบรรณต่าง ๆ โดยเจตนา เพื่อขจัดความคับข้องใจ ความโกรธ ความเครียด และความรู้สึกไม่พอใจต่าง ๆ ที่มีต่อผู้อื่น หรือสิ่งรอบตัว

วรรณ ช่องดารากุล (2533 : 10) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มุ่งร้าย ทำให้บาดเจ็บ หรือทำลายบุคคล สิ่งของที่ไม่พอใจ หรือเกลียดชัง

สมพร สุทัศน์ (2529 : 3-4) ให้ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ว่าหมายถึงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นไม่พึงพอใจ หรือเจ็บปวดทางกาย หรือทางใจ ตลอดจนพฤติกรรมที่ทำให้สิ่งของเสียหาย และเป็นพฤติกรรมที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ฟรอยด์ (ประพันธ์ สุททาวาส. 2519 : 10 ; อ้างอิงจาก Freud. 1937. *An Outline of Psychoanalysis*. pp. 14) ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวในเชิงทฤษฎีสัญชาตญาณไว้ว่า ความก้าวร้าวที่แสดงออกมาคือ การทำลายคนอื่น มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้รับความก้าวร้าวนั้นมีอันตรายแตกดับไป ตามความหมายนี้ถ้าเป็นการทำให้คนอื่นเดือดร้อนโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ถือว่าเป็นความก้าวร้าวทั้งสิ้น

ฟร็ดแมน และเซียร์ (Freedman & Sears. 1970 : 101-104) กล่าวว่าความก้าวร้าว นั้นเป็นพฤติกรรมใด ๆ ที่เป็นอันตราย กระทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา และจุดมุ่งหมายของการกระทำ

บัลส์ (Buss. 1961 : 1) ให้ความหมายของความก้าวร้าวไว้หลายประการ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นสื่อในการตอบสนองต่อผู้ที่ทำโทษ
- 2) พฤติกรรมก้าวร้าวหมายถึงการตอบสนองต่ออินทรีย์อื่น ๆ ที่มาเร้าเพื่อให้เกิดอันตราย
- 3) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการจงใจที่จะทำร้ายผู้อื่น

คอฟแมน (Kaufman. 1977 : 11) ได้กล่าวถึงความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวตามแนวคิดของดอลลาร์ด (Dollard) ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำที่ตอบสนองเพื่อประทุษร้ายผู้อื่น

มัสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others. 1969 : 329) กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการกระทำซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวด หรือเกิดความวิตกกังวลแก่ผู้อื่น รวมถึง การตี การเตะ การทำลายทรัพย์สิน การทะเลาะวิวาท การทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น การกล่าวหาว่าใจไม่ดีผู้อื่น และการขัดขวางความต้องการของผู้อื่น

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1959 : 233-234) กล่าวว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ปกติถ้าเกิดในช่วงต้น ๆ ของชีวิต ปกติความก้าวร้าวจะถึงขีดสูงสุดระหว่างอายุ 4.5 – 5.5 ปี หลังจากนั้นจะลดความถี่และความรุนแรงลง ก่อนที่เด็กจะมีอายุ 4 ปี เด็กมีการติดต่อสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ น้อย และในเวลาสั้น ๆ ทำให้เขามีโอกาสแสดงความก้าวร้าวน้อยมาก ต่อมาเมื่อเด็กมีโอกาสดูติดต่อสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ บ่อยครั้งมากขึ้น เด็กจะแสดงความก้าวร้าวเมื่อมีความคับข้องใจ หรือเมื่อมีสิ่งมาขัดขวางความต้องการของเขา เด็กจะแสดงความก้าวร้าวออกมาทางร่างกาย โดยการทำร้ายผู้อื่น และหลังจากเด็กอายุ 4 – 5 ปี ความก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ

เจอร์ซิลด์ (Jersild. 1954 : 329) ที่ได้กล่าวถึงความก้าวร้าวไว้ว่า ความก้าวร้าวเป็นลักษณะของการที่เด็กคนหนึ่งทำร้ายบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งของของเด็กอีกคนหนึ่ง เด็กอายุ 2-4 ปี จะแสดงความก้าวร้าวบ่อยและจะลดลงไปตามอายุ โดยการทำร้ายร่างกายจะลดลง และการแสดงความก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น

จากความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวข้างต้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติธรรมดา เพื่อตอบสนองต่อความคับข้องใจ และความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ ผลของการกระทำนั้นทำให้เกิดความเจ็บปวด ความเสียหายต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือต่อทรัพย์สิน ทั้งที่เจตนา และไม่เจตนา การแสดงออกของความก้าวร้าวแสดงได้ทั้งร่างกาย เช่น การต่อสู้ ชกต่อย ทำร้ายตนเอง ทำลายข้าวของ ฯลฯ และการแสดงออกทางวาจา เช่น การพูดข่มขู่ ดุด่า พูดหยาบคาย เสียดสี ประชดประชัน เป็นต้น

2.2 แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว

นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์ เพื่อที่จะอธิบายถึงการเกิดพฤติกรรม พัฒนาการของพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งจะมีเนื้อหาแตกต่างกันออกไปตามทฤษฎีของแต่ละคน ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสัญชาตญาณ

ทฤษฎีนี้มาจากแนวความคิดของฟรอยด์ (Freud) (สุพัตรา พันธวร ; 2546 ; 11 – 12 , บุญทัน ไทเพชร. 2531 ; 11 – 12 , พชรินทร์ แก้วพาดิ. 2544 ; 13 และศักดิ์ บวร. 2537 ; 150 – 151) ที่ว่าความก้าวร้าวของบุคคลมีมาตั้งแต่เกิด เป็นสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์ ไม่ได้เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก มนุษย์เป็นผู้ที่ก้าวร้าวเสมอโดยไม่เลือกสถานการณ์ และความก้าวร้าว นั้นเกิดจากสัญชาตญาณแห่งการดำรงพันธุ์ (Sexual Instinct) นั่นคือเมื่อมนุษย์ไม่ได้รับการบำบัดทางเพศ มนุษย์จะเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้

ในเรื่องของสัญชาตญาณนั้น แต่เดิมในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ฟรอยด์เชื่อว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณ 2 อย่าง คือ สัญชาตญาณแห่งการดำรงพันธุ์ (Sexual Instincts) และสัญชาตญาณแห่งการดำรงตน (Ego Instincts) ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งนี้เอง ความคิดของฟรอยด์เกี่ยวกับสัญชาตญาณนี้เปลี่ยนแปลงไป เขาคิดว่าคนเราต้องทำลายล้างกัน ถ้าไม่ทำลายคนอื่นก็จะหันมาทำลายตนเอง เขาจึงนำสัญชาตญาณแห่งการดำรงพันธุ์ มารวมเข้ากับสัญชาตญาณแห่งการดำรงตน แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นสัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิต (Life Instincts) หรืออีรอส (Eros) Eros เป็นภาษากรีก หมายถึงเทพเจ้าแห่งความรัก และตั้งสัญชาตญาณแห่งการทำลายชีวิต หรือสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instincts) หรือทานาโทส (Thanatos) ในภาษากรีก หมายถึงความตาย ขึ้นมาคู่กัน

นอกจากนั้นฟรอยด์ยังได้กล่าวถึงเรื่องความพึงพอใจทางเพศ จากการถูกคู่ร่วมเพศทำร้าย ทำให้ได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายหรือจิตใจ (Masochism) ว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะเพิ่มความรู้สึกพึงพอใจจากการทำร้ายตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการทำลาย หรือก้าวร้าวต่อตนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะความก้าวร้าวต่อคนอื่นไม่สามารถแสดงออกมาย่าง ๆ จึงหันมาทำลายตนเอง ฟรอยด์ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลมีลักษณะเช่นนี้ เป็นเพราะเขามีความรู้สึกผิด (Guilt Feeling) ติด

อยู่ในจิตไร้สำนึก (Unconscious) เป็นต้นว่า เมื่อตอนเป็นเด็กเคยถูกพ่อแม่ลงโทษ เด็กต้องการจะทำร้ายพ่อแม่เป็นการตอบแทน แต่ก็แสดงออกมาไม่ได้ เพราะไม่ใช่สิ่งที่สังคมยอมรับจึงหันมาทำร้ายตนเอง ส่วนซาดีสมิซึม (Sadism) นั้นเป็นแนวโน้มของพวกที่มีสัญชาตญาณแห่งการทำลาย หรือสัญชาตญาณแห่งความก้าวร้าวที่ชอบแสดงออกต่อคนอื่น ดังนั้นฟรอยด์จึงมีความเห็นว่า บุคคลไม่ควรที่จะเก็บความเครียด ความกดดัน และความก้าวร้าวไว้มาก ๆ ควรที่จะหาทางระบายออกไปในทางที่สังคมยอมรับ และไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น การวาดรูป ทำงานศิลปะ หรือการเล่นกีฬา

2.2.2. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่าสภาพแวดล้อมทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความก้าวร้าวได้ ทฤษฎีนี้แบ่งความคิดออกเป็น 2 แนวทางคือ (พัชรินทร์ แก้วพาดิ. 2544 : 14 ; อ้างอิงจาก Grusec & Lytton. 1988. *Social Development : History Theory and Research*. pp.307-308)

2.2.2.1 สมมติฐานความก้าวร้าวที่มาจากความคับข้องใจ (Frustration Aggression Hypothesis) โดยมีความเชื่อว่า ความก้าวร้าวเป็นผลมาจากการตอบสนองที่มาจากความคับข้องใจ ส่วนจะมีระดับความรุนแรงมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายจะทำให้เกิดความคับข้องใจ และความคับข้องใจนั้นก็จะทำให้เกิดแรงขับ (Drives) เมื่อแรงขับถูกสะสมไว้นานจนเป็นพลังมากพอ ก็จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าวในที่สุด

2.2.2.2 ทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าว (Aggression Cues Theory)

ทฤษฎีนี้มาจากแนวความคิดของเบอร์โควิทซ์ (Berkowitz) ที่กล่าวว่า รากฐานของคนที่ก้าวร้าว นั้นเกิดจากความคับข้องใจ แต่จะแสดงความก้าวร้าวออกมามากหรือน้อย หรือไม่แสดงออกเลยนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์กระตุ้น ที่จะทำใหบุคคลกระทำพฤติกรรมก้าวร้าว กล่าวคือแรงขับภายในจะต้องสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่มากกระตุ้น นั่นคือถ้าเกิดความคับข้องใจน้อย แต่มีสถานการณ์มากระตุ้นมากก็เกิดความก้าวร้าวได้ หรือถ้าเกิดความคับข้องใจมาก แต่มีสถานการณ์มากระตุ้นน้อยก็อาจไม่เกิดความก้าวร้าว เบอร์โควิทซ์ได้ทำการทดลองโดยใช้ของที่เป็นสัญลักษณ์ของความก้าวร้าว เช่น ปืน วางไว้เป็นสัญญาณ (Cues) พบว่าคนที่เห็นปืนจะก้าวร้าวมากกว่าคนที่เห็นของสิ่งอื่น

กรูเซค และลิทตัน (พัชรินทร์ แก้วพาดิ. 2544 : 14 ; อ้างอิงจาก Grusec & Lytton. 1988. *Social Development : History Theory and Research*. pp.308) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีสัญญาณความก้าวร้าวไว้ว่า การย้าย และการระบายอารมณ์ (Displacement Catharsis) เป็นวิธีลดความคับข้องใจได้ กล่าวคือเมื่อมีความก้าวร้าวแต่ไม่สามารถจะแสดงออกต่อสิ่งที่ เป็นสาเหตุ

ความคับข้องใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกลัวการถูกลงโทษ ดังนั้นการแสดงออกซึ่งความก้าวร้าว ก็จะเป็นเป้าหมายในสิ่งที่คล้ายคลึงกับสาเหตุ เช่นนักเรียนถูกครูดุ กลับมาจากโรงเรียนก็มาเตะสุนัข หรือตีน้อง เพื่อระบายความคับข้องใจออกไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าการย้ายที่ และการระบายอารมณ์ อาจจะสัมพันธ์กับสาเหตุหรือสถานการณ์ที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

2.2.3 ทฤษฎีความก้าวร้าวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีนี้ไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่าความก้าวร้าวเป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือเป็นแรงขับที่เกิดจากความคับข้องใจ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ตามความเชื่อของเบนดูรา และวอลเตอร์ส (Bandura and Walters) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรม (Imitation) ผู้อื่น และส่วนหนึ่งเป็นผลของการเสริมแรง (Reinforcement) ยิ่งพฤติกรรมก้าวร้าวนั้นได้รับการเสริมแรงทางบวกมากเท่าใด ก็มีแนวโน้มจะเกิดพฤติกรรมซ้ำอีกเท่านั้น แต่ถ้าได้รับการเสริมแรงทางลบ บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะเลิกแสดงพฤติกรรม แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือตัวแบบ (Model) และการเสริมแรง (Reinforcement) (ระวีวรรณ แก้วคงทอง. 2539 ; 17-18 ,บุญทัน ไทรเพชร. 2531 ; 13-14 , พชรินทร์ แก้วพาดิ. 2544 ; 15)

เบนดูรา (สมพร สุทัศน์ีย์. 2529 : 15-18 ; อ้างอิงจาก Bandura. 1976. *Analysis of Delinquency and Aggression*. pp.203-227) ได้อธิบายความก้าวร้าวในทฤษฎีนี้ไว้ 3 ลักษณะ คือ

1) การเกิดความก้าวร้าว (Original of Aggression) หมายถึง พฤติกรรมก้าวร้าวได้มาอย่างไร ได้มาในรูปแบบใด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการเรียนรู้ 2 ลักษณะ คือ

1.1) การสังเกต เป็นการเรียนรู้จากตัวอย่าง โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น หรือเรียกว่าการสังเกตตัวแบบ การสังเกตตัวแบบนั้นผู้สังเกตจะเรียนรู้กลวิธีในการแสดงพฤติกรรมในเวลาต่อมาได้นอกเหนือจากพฤติกรรมของตัวแบบ เบนดูราเชื่อว่า การเรียนรู้จากการสังเกตต้องรวมตัวแปรกระบวนการทางปัญญาด้วย การสังเกตจึงสอนให้บุคคลคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น การสังเกตตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงทางอ้อม (Vicarious Reinforcement) กระบวนการทางปัญญา ทำให้บุคคลคาดหวังผลธรรมที่จะได้รับ ถ้าตนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง ความคาดหวังจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญ การสังเกตประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1.1.1) การสังเกตลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง บุคคลจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเขาสนใจลักษณะสำคัญของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง การสนใจ หรือใส่ใจ ย่อมเกิดจากความเด่นของตัวแบบ ความแจ่มชัดของพฤติกรรม รวมทั้งลักษณะเฉพาะตัวของผู้สังเกตด้วย เช่น ความสามารถในการรับสัมผัสและการรับรู้ ตลอดจนประสบการณ์การได้รับเสริม

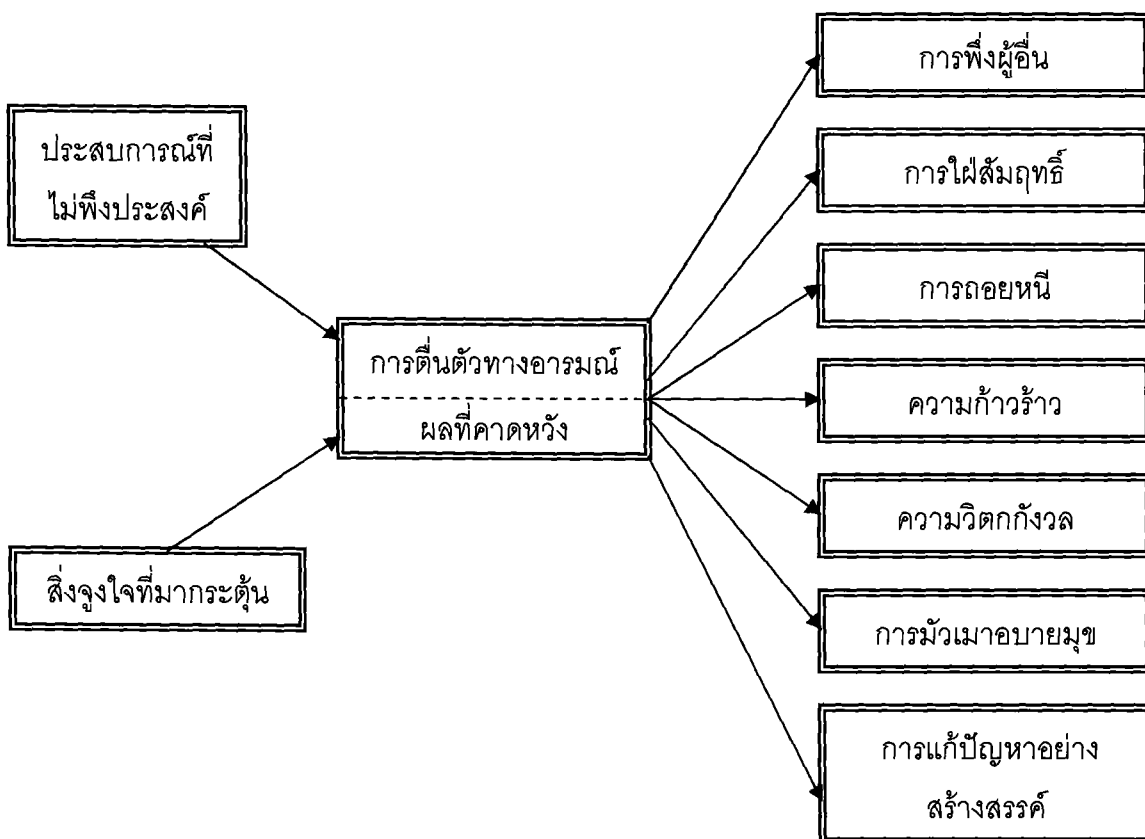
1.1.2) การจดจำ การจดจำที่ได้จากการสังเกตตัวแบบ จะทำให้ตัวแบบนั้นมีอิทธิพลต่อผู้สังเกต การจดจำจะเกิดขึ้นในลักษณะของสัญลักษณ์ เช่น จินตภาพ คำพูด หรือสัญลักษณ์อย่างอื่น วิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการจดจำคือ การฝึก หรือการทบทวนทางปัญญา

1.2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับรางวัล แรงเสริม หรือการลงโทษ พฤติกรรมก้าวร้าวนั้นจะเกิดขึ้นอีกในโอกาสต่อไป โดยนัยนี้พฤติกรรมก้าวร้าวจะเกิดในลักษณะพฤติกรรมที่ต้องกระทำเองจึงจะได้รับแรงเสริมหรือแรงจูงใจ

2) ตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว (Instigator of Aggression) ได้แก่ ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

2.1) อิทธิพลของตัวแบบ ตัวแบบมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ทดลอง จากการทดลองของแบนดูราในปี ค.ศ. 1973 ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบก้าวร้าว โดยเฉพาะตัวแบบที่ได้รับการเสริมแรงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบที่ไม่ก้าวร้าว

2.2) สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การต่อสู้ การทำร้ายร่างกาย การดูถูกเหยียดหยาม หรือการถอดถอนแรงเสริมสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความโกรธ ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมในรูปต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมก้าวร้าวด้วย ดังภาพประกอบ 1 (สุพัตรา พันธวร. 2546 : 14)

ภาพประกอบ 1 การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมต่าง ๆ จากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์

2.3) สิ่งจูงใจ ส่วนใหญ่พฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลเกิดจากการคาดหวังผลทางบวก ฉะนั้นตัวกระตุ้นคือ แรงเสริมที่บุคคลคาดหวังมากกว่าการกระทำให้คนอื่นเจ็บปวด

2.4) การควบคุมด้วยการสอน ในกระบวนการสังคมประกิต หรือการอบรมเลี้ยงดูนั้น บุคคลจะถูกฝึกให้เชื่อฟังกฎและระเบียบต่าง ๆ ผู้ฝึกจะให้รางวัลแก่การเชื่อฟัง และลงโทษแก่การไม่เชื่อฟัง วิธีการลงโทษที่รุนแรงย่อมทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้ เพราะทำให้บุคคลคับข้องใจ และเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าวด้วย

2.5) การควบคุมด้วยสิ่งที่เป็นมายา มายาเป็นสิ่งที่เร้าภายนอกที่เกิดจากความเชื่อถือที่ผิด บางครั้งความเชื่อถือที่ผิดทำให้บุคคลก้าวร้าวได้

3) สิ่งที่ทำให้ความก้าวร้าวคงอยู่ (Reinforcement of Aggression) ได้แก่แรงเสริม ซึ่งแบบดูราได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 3 ชนิด คือ

3.1) แรงเสริมภายนอก เมื่อบุคคลแสดงความก้าวร้าวได้รับแรงเสริมพฤติกรรมก้าวร้าว นั้นจะคงอยู่

3.2) แรงเสริมที่ได้จากการสังเกต บุคคลจะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวของ ตัวแบบที่ได้รับรางวัลมากกว่าตัวแบบที่ไม่ได้รับรางวัล ฉะนั้นตัวแบบก้าวร้าวที่ได้รับรางวัลจะเป็นตัว แบบที่มีประสิทธิภาพ แรงเสริมที่ได้จากการสังเกตจะทำหน้าที่ให้ข้อมูล และแรงจูงใจให้บุคคลแสดง ความก้าวร้าว

3.3) แรงเสริมที่เกิดจากตนเอง ได้แก่ การลดค่าหรือศักดิ์ศรีของผู้อื่น เช่นการพุดนินทา หรือตำหนิผู้อื่น จะทำให้ตนเองรู้สึกมีค่ามากขึ้น รู้สึกพึงพอใจและได้ระบายความคับข้องใจ

ส่วนเซียร์ (Sears, 1969 : 159-197) เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมโดยเฉพาะ เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากพ่อแม่ โดยเซียร์กล่าวว่าพ่อแม่มีอิทธิพลในการพัฒนานุคลิกภาพของ เด็กอย่างยิ่ง เพราะพ่อแม่มีหน้าที่ในการฝึกวินัย และให้แรงเสริมแก่พฤติกรรมของเด็ก โดยเซียร์เชื่อ ว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากแรงขับภายใน ได้แก่ความต้องการพื้นฐาน และสิ่งเร้าภายนอก เช่น การให้ความรัก การลงโทษเป็นต้น การเกิดพฤติกรรมจึงเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องในลักษณะเหตุผล คือพฤติกรรมหนึ่งที่จะเป็นสาเหตุของอีกพฤติกรรมหนึ่งในเวลาต่อมา

2.3 ประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าว

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 63) ได้แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) ได้แก่ การทะเลาะ ชกต่อย อาละวาด ลักขโมย บางคนโกรธใครแล้วก็ชกต่อย ทำร้ายร่างกาย หรือแกล้งลับหลัง

2) ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นพฤติกรรมเช่นเดียวกับความก้าวร้าวทางกายแต่ไม่รุนแรงมากนัก เป็นแต่เพียงการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ใช้วาจาหยาบคาย ขาดคุณสมบัติผู้ดี ขอบตั่งวงนินทาชาวบ้าน นำข้อบกพร่องของผู้อื่นมาวิจารณ์เป็นเรื่องขบขัน

ซึ่งการแบ่งประเภทของพฤติกรรมก้าวร้าวนี้สอดคล้องกับการแบ่งประเภทความก้าวร้าวของ บัสส์ ที่ได้แบ่งไว้เป็น 2 ชนิดคือ (พรทิพย์ ททรัพย์สิน. 2532 : 17 ; อ้างอิงจาก Buss.)

1) ความก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกโดยการใช้อวัยวะทางกาย เช่น แขน ขา ฟัน หรือใช้อวัยวะทางกายร่วมกับอาวุธ เช่น มีด ปืน เพื่อทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

2) ความก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้น โดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ

2.1) การปฏิเสธ ในการปฏิเสธมักจะแสดงท่าทางประกอบด้วย เช่น หลบหน้า แสดงท่าทางรังเกียจไม่ยอมเข้ากลุ่มเพื่อน ส่วนคำพูดที่ใช้ในการปฏิเสธได้แก่ การพูดตรง ๆ เช่น “ออกไปเดี๋ยวนี้” ร่วมกับการแสดงอารมณ์เพื่อทำลายความรู้สึกของคนอื่น

2.2) การบังคับ การพูดบังคับเป็นลักษณะของการกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด สำหรับการบังคับนี้บุคคลเรียนรู้การบังคับจากการสังเกต หรือการเลียนแบบจากการกระทำของผู้อื่น เช่น บิดา มารดา ครู ผู้ปกครอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 99-100) ยังได้กล่าวถึงอาการที่แสดงออกของเด็กก้าวร้าวไว้ดังนี้

- 1) ชอบก่อเรื่อง ทำความยุ่งยากกับผู้อื่น
- 2) ต้องการแสดงออกในแบบฉบับของตนเอง หรือต้องการอวดตัว
- 3) ชอบตำหนิติเตียน และกล่าวโทษผู้อื่น
- 4) ชอบทุบตี และรังแกคนอื่น
- 5) ชอบทะเลาะวิวาท
- 6) ชอบทำลายความสงบของชั้นเรียน และก่อกวนการสอนของครู
- 7) มักจะชอบขโมย และพูดปด
- 8) มักทำลายข้าวของที่เป็นทรัพย์สินส่วนตัว หรือส่วนรวมให้เสียหาย
- 9) มักมีอารมณ์ขุ่นเคือง หน้าบึ้งอยู่เสมอ ชอบทำท่าย และมีนิสัยหยาบคาย
- 10) มักพูดจาอวดดี และแสดงความไม่เคารพผู้ใหญ่

2.4 สาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าว

ความก้าวร้าวเกิดขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่าง บางปัจจัยอาจมีผลต่อการเกิดปัจจัยอื่น หรือส่งเสริมปัจจัยอื่นให้มีอิทธิพลรุนแรงมากขึ้น จึงได้มีการทำการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวหลายท่านดังนี้

สมพร สุทัศนีย์ (2529 : 45) ได้กล่าวถึงความก้าวร้าวของเด็กว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เป็นเด็กที่พ่อแม่ไม่ต้องการและเกลียดชัง ถูกทอดทิ้งจนทำให้เด็กรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว และน้อยเนื้อต่ำใจ จนในที่สุดก็จะเกิดความรู้สึกเคียดแค้นชิงชัง
- 2) เป็นเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง หรือโดนรังแกมาก่อน
- 3) ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ และคนข้างเคียง
- 4) พ่อแม่เข้มงวดกวดขัน และเจ้าอารมณ์ ใช้อำนาจข่มขู่เด็กมากเกินไป ทำให้เด็กกลัวและเก็บอารมณ์นั้นไว้
- 5) เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่พี่น้องแตกความสามัคคี
- 6) ครูชอบใช้อำนาจเกินเหตุกับเด็ก
- 7) ครูไม่ยุติธรรมต่อเด็ก
- 8) เกิดจากการรบกวนหรือการต่อสู้อยู่
- 9) เกิดจากสัญชาตญาณทางการทำลาย
- 10) เกิดจากความไม่แน่ใจในเรื่องต่าง ๆ เข้าใจเรื่องราวไม่แจ่มชัด จึงเกิดความคับข้องใจซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าวได้
- 11) เด็กมีนิสัยขี้ขลาด ไม่ใช่นักสู้
- 12) มีปมด้อย จึงทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างปมเด่น
- 13) พ่อแม่รัก ตามใจ และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2528 : 203) ได้ทำการศึกษาวิจัย และสรุปสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวเป็น 5 แนวคิดใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ หรือธรรมชาติของมนุษย์
- 2) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของสิ่งแวดล้อมบางอย่าง
- 3) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของการเรียนรู้
- 4) พฤติกรรมก้าวร้าวในหลาย ๆ กรณีเป็นผลของความคับข้องใจ
- 5) พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นผลของความกดดันจากกลุ่ม หรือทำตามกลุ่ม

วรลักษณ์ ธีราโมกษ์ (2536 : 36-37) ได้แบ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ปัจจัยคือ

1) ปัจจัยทางชีวภาพ ได้แก่ การมีโครโมโซมผิดปกติ

2) ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ การเรียนรู้พฤติกรรมจากต้นแบบที่มีความก้าวร้าวรุนแรง เป็นเด็กที่เคยมีประวัติถูกทารุณกรรมมาก่อน วิธีการอบรมเลี้ยงดู การกระเข้าเข้าเหย และสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ความแออัดของสังคม การดื่มแอลกอฮอล์

สวอน เลงค์ และจาคูโบวสกี (สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง. 2537 : 35-36 ; อ้างอิงจาก Lange & Jakubowski. 1978. *Responsible Assertive Behavior : Cognitive Behavior Procedures for Trainers*. pp. 28-34) เชื่อว่าความก้าวร้าวเกิดเนื่องมาจากสาเหตุ 5 ประการ ดังนี้

1) ความไร้อำนาจหรือถูกข่มขู่ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าถูกข่มขู่ หรือถูกโจมตีจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกที่ไม่มีอำนาจควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ ได้ บุคคลก็อาจแสดงความก้าวร้าวออกมาได้

2) ความไม่กล้าแสดงออกในครั้งก่อน ๆ มีส่วนนำไปสู่ความก้าวร้าวได้เนื่องจาก

2.1) เมื่อบุคคลไม่กล้าแสดงออกนาน ๆ โดยปล่อยให้สิทธิและความรู้สึกของตนเองถูกล่วงละเมิด ทำให้ต้องเก็บสะสมความโกรธ ความเจ็บปวดไว้ เมื่อถึงจุดหนึ่งที่ทนไม่ได้ก็ยอมแสดงความก้าวร้าวออกมา

2.2) บุคคลมีพฤติกรรมก้าวร้าว ก็เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันตัวเองที่จะกลายเป็นบุคคลไม่กล้าแสดงออก

2.3) เมื่อบุคคลไม่กล้าแสดงออกต่อผู้มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ต้องเก็บกดความรู้สึกไม่พอใจเอาไว้ แล้วหาทางไประบายความก้าวร้าวกับบุคคลที่อ่อนแอกว่า

2.4) ความเชื่อผิด ๆ ของบุคคลที่ว่า ผู้อื่นไม่มีสิทธิแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่นการขอร้อง การยืมสิ่งของ รวมทั้งเชื่อว่าสิทธิดังกล่าวที่ตนเองก็ไม่มีสิทธิกระทำได้เช่นกัน ถ้าหากมีผู้อื่นมาใช้สิทธินั้นกับตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปด้วยความก้าวร้าว

3) บุคคลก้าวร้าวอาจเนื่องมาจากได้รับประสบการณ์ทางอารมณ์ในอดีต ที่ต้องแสดงความก้าวร้าวเพราะความพ่ายแพ้ตนเอง และประสบการณ์ในอดีตนี้ยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อมีเหตุการณ์ในปัจจุบันที่คล้ายคลึงกับในอดีต บุคคลนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะตอบสนองออกไปดังเช่นที่เคยกระทำมา

4) ความเชื่อเกี่ยวกับความก้าวร้าว คือบุคคลมีความเชื่อว่าการแสดงความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่ใช้โต้ตอบบุคคลอื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ

5) บุคคลได้รับการเสริมแรงทางบวกจากทางบ้านหรือชุมชน เมื่อแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากนี้การที่บุคคลขาดการเรียนรู้ทักษะเพื่อแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่ออยู่ในสถานการณ์เฉพาะบางอย่าง อาจทำให้บุคคลแสดงความก้าวร้าวได้

2.5 ขั้นตอนของการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

สุทธิพงษ์ ทองยี่ง (2537) กล่าวว่า เลงค์ และจาคูโบว์สกี (Lange & Jakubowski) ได้เสนอขั้นตอนการแสดงความก้าวร้าวของบุคคล ตามแนวคิดของ โจนส์ (Jones) และแบนเนต (Banet) ดังต่อไปนี้

1) ขั้นคุกคาม (Threat Stage) เป็นขั้นตอนเริ่มต้น คือบุคคลรู้สึกที่ตนเองถูกข่มขู่ คุกคามทางด้านร่างกายหรือจิตใจจากภายนอก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือสิ่งของก็ได้ ทำให้เขาไม่สามารถบรรลุสิ่งที่ต้องการ ก็จะนำไปสู่ขั้นที่ 2

2) ขั้นประเมินอันตราย (Assessment of Danger) ขั้นนี้จะประเมินอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองอย่างทันทีทันใด

3) ขั้นประเมินพลังกำลัง (Assessment of Power) ขั้นนี้จะตามติดขั้นที่ 2 อย่างรวดเร็ว คือบุคคลจะประเมินพลังอำนาจทั้งของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเขาประเมินว่าตนเองมีอำนาจควบคุมเพียงพอ หรือถ้าเห็นว่าการคุกคามนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยไม่สำคัญก็อาจวางเฉย แต่ถ้าประเมินแล้วตัดสินใจว่าตนเองไม่มีอำนาจควบคุมการคุกคามนั้นได้ บุคคลจะมีความโกรธเกิดขึ้น และหาวิธีการป้องกันตนเอง ซึ่งนำไปสู่ขั้นตอนสุดท้ายคือ

4) ขั้นแสดงความโกรธ (Anger) ในขั้นนี้เมื่อบุคคลเกิดความโกรธขึ้นมาแล้วแสดงออกด้วยความก้าวร้าว โดยถ้าหากว่า

- บุคคลนั้นไม่มีทักษะการพูดเพื่อควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
- ปลดปล่อยระดับความโกรธเพิ่มมากขึ้น
- มีความเชื่อว่าความก้าวร้าวเป็นวิธีการเดียวที่จะดำเนินการกับผู้อื่นได้ และ
- บุคคลคิดมากเกินไปกับการกระทำผิดของผู้อื่น

ซึ่งอาจเป็นความไม่ยุติธรรมของผู้อื่นในสถานการณ์ดังที่เรียดนั้น ในอีกแง่หนึ่งถ้าความรู้สึกโกรธกลายเป็นสิ่งคุกคามบุคคลนั้นอย่างรุนแรง หรือถ้าบุคคลนั้นรับรู้ว่าการแสดงความโกรธออกไปทำให้เกิดอันตรายกับตนเองอย่างมากแล้ว เขาก็จะหันเหความโกรธเข้าสู่ตนเอง โดยอาจเก็บกดความรู้สึกและพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก แต่ก็อาจจะระเบิดออกมาอย่างก้าวร้าวในที่สุด ขั้นตอนต่าง ๆ นี้จะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปอย่างรวดเร็วมาก จนบุคคลอาจแสดงความก้าวร้าวโดยทันทีเมื่อมีเหตุการณ์กระตุ้น

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา

3.1 ความหมายของสติปัญญา

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาหลายท่าน ได้ศึกษาและให้ความหมายของสติปัญญาไว้มากมาย นักจิตวิทยาบางส่วนเชื่อว่าสติปัญญาเป็นเรื่องของการใช้ความคิดและเหตุผลเชิงนามธรรม บางท่านมีความเห็นว่าสติปัญญา คือ ความสามารถที่จะเรียนรู้และจดจำ ผู้วิจัยจึงรวบรวมความหมายของสติปัญญาของผู้ที่สนใจและศึกษาเรื่องนี้ไว้ ดังต่อไปนี้

กู๊ด (Good. 1950 : 225) ให้ความหมายของสติปัญญาเอาไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว และเป็นความสามารถทางสมองในการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งความสามารถทางสมองนี้สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือทดสอบทางสติปัญญา

คัทเทิลล์ (เยาเวพา เดชะคุปต์. 2536 : 13 ; อ้างอิงจาก Cattell. 1950. Personality a systematic theoretical and factual study. pp.478) กล่าวว่า สติปัญญาเป็นพฤติกรรมทางสมองของมนุษย์แบ่งออกเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้สองลักษณะ คือ สติปัญญาที่ปราศจากการเรียนรู้และประสบการณ์ แต่เป็นผลมาจากพันธุกรรม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สมรรถภาพสมองด้านนี้จะมีแทรกอยู่ในทุกอริยาบทของกิจกรรมทางสมอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคิดหรือการแก้ปัญหาก็ตาม เช่น ความสามารถในการใช้เหตุผล การมองเห็นความสัมพันธ์ เป็นต้น คัทเทิลล์เรียกสติปัญญาลักษณะนี้ว่าเป็น “ความสามารถที่สั่นไหว” (Fluid Ability) และอีกส่วนหนึ่งที่เป็นสติปัญญาที่เป็นผลของประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น ที่เขาเรียกว่า “ความสามารถที่สั่งสม” (Crystallize Ability)

เวคสเลอร์ (Wechsler. 1958 : 77) เชื่อว่า สติปัญญาเป็นความสามารถของมนุษย์ ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย สามารถคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อัลเฟรด บิเนท์ (Alfred Binet) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สติปัญญา หมายถึง แนวคิดหรือทิศทาง ของความคิดและความสามารถในการปฏิบัติตามความคิดนั้น หรือหมายถึงสมรรถวิสัย (Capacity) ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ตลอดจนการมีความคิดริเริ่มกระทำสิ่งใหม่ๆ ขึ้น (กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. 2528 : 47)

ราเวน (Raven. 1962 : 2) กล่าวว่า สติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการสังเกต การเข้าใจ อย่างชัดเจน และการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์

มอสโควิทซ์ (วรวิทย์ พึ่งวิวัฒน์นิกุล. 2540 : 11 ; อ้างอิงจาก Moskowitz. 1969. General psychology. pp. 246 – 248) กล่าวถึงสติปัญญาไว้ว่า หมายถึงคุณภาพ หรือประสิทธิภาพของ

พฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกในช่วงเวลาที่กำหนดไว้นั่นเอง รวมทั้งความสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้สำเร็จและรวดเร็ว

เพียเจท์ (Piaget) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สติปัญญา เป็นความสามารถในการคิด ความสามารถในการวางแผนและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถดังกล่าวพัฒนาจากความคิด ความเข้าใจในระดับง่าย ๆ ในวัยเด็กไปสู่ระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในวัยผู้ใหญ่ (กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์, 2528 : 48)

เทอร์แมน (Terman) กล่าวว่า สติปัญญาเป็นความสามารถในการคิดแบบนามธรรมของแต่ละบุคคลได้ดีและรวดเร็ว (สุรางค์ คุ้มตระกูล, 2536 : 75)

ศึกษา พาหะมาก (2532 : 8) ได้สรุปไว้ว่า สติปัญญาเป็นความสามารถของบุคคลที่จะใช้ทำกิจกรรมต่างๆ โดยได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งระดับสติปัญญาของบุคคลนั้นสามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือวัดสติปัญญา

เยาวพา เดชะคุปต์ (2536 : 14) สรุปความหมายของสติปัญญาไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมทางสมองของมนุษย์ ซึ่งจะมีผลต่อการแสดงออก หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่ของความสามารถในการคิด การตัดสินใจ การหาเหตุผล การแก้ปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

วรวิทย์ พึ่งวิวัฒน์นิกุล (2540 : 12) กล่าวว่า สติปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสังเกต การเข้าใจอย่างแจ่มชัด การคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ และการคิดแบบนามธรรม เพื่อที่จะปรับตัวและแก้ปัญหาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

จากความหมาย และแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับสติปัญญาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สติปัญญาหมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปของความสามารถด้านต่างๆ ของบุคคล เช่น ความสามารถในการคิด การหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การสังเกต และการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสติปัญญา

การศึกษาเกี่ยวกับสติปัญญา สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เน้นการศึกษาพัฒนาการของสติปัญญา กับกลุ่มที่มุ่งศึกษาโครงสร้างของสติปัญญา (วรวิทย์ พึ่งวิวัฒน์นิกุล, 2540 : 12) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive development theory)

ทฤษฎีนี้ เพียเจท์ (Piaget) เป็นผู้สร้างขึ้น โดยเพียเจท์สนใจกระบวนการและวิธีการคิดของเด็กมากกว่าผลการตอบสนองจากความคิดของเด็ก เขากล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวโดยอาศัยกระบวนการทำงานที่สำคัญของโครงสร้างทางสติปัญญา ซึ่งประกอบด้วย “กระบวนการปรับเข้าสู่โครงสร้าง” (Assimilation) คือ กระบวนการที่พยายามจะนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากสภาพแวดล้อมมาปรับให้เข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมตามระดับสติปัญญาที่บุคคลจะสามารถรับรู้ต่างสิ่งนั้น ๆ ได้ และ “กระบวนการปรับขยายโครงสร้าง” (Accommodation) คือ กระบวนการที่บุคคลปรับโครงสร้างความคิดหรือโครงสร้างทางสติปัญญาของตนเองให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่จะรับเข้าไป กระบวนการทั้งสองนี้จะทำงานร่วมกันตลอดเวลาเพื่อรักษาสสมดุล (Equilibrium) และผลของการทำงานของกระบวนการดังกล่าวจะเกิดเป็นโครงสร้าง (Schema) ขึ้นในสมอง โครงสร้างต่างๆ จะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ พัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับจะข้ามขั้นไม่ได้ แต่อัตราของพัฒนาการอาจจะมีความเร็วช้าแตกต่างกันในตัวเด็กแต่ละคน (เยาวยพาท เดชะคุปต์. 2536 : 15 ; อ้างอิงจาก นิรมล ชยุตสาหกิจ. 2524. ทฤษฎีการเล่นเพื่อพัฒนาสติปัญญา หน้า 2 – 3)

3.2.1.1 ขั้นตอนของการพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจท์ (Piaget) ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญา ออกเป็น 4 ขั้นใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้ (เยาวยพาท เดชะคุปต์. 2536 : 16 – 17 ; เยาวยดี วิบูลย์ศรี . 2536 : 15 – 16 ; ศึกษา พาหะมาก. 2532 : 10 – 12 ; วรวิทย์ พิงวิวัฒน์นิกุล. 2540 : 14 – 16 ; สุชา จันทรเอน. 2542 : 33 – 34)

1) ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori – Motor Stage)

ขั้นนี้เริ่มจากเด็กแรกเกิดจนถึง 2 ปี เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้จากการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อและการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ทางปาก หู และตา ต่อสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว พฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นลักษณะปฏิกิริยาสะท้อน มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความไขว่คว้าใฝ่รู้อย่างมาก เพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตน (Self) ของเด็กยังไม่ได้พัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ ในระยะต่อมาการเคลื่อนไหวจึงเริ่มมีจุดมุ่งหมาย พฤติกรรมที่ทำจะเป็นเพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ในระยะนี้เด็กเริ่มจะเข้าใจเกี่ยวกับความมีตัวตนของวัตถุ และเริ่มรู้ว่าตนเองเป็นอิสระแยกจากสิ่งอื่น เด็กสามารถเลียนแบบ หรือเลียนแบบการเคลื่อนไหวจากผู้อื่น ระยะต่อมาเด็กจะเริ่มทดลองพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีความคิดริเริ่ม

2) ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 – 7 ปี เป็นขั้นเริ่มต้นของการเกิดโครงสร้างสัญลักษณ์ (Symbolic Schema) ต่อมาจึงเกิดโครงสร้างด้านมโนทัศน์ (Concept Schema) ความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับ การรับรู้เป็นส่วนใหญ่ การคิดของเด็กเริ่มมีเหตุผล แต่ยังไม่สามารถใช้เหตุผลได้อย่างลึกซึ้ง ในช่วงอายุ

2 – 4 ปี เด็กเริ่มมีความสามารถในการใช้ภาษา เริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเข้าใจเครื่องหมายสัญลักษณ์ท่าทางที่สื่อความหมาย วัยนี้เริ่มมีสังกัดกับในเรื่องต่าง ๆ แล้ว แต่ยังไม่สมบูรณ์ การมองโลกมักจะมองในแง่ของตนเอง คือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) และมองเห็นสิ่งต่าง ๆ เพียงด้านเดียว สำหรับช่วงอายุ 4 – 7 ปี เด็กมีความต้องการเป็นอิสระและอยากทำอะไรด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ การคิดของเด็กเริ่มมีเหตุผล แต่ยังไม่สามารถใช้เหตุผลได้อย่างแท้จริง การตัดสินใจจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึก

3) ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage)

อยู่ในช่วงอายุ 7 – 11 ปี เด็กเริ่มมีการคิดแบบไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Non - Egocentric) มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล แต่กระบวนการคิดและการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาายังต้องอาศัยสิ่งที่เป็นรูปธรรม วัตถุหรือเหตุการณ์ที่ประสบจริงอยู่ เช่น การแบ่งกลุ่มแบ่งพวก มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความคงตัวของสิ่งต่าง ๆ (Conservation) มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เข้าใจความสัมพันธ์ของส่วนรวมและส่วนย่อยได้ สามารถคิดย้อนกลับ (Reversibility) เริ่มมีเหตุผล และใช้เหตุผลในเชิงตรรกศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์

4) ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Stage)

ขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 11 – 15 ปี เป็นขั้นที่โครงสร้างทางสติปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์ เด็กในวัยนี้จะมีความคิดเท่าผู้ใหญ่ อาจจะแตกต่างกันที่คุณภาพเท่านั้นเนื่องจากประสบการณ์ต่างกัน เด็กสามารถแก้ปัญหาทั้งรูปธรรมและนามธรรมได้ สามารถคิดหาเหตุผลแบบตรรกศาสตร์ สามารถตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐานได้ สนใจการสร้างทฤษฎีและกฎเกณฑ์ ชอบสร้างจินตนาการ นอกจากนี้ยังสามารถสะท้อนภาพของตนเองออกมาได้ โดยการอธิบายความรู้สึก ความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ โครงสร้างทางสติปัญญาที่เป็นตัวปฏิบัติการใหม่ ๆ จะถูกสร้างขึ้น ได้แก่ โครงสร้างเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วน(Proportion) หลักการสมดุลย์ของของเหลว(Hydrostatic Equilibrium) การอ้างอิง เกี่ยวกับการเคลื่อนที่สัมพันธ์ของวัตถุ (Double system of reference) และโครงสร้างในเรื่องความน่าจะเป็น (Probability)

การทดสอบสติปัญญาของกลุ่มที่ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญานั้น ได้ทดสอบเป็นรายบุคคลด้วยเครื่องมือหลายอย่าง เพื่อตัดสินว่าบุคคลแต่ละคนมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในระดับใด ผลของการทดสอบไม่ได้บ่งชี้ออกมาเป็นคะแนนไอคิว (วรวิทย์ พิงวิวัฒน์นิกุล. 2540 : 16 ; อ้างอิงจาก ชุมพร ยงกิตติกุล. 2524. แบบทดสอบวัดสมรรถภาพทางสมอง. หน้า 7)

3.2.2 ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา

นักจิตวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับสติปัญญา และเสนอเป็นทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา โดยมุ่งที่จะจำแนกความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ว่ามีส่วนประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง ทฤษฎีที่รู้จักกันแพร่หลาย มีดังนี้

3.2.2.1 ทฤษฎีองค์ประกอบเดียว (Unifactor Theory) (วรวีรย์ พิงวิวัฒน์นิกุล. 2540 : 16 ; อ้างอิงจาก อารีย์ พันธมณี. 2534. จิตวิทยาการเรียนการสอน. หน้า 49 – 50) บิเน็ต (Binet) นักจิตวิทยาชาวฝรั่งเศสอธิบายว่า สติปัญญาเป็นความสามารถทั่วไปเป็นลักษณะความสามารถรวมไม่สามารถแยกจากกันได้ ประกอบด้วยองค์ประกอบเดียว คือ องค์ประกอบทั่วไป (G หรือ General Factor) ฉะนั้นในการสร้างแบบทดสอบ บิเน็ตจึงวัดความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ เหตุผล ภาษา และอื่น ๆ ความสามารถที่ได้จากการวัดเป็นคะแนนความสามารถรวมๆ

3.2.2.2 ทฤษฎีสององค์ประกอบ (Two Factor Theory) สเปียร์แมน (Spearman) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ (ประสาธ อิศรปริดา. 2538 : 113 – 114) ได้ศึกษาพบว่าสติปัญญาประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือองค์ประกอบทั่วไป (G หรือ General Factor) กับองค์ประกอบเฉพาะ (S หรือ Specific Factor)

ในทฤษฎีของสเปียร์แมน การปฏิบัติงานใด ๆ เช่น การชั่งมรด การเล่นเกมดนตรี การทำบัญชี การเขียนบทละคร ฯลฯ ล้วนต้องใช้ความสามารถทั่วไป (G) และความสามารถเฉพาะ (S) โดยที่ความสามารถทั่วไปจะเป็นตัวประกอบรวมในงานทุกชนิด ส่วนความสามารถเฉพาะจะแตกต่างกันไปตามประเภทของงาน นอกจากนี้ปริมาณของแต่ละองค์ประกอบยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ในระยะหลังทฤษฎีได้มีการปรับปรุง โดยมีความคิดว่า งานบางอย่างอาจใช้ความสามารถเฉพาะมากกว่า 1 อย่าง ซึ่งแสดงว่าจะต้องมีองค์ประกอบเฉพาะ (S) ร่วมกันในการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ องค์ประกอบเฉพาะที่ร่วมกันนี้เรียกว่า องค์ประกอบกลุ่ม (Group Factor)

ทฤษฎีของสเปียร์แมน มีอิทธิพลต่อการศึกษาองค์ประกอบ และการวัดสติปัญญาของนักจิตวิทยาในระยะต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเสนอของสเปียร์แมนที่ว่า การวัดสติปัญญาควรวัดที่องค์ประกอบทั่วไป (G)

3.2.2.3 ทฤษฎีหลายองค์ประกอบของเธอร์สโตน (Therstone)

ทฤษฎีหลายองค์ประกอบ (Multiple – Factor Theory) (เยาวพา เดชะคุปต์. 2536 : 18 – 19) เป็นแนวความคิดของเธอร์สโตน (Therstone) ซึ่งได้ศึกษาโครงสร้างทางสมองแยกออกเป็นส่วนย่อย ๆ หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มทำหน้าที่เป็นอย่างไร โดยเฉพาะ หรืออาจจะทำงานร่วมกันบ้าง องค์ประกอบย่อย ๆ เหล่านั้น เธอร์สโตนให้ชื่อว่า “ความสามารถปฐมภูมิทางสมอง” (Primary Mental Abilities) ซึ่งประกอบด้วยความสามารถที่มองเห็นได้ชัด และสำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1) องค์ประกอบทางภาษา (Verbal Factor) เป็นความสามารถในการเข้าใจ คำศัพท์ ข้อความ บทกวี เรื่องราวต่าง ๆ ที่อ่าน ความมีเหตุผลทางภาษา และการเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสม

2) องค์ประกอบด้านความคล่องแคล่วในการใช้คำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้คำได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม รวดเร็ว

3) องค์ประกอบด้านจำนวน (Number Factor) เป็นความสามารถในการคิด คำนวณเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวเลขได้อย่างว่องไว และถูกต้อง ตลอดจนเป็นความสามารถในการ แก้ปัญหาเชิงปริมาณ

4) องค์ประกอบด้านมิติสัมพันธ์ (Space Factor) เป็นความสามารถที่ส่งผลถึง ขนาดและมิติต่าง ๆ อันได้แก่ ความสั้น ความยาว ไกล ใกล้ และพื้นที่หรือทรงกลมที่มีขนาดและ ปริมาณแตกต่างกัน สามารถสร้างจินตนาการให้เห็นส่วนย่อย และส่วนผสมของวัตถุต่าง ๆ เมื่อนำมา ช้อนทับกัน สามารถรับรู้ความสัมพันธ์ของรูปทรงเรขาคณิตเมื่อเปลี่ยนแปลงที่อยู่ ความสามารถด้านนี้ จะส่งผลในวิชาเรขาคณิต วาดเขียน แผนที่ และการฝึกมือในชีวิตจริง ความสามารถด้านนี้จะส่งผลให้ เป็นนักออกแบบ เขียนแปลน นักวางผังเมือง วิศวกร เป็นต้น

5) องค์ประกอบด้านความจำ (Memory Factor) เป็นความสามารถในการระลึก หรือจดจำเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ ถูกต้อง

6) องค์ประกอบด้านการสังเกตพิจารณาหรือด้านการสังเกตรับรู้ (Perceptual Speed Factor) เป็นความสามารถในการเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้มาก ถูกต้องและรวดเร็ว อาจจะเป็นรูปของการพิจารณาความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างระหว่างสิ่งของได้

7) องค์ประกอบด้านเหตุผล (Reasoning Factor) คือ ด้านที่ใช้การคิดแบบ สังเคราะห์ (Induction) หรือการให้เหตุผลโดยทั่วไป (General Reasoning) องค์ประกอบนี้แสดงถึง ความสามารถด้านวิจารณ์ญาณ การหาเหตุผล ค้นหาหาความสำคัญ ความสัมพันธ์ และหลักการ ทั้งหมดที่สร้างกฎหรือทฤษฎีขึ้น

3.3 การวัดความสามารถทางสติปัญญา

การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถทางสติปัญญา ที่ใช้กันแพร่หลายในประเทศ สหรัฐอเมริกา ผู้สร้างแบบทดสอบมักจะคิดคำถามที่จะวัดสติปัญญาตามทฤษฎีที่ตนเชื่อถือ (วรวีรย์ พิงวิวัฒน์นิกุล. 2540 : 22) ตัวอย่างเช่น ศาสตราจารย์เทอร์แมน (Terman) ได้ให้ความหมาย ของสติปัญญาว่า เป็นความสามารถในการคิดแบบนามธรรม และยึดถือทฤษฎีองค์ประกอบเดียว จึงพยายามเลือกคำถามที่เกี่ยวกับการคิดแบบนามธรรม และเลือกคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ภายใน (Inter – Correlation) สูง ทั้งนี้เพื่อจะวัดความสามารถชนิดเดียวกัน ส่วนกิลฟอร์ด (Gilford) เจ้าของ

ทฤษฎีโครงสร้างสติปัญญา ซึ่งเชื่อว่าสติปัญญาประกอบด้วย 3 มิติ คำถามในแบบทดสอบสติปัญญาของกิลฟอร์ด จึงประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ 3 มิติ เป็นต้น นอกจากการคิดคำถามเพื่อวัดความสามารถตามทฤษฎีที่ตั้งไว้ ผู้สร้างแบบทดสอบสติปัญญาจะต้องปฏิบัติตามหลักของการสร้างแบบทดสอบที่ดีอย่างเคร่งครัด คือ จะต้องเป็นแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) สูง วิธีการทดสอบและการให้คะแนนจะต้องมีมาตรฐาน คือ ทุกครั้งที่ทำการทดสอบจะต้องใช้คำอธิบายที่เหมือนกัน จัดสภาพการสอบแบบเดียวกัน และการให้คะแนนก็จะต้องใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

วิธีการที่ใช้ทดสอบสติปัญญา มี 2 ชนิด ดังนี้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2536 : 85)

1) การทดสอบเป็นรายบุคคล (Individual Test) หมายถึง การทดสอบที่แต่ละคนผู้ดำเนินการทดสอบจะต้องได้รับการอบรมเป็นพิเศษทั้งการทดสอบ การให้คะแนน และการตีความหมายของคะแนน ตัวอย่างแบบทดสอบประเภทนี้ ได้แก่ แบบทดสอบสแตนฟอร์ด – บินเน็ต (Stanford – Binet) และแบบทดสอบสติปัญญาของเวคสเลอร์ (Wechsler Intelligence Scales) ซึ่งมีแบบทดสอบสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ เป็นต้น

2) การทดสอบเป็นกลุ่ม (Group Test) การทดสอบแบบนี้ใช้แบบทดสอบที่คิดขึ้นพิเศษสำหรับใช้ทดสอบสติปัญญาเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ผลของคะแนนสอบแบบนี้จะไม่แน่นอนเท่ากับการทดสอบเป็นรายบุคคล ตัวอย่างแบบทดสอบสติปัญญากลุ่มที่ใช้กันแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ Otis Quick – Scoring Mental Ability Test , Kuhlman – Anderson Intelligence Tests , Lorge – Thorndike Intelligence test และ California test of Mental Maturity เป็นต้น

ศึกษา พาหะมาก (2532 : 14) กล่าวว่า แบบทดสอบสติปัญญาส่วนมากเป็นแบบทดสอบที่มีความลำเอียงทางด้านวัฒนธรรมของผู้รับการทดสอบ เพราะการตอบแบบทดสอบดังกล่าว ผู้รับการทดสอบต้องใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางด้านภาษา และการรู้จักเคยเห็นภาพต่างๆ ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้ผู้สร้างได้จากสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมของเขา ดังนั้นนักจิตวิทยา จึงพยายามสร้างแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา ซึ่งไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ก็สามารถเข้าใจ และทำแบบทดสอบได้ แล้วนำผลมาตีความหมายได้ในลักษณะเดียวกัน แบบทดสอบโดยไม่มีการใช้ภาษาฉบับแรก คือแบบทดสอบ ดิอาร์มี เอ็กแซมมิเนชัน เบตา (The Army Examination Beta) แบบทดสอบอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า แบบทดสอบเสมอภาคทางวัฒนธรรม (Culture Fair Intelligence Test) ที่นิยมใช้ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

1) The IPAT Culture Fair Intelligence Test ซึ่งสร้างโดย เรย์มอน บี. แคทเทลล์ (Raymond B. Cattell) สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถทั่วไป (g – factor) ของสเปียร์แมน (Spearman)

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1933 และปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมาจนถึง ค.ศ.1958 แคทเทิลส์ ได้สร้างแบบทดสอบขึ้น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ใช้สำหรับเด็กอายุ 4 – 8 ขวบ และผู้ใหญ่ที่มีความสามารถทางสมองเสื่อม ระดับที่ 2 ใช้สำหรับเด็กอายุ 8 – 12 ขวบ และผู้ใหญ่ที่ไม่ได้เรียนระดับวิทยาลัย ระดับที่ 3 ใช้สำหรับนักเรียนที่เรียนในระดับเตรียมอุดมศึกษา และผู้ใหญ่ที่มีความรู้สูง แบบทดสอบทั้งสามระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ฟอรม์ คือ A และ B ใช้ทดสอบได้ทั้งบุคคลและเป็นกลุ่ม

2) แบบทดสอบ เดอะ โพรเกรสซีฟ แมทริซีล (The Progressive Matrices) แบบทดสอบนี้ได้พัฒนาขึ้นในประเทศอังกฤษโดย เจ.ซี.ราเวน (J.C.Raven) ตั้งแต่ปี ค.ศ.1938 ได้ปรับปรุงมาเรื่อยจนถึงปี ค.ศ.1956 ซึ่งออกแบบสร้างขึ้นเพื่อวัดองค์ประกอบทั่วไป (g-factor) ของสเปียร์แมน (Spearman) มีลักษณะเป็นแบบไม่ใช้ภาษา ตัวแบบทดสอบเป็นรูปต่าง ๆ ที่จัดเป็นระบบภาพเป็นรูปทรงเรขาคณิต

ลักษณะของแบบทดสอบประกอบด้วย รูปภาพที่จัดเป็นชุดย่อยๆ 3 – 5 ชุด และข้อปัญหาแต่ละข้อมีลักษณะเป็นแบบเลือกคำถามที่ถูกที่สุดไปตอบ อาจเป็น 6 – 8 ตัวเลือก โดยมีภาพที่กำหนดให้ 1 ภาพ ซึ่งภาพนี้มีส่วนที่ขาดหายไป ให้ผู้รับการทดสอบเลือกเอาภาพที่เป็นตัวเลือก 1 ภาพ ซึ่งคิดว่าเป็นส่วนที่ขาดหายไปของภาพที่กำหนด แล้วทำให้ภาพนั้นสมบูรณ์ แบบทดสอบนี้ดำเนินการสอบโดยไม่มีการจำกัดเวลา อาจทดสอบเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ แบบทดสอบโพรเกรสซีฟ แมทริซีล แบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้ (อารีย์ พันธมณี. 2534 : 71 – 73)

ชุดที่ 1 แบบทดสอบโพรเกรสซีฟ แมทริซีลฉบับสี (The Coloured Progressive Matrices Test) แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้กับเด็กเล็กและคนแก่ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางด้านมนุษยวิทยาและทางจิตเวช ใช้ได้เป็นผลที่น่าพอใจกับบุคคลที่ไม่เข้าใจในการพูดภาษาอังกฤษ และบุคคลที่มีปัญหาทางกาย เช่น พูดไม่ได้ เนื่องจากโรคทางสมองหรือหูหนวก

ข้อปัญหาในแบบทดสอบชุดนี้เป็นภาพสีทั้งหมด และแบ่งเป็น 3 ชุดย่อย คือ ชุด A Ab และ B แต่ละชุดแตกต่างกันที่ความยากของข้อปัญหา และแบบฟอร์มของรูปภาพที่ใช้ ชุด A มีความยากน้อยกว่าชุด Ab และชุด Ab มีความยากน้อยกว่าชุด B ตามลำดับ แต่ละชุดมีจำนวนข้อปัญหา 12 ข้อ รวมทั้งหมด 36 ข้อ แบบทดสอบชุดนี้ใช้กับผู้รับการทดสอบที่มีอายุตั้งแต่ 5 – 11 ปี และบุคคลที่มีความสามารถทางสมองต่ำ

ชุดที่ 2 แบบทดสอบโพรเกรสซีฟ แมทริซีลฉบับมาตรฐาน (The Standard Progressive Matrices Test) แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นมาเพื่อใช้กับบุคคลที่อยู่ในทุกระดับอายุ ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา เชื้อชาติ หรือสภาวะร่างกายจะเป็นอย่างไรก็ตาม ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ชุด คือ A , B , C , D และ E ซึ่งแต่ละชุดมีข้อปัญหาจำนวน 12 ข้อ รวมทั้งหมด 60 ข้อ ลักษณะของปัญหาเป็น

ภาพขาวดำ ในชุด A และ B มีลักษณะค่อนข้างง่ายไม่ซับซ้อน ชุด C , D และ E เป็นข้อปัญหาที่มีความยากและรูปภาพมีลักษณะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ

ชุดที่ 3 แบบทดสอบโปรแกรมเชฟ แมทริซีสลับก้าวหน้า (The Advance Progressive Matrices Test) แบบทดสอบชุดนี้ใช้กับบุคคลที่มีอายุสูงกว่า 11 ปี และมีความสามารถทางสมองในระดับปกติ แบบทดสอบแบ่งเป็นตอนย่อย ๆ 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 มีจำนวนข้อปัญหาเพียง 12 ข้อ มี 8 ตัวเลือก เรียงจากง่ายไปยาก ใช้ทำการทดสอบเพื่อทำการตัดสินใจขั้นต้นว่า ผู้รับการทดสอบเป็นพวกโง่ หรือปานกลาง หรือฉลาด ถ้าผู้ได้รับการทดสอบตอบข้อปัญหาในตอนที่ 1 ได้ถูกต้องน้อยกว่า 6 ข้อ จะถือว่าเป็นพวกโง่ และไม่ได้รับการทดสอบตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 มีข้อปัญหาที่ต้องใช้ความคิดแบบนามธรรม รวมทั้งสิ้น 36 ข้อ มี 8 ตัวเลือก

แบบทดสอบชุดนี้ไม่จำกัดเวลา แต่ส่วนใหญ่มักใช้เวลาประมาณ 40 นาที เท่านั้น

การให้คะแนน

แบบทดสอบทั้ง 3 ชุด ให้คะแนนในแต่ละข้อปัญหาข้อละ 1 คะแนน ดังนั้นแต่ละชุดจะมีคะแนนเต็มดังนี้

ชุดที่ 1 มีคะแนนเต็ม 36 คะแนน

ชุดที่ 2 มีคะแนนเต็ม 60 คะแนน

ชุดที่ 3 ตอนที่ 2 มีคะแนนเต็ม 36 คะแนน

ในแต่ละชุดจะมีเกณฑ์ปกติที่เป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์เทียบคะแนนที่ผู้รับการทดสอบตอบได้ตามระดับอายุของเขา การประเมินค่าสติปัญญาก็ประเมินจากตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่เทียบได้

การแปลความหมาย

แบบทดสอบสติปัญญาแบ่งระดับสติปัญญาของบุคคลออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 พวกฉลาดเป็นเยี่ยม เป็นพวกที่มีผลการทดสอบได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 95 ขึ้นไป

ระดับที่ 2 พวกฉลาดกว่าปกติ เป็นพวกที่มีผลการทดสอบได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป

ถ้าบุคคลใดได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์สูงกว่า 90 แต่ต่ำกว่า 95 จะถือเป็นระดับ 2 บวก

ระดับที่ 3 พวกปกติ เป็นพวกที่มีผลการทดสอบได้คะแนนระหว่างตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 - 75

ถ้าบุคคลใดได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์สูงกว่า 50 ถือเป็นระดับ 3 บวก

และถ้าได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ต่ำกว่า 50 ถือเป็นระดับ 3 ลบ

ระดับที่ 4 พวกต่ำกว่าปกติ มีผลการทดสอบได้คะแนนที่เป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ตั้งแต่ 0 - 25

ถ้าบุคคลใดได้ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ระหว่าง 5 - 10 ถือเป็นระดับ 4 ลบ

ระดับที่ 5 พวกปัญญาอ่อน คือ พวกที่สอบได้คะแนนที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 5

4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิด และวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

4.1 ความหมายของการคิด

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกวันนี้ ก่อให้เกิดทั้งสิ่งที่เรียกว่าความสุข และความทุกข์ บางคนสุขมากกว่าทุกข์ แต่บางคนนั้นทุกข์มากกว่าสุข ซึ่งขึ้นอยู่กับ การดำเนินชีวิตของแต่ละคน ถ้ามนุษย์ต้องการจะมีความสุขอย่างแท้จริงนั้นจะต้องรู้จักดำเนินชีวิตให้ถูกต้องทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ซึ่งการปฏิบัติที่ถูกต้องนั้น ต้องมีพื้นฐานมาจากการคิดเป็น พุตเป็น และทำเป็น ในองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ พระเทพเวที (2537 : 5) ได้อธิบายไว้ว่า การคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะความคิดเป็นจุดเริ่มต้น ที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา สอดคล้องกับทางพระพุทธศาสนาที่บัญญัติไว้ว่า ความคิดเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำพาชีวิตให้ไปดี หรือไม่ดี เจริญ หรือเสื่อม เพราะความคิดก่อให้เกิดการกระทำ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2545 : 54)

ในด้านการศึกษานั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องตั้งอยู่ ณ จุดหมายที่ให้ผู้ศึกษาได้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ดังที่ทางพระเน้นย้ำว่า (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2545 : 56) การศึกษาทำให้ชีวิตพัฒนา แต่ถ้าไม่รู้จักคิดหรือคิดไม่เป็น กระบวนการศึกษาก็จะไม่เกิดการให้การศึกษาก็ถูกทาง เริ่มต้นที่กระตุ้นให้คนรู้จักคิดให้ถูกตั้งแต่ยังเด็ก ๆ

ความหมายของการคิดนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โรส (Ross. 1963 : 196-197) กล่าวว่า การคิดคือปฏิกิริยาทางสมองในลักษณะเชิงปัญหา

ส่วน จาอาส์วัล (Jayaswal. 1974 : 1) ได้ให้ความหมายของการคิดไว้ว่า เป็นปฏิกิริยาทางจิตของมนุษย์ ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อม และทำให้คนเกิดความพยายามที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในจุดหมายที่วางไว้

เขตการศึกษา 5 (2530 : 5) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การคิดคือการสำรวจตรวจสอบ ประสพการณ์เพื่อความมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

กองแก้ว เจริญอักษร (2539 : 23) กล่าวว่า การคิดเกิดจากการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ทางทวาร คือตา หู จมูก ลิ้น การสัมผัส แล้วนำมาสัมพันธ์กับความรู้สึกในใจ แล้วสรุปออกมาเป็นเรื่องราว

พจนารถ บัวเขียว (2535 : 19) อธิบายไว้ว่า การคิดคือการวางแผนการทำงาน หรือพฤติกรรมให้แสดงออกอย่างมีเป้าหมาย และรวมถึงการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในกิจกรรมนั้น ๆ การคิดจึงเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นไปตามความถูกต้องเหมาะสมในทางที่สังคมต้องการ ภายใต้เงื่อนไขของคุณธรรม จริยธรรม

จากความหมายของการคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การคิดคือปฏิกิริยาทางสมองที่เกิดจากการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดจากการสำรวจตรวจสอบกับประสพการณ์เดิม และความคาดหวังของสังคมภายใต้เงื่อนไขของจริยธรรม แล้วสรุปออกมาแสดงเป็นพฤติกรรม

4.2 ประเภทของการคิด

มีผู้แบ่งประเภทของการคิดไว้ต่าง ๆ กัน ตามลักษณะของวิธีการที่ใช้ศึกษา ได้แก่

วิทกิน และคนอื่น ๆ (พจนานารถ บัวเขียว. 2535 : 19 ; อ้างอิงจาก Witkin & others. 1974 :

39) ได้แบ่งการคิดออกเป็น 2 แบบคือ

1) การคิดแบบไม่ขึ้นกับสภาพรอบข้าง เป็นการคิดที่ยึดถือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง การคิดแบบนี้ไม่ต้องอาศัยข้อมูลจากภายนอก หรือสภาพรอบข้าง การตัดสินใจจะตัดสินใจด้วยเหตุผล โดยถือเอาสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงในสิ่งเร้าเป็นเกณฑ์

2) การคิดแบบขึ้นกับสภาพรอบข้าง เป็นการคิดที่อาศัยข้อมูลจากภายนอก หรือจากสภาพรอบข้าง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของตนเป็นส่วนประกอบช่วยในการตัดสินใจ

ส่วน เคแกน มอส และซีเกล (Wallach & Kagan. 1956 ; citing Kagan Moss & Sigel.n.d.) แบ่งการคิดออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

1) แบบวิเคราะห์เชิงบรรยายเป็นการคิดที่จะรวมวัตถุเข้าเป็นพวกเดียวกัน โดยพิจารณาความคล้ายคลึงของลักษณะทางกายภาพเป็นสำคัญ ได้แก่ ลักษณะในเรื่องสี ขนาด รูปร่าง

2) แบบโยงความสัมพันธ์ เป็นการคิดที่จะรวมวัตถุเข้าเป็นพวกเดียวกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ในด้านเวลาหรือสถานที่ วัตถุในกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน เพราะแต่ละชิ้นจะมีความหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์ที่มีต่อวัตถุอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน

3) แบบอ้างอิงแยกประเภท เป็นการคิดที่จะรวมวัตถุเข้าเป็นพวกเดียวกัน โดยพิจารณาสิ่งอื่นที่ร่วมกันเป็นส่วนรวม เช่นหน้าที่ วัตถุในกลุ่มถือว่าเป็นอิสระต่อกัน

สำหรับการคิดในแง่ของจิตวิทยาพุทธธรรม แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ (เขตการศึกษา 5. 2530 : 34-35)

1) การคิดแบบกามาวจรจิตคือ การคิดที่ถูกแรงผลักดันของความต้องการทางกามารมณ์ จุดประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์เป็นสำคัญ

2) การคิดแบบรูปาวจรจิต คือ การคิดที่ควบคุมแรงผลักดันของอารมณ์ ความต้องการ มีกรอบการกระทำที่เป็นไปเพื่อควบคุมขัดเกลานิสัย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

3) การคิดแบบอรุฬาวจรจิต คือ การคิดที่มุ่งเน้นการใช้ศักยภาพทางนามธรรม โดยมีจุดประสงค์ให้รู้เห็นความเป็นไปของสิ่งที่ไม่ใช่สภาวะทางกายภาพ

4) การคิดแบบโลกุตตระ เป็นการคิดที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ขั้นสูง โดยผู้คิดสามารถยกจิตใจและร่างกายให้อยู่เหนือความคิด และความเป็นไปในทางโลกียวิสัย ซึ่งเป็นอิสระจากขอบเขตที่จำกัดโดยกาละ และเทศะ

ในการสอนให้ผู้เรียนเกิดความคิด และคิดเป็นนั้น ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในขั้นตอนการคิด อันจะนำมาสู่การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และมีวิธีการคิดที่ถูกต้อง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “โยนิโสมนสิการ”

4.3 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

โดยรูปศัพท์แล้ว โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย (พระเทพเวที. 2537 : 31) โยนิโส กับ มนสิการ โดยโยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อูบาย วิธี ทาง ส่วน มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น โยนิโสมนสิการ จึงแปลสืบ ๆ กันมาว่า การทำในใจโดยแยบคาย

สำหรับ พจนานารถ บัวเขียว (2535 : 35) กล่าวถึงความหมายของโยนิโสมนสิการ ไว้ว่า หมายถึง การใช้ความคิดที่ถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดอย่างมีระเบียบ คือการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามสิ่งที่นั้น ๆ มันเป็นของมัน และวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งเหล่านั้นหรือปัญหานั้นออกให้เห็นตามสภาวะตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตณหา อุปทานของตนเข้าไปจับ จัดได้ว่าโยนิโสมนสิการเป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน คือปัจจัยในด้านบุคคล อาจเรียกก่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งปัญญา

นอกจากนั้น เสถียรพงษ์ วรรณปก (2545 : 57) กล่าวถึง โยนิโสมนสิการว่า ทางพระพุทธศาสนาได้แปลไว้ว่า คือการทำในใจโดยอุบายอันแยบคาย ถ้าแปลง่าย ๆ ก็คือ การคิดเป็น หรือการคิดวิเคราะห์

การทำในใจโดยแยบคายนี้ ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกา ได้ไขความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ ให้ความหมายแยกเป็นด้าน ๆ ดังต่อไปนี้ (พระเทพเวที. 2537 : 31-32)

1. อูบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธีหรือคิดอย่างถูกวิธีตรงกับความเป็นจริงสอดคล้องกับแนวของสัจจะตามหลักพระพุทธศาสนาทำให้ยังรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย
2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง การคิดอย่างเป็นระเบียบ หมายถึง การคิดที่ต่อเนื่อง เป็นลำดับ มีขั้นตอน ไม่ยุ่งเหยิงสับสน เป็นไปตามแนวของเหตุและผล รวมถึงความสามารถที่จะชักนำความคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง
3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุมีผล หมายถึงการคิดสืบสาวสาเหตุของปัญหานั้นให้เข้าถึงความเป็นมาหรือแหล่งที่เกิดที่ทำให้เกิดผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปปาทกมณสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คิดอย่างมีเป้าหมาย การคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ที่ทำให้เกิดความเพียร คิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว หายโกรธ ทำให้คิดอย่างมีสติ

การไขความทั้ง 4 ด้านนี้ หากจะเขียนเป็นข้อสั้น ๆ คงได้ความว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดไร้กุศล ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้เป็นเพียงการแสดงลักษณะด้านต่าง ๆ ของความคิดที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งในการเกิดโยนิโสมนสิการครั้งหนึ่ง ๆ อาจมีลักษณะครบทั้ง 4 ด้าน หรือไม่ครบก็ได้

โยนิโสมนสิการนั้นไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญาคือให้เกิดสัมมาทิฐิ โดยโยนิโสมนสิการจะคอยชักกระแสดความคิดให้เข้ามาเดินในแนวทางที่ตรงที่เรียนรู้ไว้ก่อนหรือคุ้นเคยแล้ว โดยติดต่อกับศรัทธา ซึ่งศรัทธานั้นเกิดจากกัลยาณมิตรอันจะมีอิทธิพลมาก คือศรัทธาจะเป็นศูนย์รวมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นพลังอยู่ภายใน เมื่อคนรับรู้อารมณ์หรือมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง กระแสดความคิดจะถูกแรงแห่งศรัทธาดึงให้แล่นไปในแนวทางของศรัทธา เสมือนว่าศรัทธาได้ขุดร่องให้กระแสดความคิดไหลไว้ก่อนแล้ว ดังนั้นศรัทธาที่ถูกต้องจึงเป็นอาหารที่หล่อเลี้ยงโยนิโสมนสิการ เพราะปรโตโฆสะที่เป็นกัลยาณมิตรจะอาศัยศรัทธาเป็นทางเดิน สามารถช่วยเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจ และชี้แนะ นำความคิดได้ เช่น ให้คำปรึกษาต่าง ๆ ครั้นผู้เรียนได้พิจารณาเห็นถึงความจริง รู้ว่าคำแนะนำนั้นถูกต้องตรงตาม เป็นประโยชน์ก็จะเกิดศรัทธามากขึ้น โยนิโสมนสิการก็จะกลับเป็นปัจจัยส่งเสริมศรัทธาให้มีความตั้งใจศึกษามากขึ้น

จากความหมายของโยนิโสมนสิการข้างต้น สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างถูกวิธี คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยการพิจารณาถึงสาเหตุ แล้วสืบสาวให้ตลอดสาย เพื่อแยกแยะสถานการณ์นั้น ๆ ออกมาให้เห็นถึงสภาพการณ์ที่สัมพันธ์กับเหตุปัจจัยต่าง ๆ

4.4 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็คือการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งแม้จะมีหลายอย่างหลายวิธี แต่โดยหลักการแล้วก็มี 2 แบบ คือ

- 1) โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง
- 2) โยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ

แต่โยนิโสมนสิการหลายวิธี ใช้ประโยชน์ได้ทั้ง 2 อย่าง คือ กำจัดอวิชชาและบรรเทาต้นเหตุไปพร้อมกัน ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้นมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง สามารถพัฒนาตนเองไปสู่อิสรภาพอย่างแท้จริง โดยมีการจัดหมวดหมู่ของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ 10 วิธี คือ (พระเทพเวที. 2537 : 43-140)

4.4.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือการพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน วิธีนี้มีแนวปฏิบัติดังนี้

4.4.1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ โดยมีอริยสาวกโยนิโสมนสิการ การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดขึ้นพร้อมว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

4.4.1.2 คิดแบบสอบสวน หรือตั้งคำถาม

4.4.2 วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ เป็นการคิดที่มุ่งให้มอง และให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง เมื่อแยกแยะส่วนประกอบออก ก็เห็นภาวะที่องค์ประกอบเหล่านั้นอาศัยกันและขึ้นต่อเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่เป็นตัวของมันเองโดยแท้จริง

4.4.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมดาของมันเอง ในฐานะที่มันเป็นสิ่งที่เกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ประดุจดังขึ้น จะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบสามัญลักษณะนี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 คือรู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจวางท่าที่ต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นท่าที่แห่งปัญญา ท่าที่แห่งความเป็นอิสระ ไม่ถูกมัดตัว

ขั้นที่ 2 คือแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลาย โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยความรู้เท่าทัน เป็นอิสระ ไม่ถูกมัดตัว กล่าวคือ เมื่อรู้อยู่แล้วว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ขึ้นต่อเหตุปัจจัย เราต้องการให้มันเป็นอย่างไร ก็ศึกษาให้รู้เข้าใจเหตุปัจจัยทั้งหลายที่จะทำให้มันเป็นไปอย่างนั้น แล้วแก้ไข ทำการจัดการที่ตัวเหตุปัจจัยเหล่านั้น

4.4.4 วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือคิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามไวยาหารทางธรรมได้ว่า วิธีแห่งความดับทุกข์ จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง วิธีคิดแบบอริยสัจจ์นี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ

1) เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขทำการที่ต้นเหตุ จัดเป็น 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 : ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบ ซึ่งไม่ต้องการสมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้

คู่ที่ 2 : นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการแก้ไข

สาเหตุ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายคือภาวะสิ้นปัญหา ได้แก่ความดับทุกข์

2) เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต ใช้แก้ปัญหา ไม่ฟุ้งซ่านออกไปในเรื่องฟุ้งเฟ้อ ที่ลึกลับคิดเพื่อสนองตัณหา มานะทิฐิ ซึ่งไม่อาจนำมาใช้ปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับการแก้ไข้ปัญหา

4.4.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือ หลักการ กับ ความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรม หรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่กลายเป็นการกระทำที่คลาดเคลื่อน เลื่อนลอย หรือมกมาย

4.4.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก หรือพิจารณาให้เห็นครบทั้ง อัสสาทะ อาทีน ะ และนิสสรณะ เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก

อัสสาทะ แปลว่า ส่วนดี ส่วนอร่อย ส่วนหวานชื่น คุณค่า ข้อที่น่าพึงพอใจ

อาทีนวะ หรืออาทีนพ แปลว่า ส่วนเสีย ข้อเสีย ช่องเสีย โทษ ข้อบกพร่อง

นิสสรณะ แปลว่า ทางออก ทางรอด ภาวะหลุดรอดปลอดภัย หรือสลัดออกได้ ภาวะที่ปลอดภัยหรือปราศจากปัญหา มีความสมบูรณ์ในตัว

4.4.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสธนา คือการใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลาภิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อ ๆ ไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้น ๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้สิ่งนั้นก็มีความค่าแก่เรา หรือที่เรา นิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์ คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ตามชนิดความต้องการ คือ

1) คุณค่าแท้ หมายถึง ความหมาย คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตนเพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิต หรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่า หรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าที่สนองปัญญาก็ได้

2) คุณค่าเทียม หมายถึงความหมาย คุณค่า หรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลาย ที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อปรนเปรอการเสพเสวยเวทนาหรือเพื่อเสริมราคาเสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวคนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหาก็ได้

วิธีคิดแบบนี้ ใช้พิจารณาในการเข้าเกี่ยวข้องปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริโภค ใช้สอย การซื้อหาหรือการครอบครอง โดยมุ่งให้เข้าใจและเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์ แก่ชีวิตอย่างแท้จริง เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น คุณค่าแท้นั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลความเจริญงอกงามของกุศลธรรมเช่นความมีสติ ทำให้พ้นจากความเป็นทาสของวัตถุ เพราะเป็นการเกี่ยวข้องด้วยปัญญาและมีขอบเขตอันเหมาะสม มีความพอเหมาะพอดี ต่างจากคุณค่าเทียม ซึ่งไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิต บางที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ทำให้อกุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา มานะทิฏฐิ ตลอดจนการยกตนข่มผู้อื่นเจริญขึ้น ไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งเบียดเบียน

4.4.8 วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม หรือวิธีคิดแบบกุศโลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสักดิ์กัน หรือบรรเทาและขัดเกลาตัวตน จึ่งจัดได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติระดับต้น ๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรม และสร้างเสริมสัมมาทิฏฐิที่เป็นโลกียะ

หลักทั่วไปของวิธีคิดแบบนี้มีอยู่ว่า ประสบการณ์คือสิ่งที่ได้ประสบ หรือได้รับรู้อย่างเดียวกัน บุคคลผู้ประสบหรือรับรู้ต่างกันอาจมองเห็นหรือนึกปรุงแต่งไปคนละอย่าง สุดแต่โครงสร้างของจิตใจ หรือแนวทางความเคยชินต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องปรุงของจิต คือสังขารที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ หรือสุดท้ายแต่การกระทำ ในใจขณะนั้น ๆ

4.4.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา มีสติตั้งมั่นอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น สิ่งที่กำลังทำ อยู่ในปัจจุบัน

4.4.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท วิภาษวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดง หลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง โดยวิภาษวาท มาจาก วิภาษ + วาท วิภาษ แปลว่า แยกแยะ แบ่ง ออก จำแนก หรือแจกแจง ไกล่กับคำที่ใช้ในปัจจุบันว่า วิเคราะห์ วาท แปลว่า การกล่าว การพูด การแสดงคำสอน วิภาษวาท จึ่งแปลว่าการพูดแยกแยะ พูดจำแนก หรือพูดแจกแจง หรือแสดงคำสอน แบบวิเคราะห์

ลักษณะสำคัญของความคิดและการพูดแบบนี้คือ การมองและแสดงความจริง โดยแยกแยะ ออกให้เห็นแต่ละแง่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้านไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยตีคลุม ลงไปอย่างนั้นทั้งหมด

5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

5.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) เป็นเรื่องที่มีความสนใจอย่างมากในหลายสาขาวิชา รวมถึงนักจิตวิทยาในสาขาต่าง ๆ ด้วย โดยทั่วไปจะสนใจในเรื่องของกระบวนการกลุ่ม (Group Process) ในเหตุผลที่ต่างกันไป ตามที่ฮอร์ (ทองคำ บุญประเสริฐดี. 2535 : 47 ; อ้างอิงจาก Shaw. 1971. *Group Dynamic : The Psychology of Small Group Behavior*. Preface) กล่าวไว้ดังนี้ นักจิตวิทยาสังคมสนใจกลุ่ม เพราะเขาต้องสรุปสถานการณ์ทางสังคม และพฤติกรรมทางสังคม ส่วนนักจิตวิทยาคลินิกต้องการรู้เกี่ยวกับกลุ่ม เพราะว่าปัญหาเกี่ยวกับบุคคลส่วนมากมาจากพื้นฐานในเรื่องปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลกับคนอื่น ๆ นักธุรกิจต้องการรู้เรื่องกลุ่ม เพราะเป้าหมายของการปฏิบัติต่อกันภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถทำให้งานของเขาได้รับผลสัมฤทธิ์ เขาต้องการรู้กระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยเหลือกลุ่มของเขา ให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมาย ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลในการหาความรู้เกี่ยวกับแรงเคลื่อนไหว (Dynamics) ของกลุ่ม ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Group Dynamics หรือ Group Process สำหรับภาษาไทยนั้น มีผู้กำหนดไว้หลายชื่อ เช่น พลังกลุ่ม พลวัตรของกลุ่ม กลศาสตร์ กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า "กลุ่มสัมพันธ์" ซึ่งมีผู้ที่ให้ความหมายของคำนี้ไว้หลายท่าน โดยรีเวส (ทองคำ บุญประเสริฐดี. 2535 : 50-51 ; อ้างอิงจาก Reeves. 1970. *The Dynamic of Group Behavior*. pp.11-12) กล่าวว่า ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับความหมายของ กลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) ควรจะต้องรู้ นิยามความคิดรวบยอดพื้นฐาน 3 คำนี้ก่อน คือ

1) กลุ่ม (Group) สำหรับจุดมุ่งหมายของรีเวส กลุ่มจะต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คน หรือมากกว่าขึ้นไป มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจเป็นวัตถุประสงค์เกี่ยวกับศาสนา ปรักษา เศรษฐกิจ การบันเทิง หรือสติปัญญา หรืออาจประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดก็ได้

2) การเคลื่อนไหว (Dynamics) หมายถึงแรงที่เป็นแรงอันเกิดจากการกระทำ อาจเป็นแรงทางบวกหรือทางลบก็ได้ เพื่อปรับปรุงเข้าสู่สภาวะสมดุลย์ หรือถ้าการเสริมแรงไปทางใดทางหนึ่งก็จะเคลื่อนไปในทิศทางบางทิศ และการเคลื่อนไหวนี้จะเร็วขึ้นตามขนาดของแรง

3) กลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) เป็นการศึกษาเรื่องของแรง (Forces) ที่แต่ละบุคคลในกลุ่มใช้ คนเราจะถูกกระตุ้นด้วยแรงเคลื่อนไหวของกลุ่ม (Group Dynamics) เกือบทุกขณะ ตลอดชีวิตของเรา เวลาส่วนใหญ่ของมนุษย์ใช้ไปในกิจกรรมภายใต้สังคม และเกือบทุกเวลาก็ว่าได้ว่า ไม่มีเวลาใดที่คนเราจะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอทำความเข้าใจกับคำว่า กลุ่ม (Group) ก่อน และจากการค้นคว้าพบว่ามีผู้ให้ความหมายของ "กลุ่ม" ไว้ ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 263) กล่าวว่ากลุ่มว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาอยู่รวมกันในสังคม โดยมีลักษณะต่าง ๆ ร่วมกัน หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) มีการรับรู้ร่วมกันในสังคม
- 2) มีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 3) มีเป้าหมายอย่างเดียวกัน หรือมีเป้าหมายร่วมกัน
- 4) มีค่านิยม หรือปทัสถานของกลุ่มที่จะควบคุม และกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นระเบียบ

- 5) มีการเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
- 6) มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- 7) มีการสื่อสารทั้งภาษาพูด และภาษาท่าทาง

พรรณพิศ วาณิชการ (2528 : 135) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มี การกระทำร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และเป็นการอยู่ร่วมกันในลักษณะที่มุ่งสนองความต้องการบางประการของแต่ละบุคคล

สำหรับ ชไมมน ศรีสุรักษ์ (2540 : 27) ได้ให้ความหมายของกลุ่ม และกิจกรรมกลุ่มว่า หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน ร่วมมือ วางแผนและทำงานตามจุดหมายที่วางไว้ในรูปแบบของการยอมรับ และเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเป็นผู้นำผู้ตาม การพึ่งพาอาศัยกัน และประเมินบทบาทผลงานที่ทำร่วมกัน

รัชดาภรณ์ อินทะนิน (2544 : 21) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมบางอย่าง มีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการดำเนินการ การทบทวนการกระทำ โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีการร่วมมือกัน การช่วยเหลือกัน การยอมรับ และเคารพความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน และ รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

สำหรับ กัลลี (Gulley. 1960 : 62) ให้ความเห็นว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่ บุคคลอยู่รวมกันเฉย ๆ เท่านั้น แต่การรวมกลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการคือ

- 1) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน
- 2) ผลของการทำงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิก
- 3) มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

ส่วน เคมป์ (Kemp. 1964 : 24-25) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งใช้ภาษา และไม่ใช้ภาษา มีผู้นำและสมาชิก หรืออาจไม่มีผู้นำก็ได้ มี

การพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ มีการยอมรับ และเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ลารี เอล. บาร์คเกอร์ และคนอื่น ๆ (ทองคำ บุญประเสริฐดี. 2535 : 48 ; อ้างอิงจาก Larry L. Barker and others. 1987. *An Introduction to Small group Communication*. pp.8,14) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า หมายถึง กลุ่มย่อยที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3-15 คน มารวมกันเพื่อการเผชิญหน้ากัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตลอดชั่วระยะเวลาหนึ่ง รวมไปถึงการนัดพบเพื่อมอบหมายหน้าที่หรือแต่งตั้งผู้นำกลุ่ม ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็ได้ลักษณะพิเศษร่วมกัน

ไมเคิล เบอร์กูน และคนอื่น ๆ (Michel Burgoon & others. 1974 : 2-3) ให้ความหมายของกลุ่มว่า หมายถึง กลุ่มย่อยที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปถึง 25 คน มีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้ากัน ทำให้สมาชิกสามารถระลึกถึงบุคลิกภาพของสมาชิกอื่นได้ถูกต้อง

จากการค้นคว้าความหมายของกลุ่มตามเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งยังร่วมกันทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ

ซึ่ง บรูคส์ (ทองคำ บุญประเสริฐดี. 2535 : 51-52 ; อ้างอิงจาก Brooks. 1981. *Speech Communication...*) กล่าวว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันที่เป้าหมายของกลุ่ม โดยเขาได้แบ่งเป็น 5 แบบคือ

- 1) กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) เป็นกลุ่มพื้นฐานที่พบกันด้วยเวลานาน ประกอบด้วยสมาชิกในครอบครัว หรือเพื่อนสนิท สมาชิกจะมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ
- 2) กลุ่มทางสังคม (Social Group) สมาชิกจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสนทนากัน จุดมุ่งหมายทางสังคมจะเป็นจุดมุ่งหมายเชิงภารกิจ เช่น เพื่อนบ้านนัดมาทำบาปึกกันเดือนละครั้ง คนงานนัดหยุดงาน เป็นต้น
- 3) กลุ่มทางการศึกษา (Educational Group) สมาชิกในกลุ่มจะเตรียมเกี่ยวกับแบบการสอน เช่น ห้องเรียนแอโรบิค การเลคเชอร์ เกี่ยวกับบทเรียน สโมสรถ่ายภาพ การสัมมนา
- 4) กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) หรือกลุ่มการบำบัดรักษา (Therapy Group) เป็นกลุ่มที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้ปรับตัวได้ หรือทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น กรณีที่สมาชิกมีบิดามารดาที่เพ่งหย่าร้างกันใหม่ ๆ ก็จะจัดให้มีช่วงระยะเวลาให้คำแนะนำ เพื่อให้สมาชิกพร้อมที่จะรับมือกับการหย่าร้างนั้น
- 5) กลุ่มการแก้ปัญหา (Problem-solving) หรือกลุ่มภารกิจ (Task Group) เป็นกลุ่มที่มีการกำหนดชนิดของภารกิจ เช่น การเก็บรวบรวมความรู้ การประเมินปัญหา และการทำให้ภารกิจสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

สำหรับความหมายของการเคลื่อนไหว (Dynamics) นั้น มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พนม ลิ้มอารีย์ (2529 : 12) กล่าวว่า Dynamics หมายถึง การเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลง การไม่อยู่นิ่ง

รีเวส (Reeves. 1970 : 11-12) ให้ความหมายของการเคลื่อนไหวไว้ว่า หมายถึง แรงที่เป็นแรงอันเกิดจากการกระทำ อาจเป็นแรงทางบวก หรือทางลบก็ได้ เพื่อปรับปรุงสู่ภาวะสมดุลย์ หรือถ้าการเสริมแรงไปทางใดทางหนึ่ง ก็จะเคลื่อนไปในทิศทางบางทิศ และการเคลื่อนไหวนี้อาจจะเร็วขึ้นตามขนาดของแรง

จากเอกสารข้างต้น ทำให้เข้าใจความหมายของ กลุ่ม (Group) และการเคลื่อนไหว (Dynamics) ไปแล้ว เมื่อนำคำสองคำนี้มารวมกัน จึงเกิดคำว่า กลุ่มที่มีการเคลื่อนไหว (Group Dynamics) หรือกลุ่มสัมพันธ์ขึ้น ซึ่งคำว่ากลุ่มสัมพันธ์นี้ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 : 27) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์หมายถึง แรงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Interacting Forces) ซึ่งแรงต่าง ๆ เหล่านี้จะรวมตัวกัน และดำเนินการเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของกลุ่ม

ทิสนา แชมมณี และ ยาวพา เดชะคุปต์ (2522 : 1) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พนม ลิ้มอารีย์ (2529 : 1) กล่าวถึงกลุ่มสัมพันธ์ว่า หมายถึง ขบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในกลุ่ม และกลุ่มในที่นี้จะต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มาร่วมสังสรรค์ทำกิจกรรมหรือมาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2535 : 50) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า

- 1) เป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน
- 2) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะมีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกทางด้านจิตใจรวมอยู่ด้วย
- 3) กลุ่มนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก
- 4) มีการให้ การรับเกิดขึ้นในกระบวนการสื่อความหมาย มีทั้งการใช้คำพูด และไม่ใช้คำพูด เพื่อแสดงถึงควมมีคุณค่า ความสามารถอันจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของกลุ่ม

ส่วน ฤทัยรัตน์ ธรเสนา (2535 : 31) ได้กล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ คือ การกระทำ หรือประสบการณ์ ตลอดจนการเรียนรู้ที่บุคคลจะได้รับจากการเข้ากลุ่มโดย

ผ่านกระบวนการกลุ่ม หรือเป็นไปตามพลวัตรกลุ่ม อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในกลุ่ม และบุคคลในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ของกลุ่ม

โยธิน คັນสนยุทธ (ทศพร มณีศรีข้า. 2539 : 22 ; อ้างอิงจาก โยธิน คันสนยุทธ. 2528. *พลวัตรกลุ่ม*. หน้า 2-4) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า หมายถึง แหล่งสำหรับการเสาะแสวงหา (Field of inquiry) เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่ม และความสัมพันธ์ของกลุ่มกับเอกัตบุคคลกับกลุ่มอื่น ๆ และสถาบันที่ใหญ่กว่า

สำหรับ คาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (ทองเรียน อมรัชกุล. 2520 : 26 ; อ้างอิงจาก Cartwright & Zander. 1968. *Group Dynamic : Research and Theories*.) กล่าวถึงความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ 3 ความหมาย คือ

1) หมายถึงอุดมการณ์ทางการเมืองแบบหนึ่ง (A Sort of Political Ideology) ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการ ซึ่งกลุ่มควรจะได้ดำเนินการและจัดให้มีขึ้น อุดมคติดังกล่าวนี้ ได้ย้าถึงความเป็นผู้นำในระบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการตัดสินใจ และสิ่งที่สังคมรวมทั้งบุคคลจะพึงได้รับเนื่องจากการเข้าร่วมกลุ่ม

2) หมายถึงชุดของเทคนิค เช่นการเล่นสวมบทบาท (Role Playing) การสังเกต (Observation) การส่งผลย้อนกลับของขบวนการกลุ่ม (Feedback of Group Process) และการตัดสินใจของกลุ่ม (Group Decision) ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ นี้ ใช้กันอย่างกว้างขวางในการอบรม เพื่อปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

3) หมายถึงสาขาวิชาที่ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน (A Field of inquiry) ซึ่งกระทำไปเพื่อให้ทราบธรรมชาติของกลุ่ม กฎการพัฒนาของกลุ่ม ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก และระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

จากความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ที่ได้รวบรวมมานี้ พอจะสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การรวมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรม โดยผ่านกระบวนการของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แล้วเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้ากลุ่ม เพื่อที่จะนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือพฤติกรรมของตนเอง หรือของสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์

มีทฤษฎีอยู่หลายทฤษฎีได้กล่าวถึงแนวคิด และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2544 : 10-17) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

5.2.1 ทฤษฎีสถนาม (Field Theory) ของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

- 1) พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
- 2) โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน
- 3) การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเป็นปฏิสัมพันธ์ในรูปการกระทำ (Act) ความรู้สึก (Feel) และความคิด (Think)
- 4) องค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อ 3) จะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้ง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม
- 5) สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับบุคลิกภาพของตนที่มีความแตกต่างกันนี้จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดพลัง หรือแรงผลักดันของกลุ่มที่ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยดี

5.2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของ เบลล์ (Bales) โฮมาน (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

- 1) กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรม (Activity) อย่างใดอย่างหนึ่ง
- 2) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน คือ
 - 2.1) ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)
 - 2.2) ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)
 - 2.3) ปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ (Emotional Interaction)
- 3) กิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก (Sentiment) ขึ้น

5.2.3 ทฤษฎีระบบ (System Theory) แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

- 1) กลุ่มจะประกอบด้วยโครงสร้าง หรือระบบ ซึ่งจะมีการแสดงบทบาท และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก อันถือว่าการลงทุน (Input) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ (Output) อย่างใดอย่างหนึ่ง
- 2) การแสดงบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก จะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน (Communication) และจากการเปิดเผยตัวเองในกลุ่ม (Open System)

5.2.4 ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Orientation) ของโมเรโน แนวคิดที่สำคัญคือ

- 1) การกระทำ และจริยธรรม หรือขอบเขตการกระทำของกลุ่ม จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะศึกษาได้โดยสมาชิกเลือกสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน (Interpersonal Choice)
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์คือ การแสดงบทบาทจำลอง (Role Playing) หรือการใช้เครื่องมือวัดการเลือกทางสังคม (Sociometric Test)

5.3 จุดมุ่งหมายของกลุ่มสัมพันธ์

ฟิลลิปส์ (ทองคำ บุญประเสริฐตี. 2535 : 53-54 ; อ้างอิงจาก Phillips. 1970. *Intrpersonal Dynamics in The Small Group*. pp.10-12) ได้ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลมารวมกันในรูปแบบของกลุ่มก็ด้วยจุดมุ่งหมายหลายอย่าง ดังนี้

1) เพื่อให้กลุ่มวางแผนหาทางแก้ปัญหาการกระทำบางอย่าง ที่ทำให้บุคคลทั่วไปรู้สึกกังวลนั้นหมดไป กลุ่มที่เป็นพลเมืองดีต้องการให้หมู่คณะเห็นด้วยเกี่ยวกับการทำประเพณี เช่น กลุ่มผู้ปกครองเข้ามาร่วมกัน เพื่อสร้างกฎระเบียบสำหรับเด็กในกลุ่มพวกเขา หรืออาสาสมัครมารวมกัน เพื่อสนับสนุนผู้รับสมัครเลือกตั้ง เป็นต้น

2) เพื่อให้กลุ่มผู้นำบุคคลที่มีสมรรถภาพหลาย ๆ อาชีพ มาช่วยกันคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมพลังให้เกิดการกระทำที่ดี เช่น ใช้กลุ่มในการเลือกคณะกรรมการหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

3) เพื่อให้กลุ่มในการออกกระเปียบกฎเกณฑ์ แต่งตั้ง และการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ว่าด้วยระบบคณะกรรมการ กระบวนการตัดสินใจตามแบบรัฐสภา มีประโยชน์มากที่สุดในการตรวจสอบ และจะเบาบางลงเมื่อมีการเลือกที่แจ่มชัดเท่านั้น

4) องค์การต่าง ๆ สมาคม โรงเรียน หน่วยงานของรัฐบาลสร้างกลุ่มขึ้นมา เพื่อใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามกฎระเบียบพื้นฐานที่สร้างไว้ องค์การต่าง ๆ ส่วนมากจะมีผู้เชี่ยวชาญเพื่อควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น

5) เพื่อให้กลุ่มวางแผนเตรียมเครื่องมือสำหรับโปรแกรมหรือนโยบายในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายบริหารซึ่งอยู่ในอำนาจของกลุ่มผู้บริหารทั้งหลายมีมากขึ้นปัญหาของรัฐบาลและอุตสาหกรรมจำนวนมาก และเนื่องจากจำนวนแผนงานที่วางไว้ให้ผู้บริหารวางจุดมุ่งหมายในการกระทำกิจกรรม และวางแผนพัฒนาการใช้เครื่องมือร่วมกัน ทำให้ยุ่งยากต่อการควบคุมโดยคนหนึ่งคนใด

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2517 : 21) กล่าวว่า มิลล์ (Mill) และฟรีแมน(Freeman) เห็นพ้องต้องกันว่า บุคคลจะรวมกลุ่มก็ต่อเมื่อ เขามีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน หรือเมื่อเขาจะได้รับผลจากการทำงานตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ จุดมุ่งหมายของกลุ่มเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้นการที่กลุ่มจะคงอยู่ ก้าวไปข้างหน้าหรือถอยหลัง ล้วนแล้วแต่อยู่ที่จุดมุ่งหมายของกลุ่มด้วย บุคคลที่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน แต่สิ่งหนึ่งที่ควรจะเข้าใจร่วมกันยอมรับ และมีส่วนรับผิดชอบด้วยก็คือ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม ซึ่งไม่แตกต่างจากกลุ่มมุ่งหมายของสมาชิกโดยส่วนรวม เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานกลุ่ม และช่วยกันพากกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของกลุ่มกับจุดมุ่งหมายของสมาชิก สามารถจะนำมา กล่าวโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

1) จุดมุ่งหมายของกลุ่มโดยทั่วไป มักจะเกิดจากจุดมุ่งหมายของสมาชิกที่คล้ายคลึงกัน หลาย ๆ คน เช่นมีความต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมคล้าย ๆ กัน ผลงานของกลุ่มจะ ประสบความสำเร็จมากกว่าล้มเหลว จุดมุ่งหมายของกลุ่มลักษณะนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายแบบร่วมมือ กัน แต่ถ้าสมาชิกมีการแข่งขัน ไม่ให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีผู้ที่ก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้ น้อย มีการแพ้ชนะกัน ทั้ง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายส่วนรวมของกลุ่มเป็นสิ่งเดียวกัน ลักษณะนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายแบบแข่งขัน

2) จุดมุ่งหมายของกลุ่มมักจะเกิดจากการที่สมาชิกมีจุดมุ่งหมายร่วมกันเสียก่อน เพื่อจะได้ ยอมรับจุดมุ่งหมายของกลุ่มมาเป็นจุดมุ่งหมายของตน และกระทำทุกอย่างเพื่อให้เป็นไปตามที่กลุ่ม ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ การมีจุดมุ่งหมายร่วมกันของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกมีสิทธิวินิจฉัย จุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ ดังนั้นถ้าหากจุดมุ่งหมายร่วมกันของสมาชิกเปลี่ยนไป มีผลให้จุดมุ่งหมาย ของกลุ่มเปลี่ยนด้วย

3) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของแรงจูงใจในการเข้ากลุ่มของสมาชิก ไม่ว่าแรงจูงใจอันนั้นจะเหมือนกัน หรือต่างกัน เช่น สมาชิกของกลุ่มมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการ ขายหนังสือพิมพ์ให้มากที่สุด แต่ทุกคนมีแรงจูงใจในการหาเงินไปใช้ในเรื่องต่างกัน

4) จุดมุ่งหมายของสมาชิก ถ้าแตกต่างจากจุดมุ่งหมายของกลุ่มมาก ๆ จะทำให้เกิดกลุ่มย่อย แยกออกจากกลุ่มใหญ่ และส่งผลกระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มย่อย

ศุภวดี บุญญวงศ์. (2527 : 39) กล่าวถึง เกณฑ์การพิจารณาจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่เรียกว่า SPIRO Model ซึ่ง จอห์น อี โจนส์ (John E. Jones) ได้เสนอไว้ 5 ประการ ดังนี้

1) S คือ Specificity หมายถึง ความชัดเจน เฉพาะเจาะจง จุดมุ่งหมายที่ดีจะต้องชัดเจน เฉพาะเจาะจง เพื่อช่วยให้สมาชิกเข้าใจว่าสิ่งที่ต้องการจะทำให้บรรลุผลคืออะไร ไม่ใช่เขียนไว้อย่าง กว้าง ๆ

2) P คือ Performance หมายถึง การกระทำ หรือพฤติกรรม จุดมุ่งหมายที่ดีควรเขียน ออกมาในรูปการกระทำ เพื่อช่วยให้รู้แน่ชัดว่า อะไรคือสิ่งที่จะทำ

3) I คือ Involvement หมายถึง การมีส่วนร่วม จุดมุ่งหมายที่ดีควรระบุไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลมีบทบาทในจุดมุ่งหมายนั้นอย่างไร

4) R คือ Realism หมายถึง ความเป็นจริง จุดมุ่งหมายที่ดีควรอยู่ในลักษณะที่เป็นไปได้

5) O คือ Observability การสังเกตเห็นได้ จุดมุ่งหมายที่ดีควรมีลักษณะที่สังเกตเห็นผลได้

5.4 ลักษณะของกลุ่มสัมพันธ์

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 : 27-28) กล่าวถึง เพลตัน และกิบฟิน (Palton & Giffin) ซึ่งอ้างถึง Cartwright และ Zander ซึ่งเป็นผู้กล่าวถึงลักษณะเด่น 4 ประการ ของกลุ่มสัมพันธ์ ในฐานะเป็นศาสตร์สาขาใหม่วิชาหนึ่ง ดังนี้

1) ย้ำการวิจัยโดยผ่านประสบการณ์สำคัญ (Empirical Research) หมายความว่า การวิจัยสัมพันธ์ภาพของกลุ่ม จะใช้ระเบียบ และวิธีการวิจัยในเชิงวิทยาศาสตร์เป็นหลัก เช่น การสังเกต การทดลอง การวัดทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ

2) สนใจเรื่องการเคลื่อนไหว (Dynamics) และประสบการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องติดต่อซึ่งกันและกัน ในกลุ่ม การที่ผู้วิจัยกลุ่มสัมพันธ์จะศึกษาถึงหลักการอันเป็นเหตุเป็นผลของกลุ่ม และใช้ความพยายามที่จะวิเคราะห์แยกแยะตัวแปรต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาถึงอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าว

3) เป็นวิชาที่เกิดจากการเกี่ยวโยงกันหลายวิชา (Interdisciplinary) ผู้วิจัยความสัมพันธ์ของกลุ่มนี้จำเป็นต้องใช้ความรู้หลายสาขาในสายสังคมศาสตร์เข้ามาช่วย เพราะปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมมีเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ

4) การนำเอาผลการวิจัยมาใช้เพื่อเป็นหลักในการอ้างอิง รวมทั้งทำให้การดำเนินการภายในกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.5 ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์

ขนาดของกลุ่มสัมพันธ์ (Group Size) มีความสำคัญมากในการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับกลุ่ม บางครั้งต้องจัดกลุ่มใหญ่ บางครั้งต้องจัดกลุ่มเล็ก เพราะจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ตลอดจนการสื่อสาร ซึ่งมีผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้หลายประการดังนี้

จำเนียร โชติช่วง (2521 : 5) ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในวงการศึกษา มักจะมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้เห็นความสำคัญของสมาชิกได้อย่างใกล้ชิด และในด้านการเรียนรู้ก็จะได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

พนม ลิ้มอารีย์ (2529 : 80-81) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่ม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกลุ่มอีกประการหนึ่ง ปัญหาที่ว่ากลุ่มมีประสิทธิภาพควรเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่นั้น ได้มีผู้ศึกษาอย่างกว้างขวาง จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มจำนวนสมาชิกเข้าไปในกลุ่ม ไม่ได้ทำให้กลุ่มทำงานได้มากขึ้น แต่ตรงกันข้ามคือ สมาชิกเดิมกลับทำงานได้ผลผลิตน้อยลงกว่าเดิมเสียอีก แสดงว่าขนาดของกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงานของสมาชิก ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของกลุ่ม เพราะจากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มขนาดเล็กกับกลุ่มขนาดใหญ่ พบว่า กลุ่มขนาดเล็กจะมีการยึดเหนี่ยวกันสูง และมีความสามัคคี สมาชิกมีความพอใจ

เลือกเข้ากลุ่มขนาดเล็กมากกว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะยิ่งกลุ่มขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใด ความเป็นอิสระในการแสดงออกของสมาชิกจะยิ่งน้อยลง และไม่มีการรับฟังอย่างกว้างขวาง เช่น ในกลุ่มขนาดเล็ก คนบางคนที่มีความคิดเห็นต่างนั้นจึงจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ แต่ในกลุ่มขนาดใหญ่ก็มีข้อดี คือยังมีคนมีความคิดใหม่ ๆ และแปลก ๆ ก็อาจมีได้มากขึ้น

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 26) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกัน จะทำให้ปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย หากกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนทั้งหมด ในขณะที่คนอื่นกลับต้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่ได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มจึงไม่ควรเกิน 15 คน แต่อย่างไรก็ดี กลุ่มจะใหญ่เท่าใดขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2535 : 95) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มมีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรม โดยขนาดของกลุ่มควรจะมาก หรือน้อย แล้วแต่ความยากง่ายของงาน หรือตามความมากน้อยของงาน และจำนวนสมาชิกในกลุ่มไม่จำเป็นต้องมีจำนวนแน่นอนเสมอไป ดังนั้นขนาดของกลุ่มควรจะเหมาะสมกับความมากน้อย และลักษณะของงานด้วย โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ขนาด คือ

- 1) กลุ่มขนาดเล็ก ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 3 - 6 คน
- 2) กลุ่มขนาดกลาง ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 7-15 คน
- 3) กลุ่มขนาดใหญ่ ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 30 คนขึ้นไป

ส่วน อังศุธร ถิ่นหลวง (2542 : 30) กล่าวถึงขนาดของกลุ่มว่า ขนาดที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้เกิดความใกล้ชิด และก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้ดีที่สุด ทำให้กระบวนการกลุ่มเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

อ็อตตาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้สมาชิกแสดงออกได้อย่างทั่วถึง สมาชิกควรมีไม่เกิน 15 คน ขนาดที่เหมาะสมที่สุดควรมี 9-10 คน จึงจะทำงานให้ได้ดี

ชอร์ (Shaw. 1971 : 4) กล่าวว่า กลุ่มย่อยนั้นจะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่เกิน 10 คน และถ้ากลุ่มมีสมาชิกมากกว่า 30 คน จัดว่าเป็นกลุ่มใหญ่ แต่จำนวนสมาชิกควรมีเท่าใดไม่ได้กำหนดแน่นอน ในความเห็นของชอร์ ขนาดของกลุ่มไม่ใช่ประเด็นหลัก องค์ประกอบอื่น ๆ มีความสำคัญต่อกิจกรรมและการทำงานของกลุ่มมากกว่า เพราะถ้าสมาชิกมีความสัมพันธ์กัน และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด งานก็บรรลุตามเป้าหมายได้

แฮร์ (Deighton. 1971 : 225 ; citing Hare. n.d.) ได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มพบว่า ขนาดของกลุ่มเล็กจะก่อให้เกิดผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ ซึ่งเขาแสดงความคิดเห็นว่า ควร มีจำนวนสมาชิกประมาณ 5 คน เพราะถ้าเกินกว่านี้สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสในการมีส่วนร่วมน้อยลง เพราะจะมีเพียง 2-3 คนเท่านั้น ที่แสดงบทบาทอย่างชัดเจน

5.6 หลักในการแบ่งกลุ่ม

ในการแบ่งกลุ่มโดยทั่วไป ควรคำนึงถึงหลักที่สำคัญ ดังนี้ (ทิตินา แชมมณี. 2545 : 153)

5.6.1 ขนาดของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มจะเป็นเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและ วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพราะกิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็ก บางกิจกรรมต้องการ กลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้

5.6.2 ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม การที่จะตัดสินใจว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มควรประกอบไปด้วยใครบ้างนั้น ควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ โดยอาจแบ่งเป็น

5.6.2.1 แบ่งตามเพศ โดยทั่วไปควรแบ่งกลุ่มโดยจัดให้มีเพศชายและเพศหญิงคละ กันไป เพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่ธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากมีวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่อง ก็สามารถแบ่งกลุ่มแยกเพศชาย หญิงได้

5.6.2.2 แบ่งตามความสามารถ โดยทั่วไปควรแบ่งกลุ่มโดยให้สมาชิกกลุ่มมี ความสามารถแตกต่างกันไป เพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่ธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากมี วัตถุประสงค์เฉพาะ ก็สามารถแบ่งกลุ่มแยกตามระดับความสามารถได้

5.6.2.3 แบ่งตามความถนัด เช่น แบ่งกลุ่มโดยคัดเลือกผู้ที่ถนัดในเรื่องเดียวกันไว้ ด้วยกัน หรือแบ่งกลุ่มให้สมาชิกในกลุ่มมีความถนัดที่ต่างกัน เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีทรัพยากรที่ หลากหลายแตกต่างกันไป

5.6.2.4 แบ่งตามความสมัครใจ คือให้สมาชิกกลุ่ม เลือกจับกลุ่มกับบุคคลที่ตนเอง พึงพอใจ ซึ่งการแบ่งกลุ่มแบบนี้สามารถทำได้เป็นบางครั้ง ไม่ควรทำบ่อย ๆ เพราะจะทำให้สมาชิก ขาดประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกับบุคคลที่ต่างกันไป

5.6.2.5 แบ่งอย่างเฉพาะเจาะจง คือการจงใจให้สมาชิกกลุ่มบางคนอยู่ร่วมในกลุ่ม เดียวกัน เพื่อการเรียนรู้การแก้ปัญหา หรือการปรับตัวเข้าหากัน

5.6.2.6 แบ่งตามการสุ่ม คือการไม่เจาะจงว่าใครจะอยู่กับใคร ให้เป็นไปตามการ สุ่มซึ่งอาจใช้วิธีจับสลาก หรือวิธีอื่น ๆ ก็ได้

5.6.2.7 แบ่งตามประสบการณ์ คือการรวมสมาชิกที่มีประสบการณ์คล้ายคลึงกัน เข้าในกลุ่มเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหา หรือแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แต่โดยทั่วไป

แล้วการแบ่งกลุ่มโดยให้สมาชิกในกลุ่มมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป จะช่วยให้กลุ่มได้แก่งคิด และข้อความรู้ที่กว้างขวางขึ้น

5.7 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และเวลาที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง

ทรอทเทอร์ (ซูชัย สมิทธิไกร. 2527 : 8-9 ; อ้างอิงจาก Trotzer. 1977 : Unpaged) กล่าวถึงการกำหนดระยะเวลา และความถี่ของการเข้ากลุ่มว่า ควรจะเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง และในการเข้ากลุ่มไม่ควรน้อยกว่า 8 ครั้ง ส่วนช่วงเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมนั้นไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง

5.8 อิทธิพลของกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรม

กลุ่มมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิก ทั้งในด้านส่วนตัวและพฤติกรรมทางสังคม ฉะนั้น การใช้กระบวนการกลุ่ม หรือกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จึงสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ปรับ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกได้เป็นอย่างดี ซึ่งในเรื่องนี้ ฉลอง ภิมยรัตน์ (2521 : 100-104) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรม ไว้ดังนี้

5.8.1 กลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ระบบกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกที่ไม่เก่ง ที่ได้จัดให้อยู่รวมกับกลุ่มคนเก่งได้มีกำลังใจในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้สมาชิกเหล่านั้นได้มีโอกาสประสบความสำเร็จ มีความรู้สึกลึกซึ้งดีต่อผลงานของกลุ่ม ถึงแม้ว่าตนเองจะไม่ได้เป็นคนทำโดยตลอด แต่ก็มีส่วนร่วมในการกระทำจนประสบความสำเร็จ ระบบกลุ่มจึงช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

5.8.2 กลุ่มช่วยให้สมาชิกได้แสดงออก หรือเป็นสนามทดลอง โดยปกติเด็กมักจะไม่มีโอกาสได้แสดงความเป็นตัวของตนเอง เว้นแต่ได้มีโอกาสอยู่ท่ามกลางเพื่อนฝูงที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น การแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เช่น ทศนคติ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค่านิยม และความงามของอารมณ์ ถ้าหากเด็กอยู่ที่บ้านก็มักจะไม่กล้าแสดงออกต่อหน้าพ่อแม่ การรวมกลุ่มกับเพื่อนฝูงทำให้เขาได้มีโอกาสแสดงสิ่งเหล่านี้ออกมา ระบบกลุ่มจึงเป็นสนามทดลองให้เด็กได้รู้จักแสดงออก ไม่ว่าการแสดงออกนั้นจะเป็นสิ่งที่ควร หรือไม่ควร เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมก็ตาม เพราะค่านิยม และปทัสถานของกลุ่ม จะเป็นตัวตัดสินเองว่า ต่อไปเขาควรจะต้องปรับปรุงการแสดงออกอย่างไร การจัดอภิปรายกลุ่ม หรือการมอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่ม จะส่งเสริมในด้านนี้เป็นอย่างมาก

5.8.3 กลุ่มช่วยสะท้อนให้สมาชิกมองเห็นภาพของตน ในการแสดงออกของสมาชิกกลุ่ม ในระยะแรก ๆ อาจจะเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม เพราะเป็นการเริ่มทดลองแสดง เช่น บางคนอาจแสดงออกอย่างรุนแรง บางคนนุ่มนวล บางคนมีการก้าวร้าว จากสายตา และความคิดของผู้อื่นใน

กลุ่มจะสะท้อนให้สมาชิกได้รู้จักตนเอง การวิพากษ์วิจารณ์ของเพื่อนสมาชิก อาจทำให้เขาได้สติ รู้สำนึกว่าตนเองเป็นคนอย่างไร เหมาะสมต่อสังคมหรือไม่ ภาวะของกลุ่มจะเป็นผู้ช่วยเหลือในสิ่งนี้

5.8.4 กลุ่มช่วยสนองความต้องการของสมาชิก บุคคลส่วนใหญ่มีความต้องการทางสังคม เช่น ต้องการความเห็นอกเห็นใจ ต้องการความรัก ต้องการมีเพื่อน ต้องการความอบอุ่นทางใจ ซึ่งกลุ่มสามารถสนองให้ได้ เมื่อสมาชิกที่ชอบอยู่โดดเดี่ยวได้เข้ากลุ่มก็อาจช่วยลดความคับข้องใจภายในได้ หรืออาจช่วยแก้ไขปมด้อยต่าง ๆ ได้ เป็นการสร้างความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นในตัวสมาชิกด้วย

5.8.5 กลุ่มช่วยให้สมาชิกมีความกระตือรือร้น หรือกระฉับกระเฉง ระบบกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น และอยากปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มอย่างสนุกสนาน ดีกว่าให้ทำอยู่คนเดียวอย่างเงียบเหงา

5.8.6 กลุ่มช่วยสมาชิกในการตัดสินใจและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมกลุ่มจะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ในการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา สมาชิกบางคนอาจเก่งไปคนละด้าน การช่วยกันคิด และช่วยกันแก้ปัญหา จะทำให้เกิดผลสำเร็จสูงกว่าทำอยู่คนเดียว ช่องทางแห่งความคิดในการแก้ปัญหา จะได้รับการเรียนรู้จากสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน เมื่ออยู่รวมกันหลาย ๆ คน ก็จะได้รู้หลาย ๆ ช่องทาง

5.8.7 กลุ่มทำให้สมาชิกมีความรู้สึกรับผิดชอบ ในการแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน ควรฝึกให้สมาชิกในกลุ่ม ได้รู้จักสร้างระบบงานที่จะทำให้มีขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น มีการประชุมกลุ่มในการวางแผน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ตลอดจนการปฏิบัติและการประเมินผลของงาน ความคิดของกลุ่มในสิ่งเหล่านี้ จะเป็นเครื่องบังคับให้สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันรับผิดชอบ หากสมาชิกคนใดไม่รับผิดชอบกลุ่มก็จะไม่ยอมรับ ซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษทางสังคมโดยแท้จริงแบบหนึ่ง การกระทำแบบนี้ก็เป็นจริงในสังคม ทุกคนมีความต้องการให้สังคมยอมรับตนเองด้วยกันทั้งนั้น

5.8.8 กลุ่มช่วยผ่อนคลายความกดดัน และความคับข้องใจ โดยปกติคนแทบทุกคนย่อมมีโอกาสได้รับแรงกดดันทางอารมณ์ หรือความคับข้องใจทางสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นจากทางบ้าน หรือทางสังคมโดยทั่วไป การระบายออกของสิ่งเหล่านี้ย่อมทำได้ ถ้าตนมีเพื่อนมีสมาชิกของกลุ่มฐานะของกลุ่มจึงเสมือนเป็นพี่เลี้ยงอย่างดี สมาชิกทุกคนในกลุ่มพร้อมที่จะรับฟังและให้ความเห็นใจ หรือช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งภายในได้ การอยู่โดดเดี่ยวก็ไม่มีทางเอาสิ่งเหล่านี้ไประบายออกกับใคร

5.8.9 กลุ่มช่วยให้สมาชิกไม่ประพฤติปฏิบัติไปในลู่ทางที่นอกกริตนอกกรอบ หากมีสมาชิกคนหนึ่งคนใดมีความคิด หรือตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติออกนอกกรอบนอกทาง อันจะสร้างความเสื่อมเสีย มาสู่ตนหรือหมู่คณะ กลุ่มจะทำหน้าที่หักท้วง ห้ามปรามแทนครูอาจารย์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นทางหนึ่งที่จะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมให้สมาชิกอยู่ในกรอบและมาตรฐานที่คนทั่วไปยึดถือได้

5.8.10 กลุ่มช่วยสมาชิกในด้านแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะสมาชิกแต่ละคนมีประสบการณ์ที่ต่างกันออกไป การมารวมกลุ่มกันทำให้ประสบการณ์เหล่านั้นถูกถ่ายทอดให้แก่กันระหว่างสมาชิก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์นั้นจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่สมาชิก

5.8.11 กลุ่มช่วยเสริมสร้างสุขภาพทางกายและใจ การออกกำลังกายโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่นกีฬาจะทำให้ดีถ้าหากเล่นเป็นกลุ่ม เพราะจะทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ เพราะการเล่นกีฬาคนเดียวในไม่ช้าก็จะเกิดการเบื่อหน่าย ระบบการเล่นเป็นกลุ่มจึงสร้างความตั้งใจให้เล่นดีกว่าเล่นคนเดียว เพราะกลุ่มสามารถสร้างบรรยากาศการแข่งขันและความร่วมมือให้เกิดขึ้นได้

5.8.12 กิจกรรมของกลุ่มสามารถสร้างความเข้าใจได้ดีขึ้น บทเรียนต่าง ๆ ที่ยากในการทำความเข้าใจ อาจจะทำให้เด็กได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม อย่างที่เรียกว่ากลุ่มปฏิบัติงาน (Working Group) เพราะวิธีการเช่นนี้ จะทำให้ผู้เรียนต้องลงแรงทั้งความคิดและแรงกายในการค้นคว้าอภิปราย หาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง

5.8.13 กลุ่มช่วยสร้างปทัสถานให้สมาชิกยอมรับกฎเกณฑ์ ปทัสถานต่าง ๆ ที่เกิดมาจากความคิดของกลุ่ม จะเป็นที่ยอมรับจากผู้ปฏิบัติดีกว่าที่ออกมาจากแหล่งอื่น เพราะกฎเกณฑ์ที่ออกมาจากเบื้องบน หากใครไม่ปฏิบัติผู้ออกกฎเท่านั้นที่จะลงโทษ แต่ถ้าเป็นกฎเกณฑ์ที่ออกมาจากกลุ่ม ผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์นั้น ๆ จะถูกลงโทษจากกลุ่มและจากเบื้องบนด้วย ถือเป็นการลงโทษสองชั้น

5.9 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2535 : 69-70) กล่าวถึงการเรียนรู้ตามกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ คือ

5.9.1 ระยะการมีส่วนร่วม (Participation Involvement Stage)

ระยะการมีส่วนร่วมนี้ ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม และปฏิบัติหรือคิดค้นแสวงหา (Inquiry) สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา เข้าใจ ไม่เฉื่อยชา (Active Learning) และเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า มีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น ผลการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง ซึ่งถ้าใครมีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะได้รับผลจากการเรียนรู้มากเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรม จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน (Self - Involvement) ดังนี้คือ

5.9.1.1 การมีส่วนร่วมทางร่างกาย (Physical Involvement) ได้แก่ การที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือกระทำการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing) รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

5.9.1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ (Ego หรือ Emotional Involvement) การเรียนที่ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้นอย่างแท้จริง ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้นจะเกิดขึ้นได้เมื่อ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด

5.9.1.3 การมีส่วนร่วมทางปัญญาหรือสมอง (Intellectual หรือ Mental Involvement) การที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และการสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนมีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและสติปัญญาของผู้เรียน เพราะผู้เรียนได้ใช้ความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

5.9.1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Involvement) การเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่มย่อยตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างกว้างขวาง และเกิดผลดี

5.9.2 ระยะการวิเคราะห์ (Analysis Stage)

หลังจากผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วจะช่วยกันวิเคราะห์ประสบการณ์ การเรียนรู้นั้นทันที ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

5.9.3 ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage)

เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนด้วยตนเองแล้ว จะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบและแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง การเรียนรู้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหา และเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในอนาคต เมื่อผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจหลักการของเรื่องหนึ่ง ๆ แล้ว เขาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ 2 ลักษณะ คือ

5.9.3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Relations) หรือการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

5.9.3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในอนาคต เช่น ใช้ในการปรับปรุงและควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

5.9.4 ระยะประเมินผล (Evaluation Stage)

การเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ถือว่า ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

เพชรสุดา เพชรใส (2525) ทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนให้น้อยลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุดมรัตน์ เชาววิวัฒน์ (2536) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มที่มีต่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนชั้นปีที่ 2 โรงเรียนพระรามหกเทคโนโลยี หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทลดลง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะ มีคะแนนทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาทลดลงมากกว่ากลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม

สุรชนี เปี่ยมญาติ (2536) ได้ทดลองใช้หนังสือบำบัดความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดประหาระบือธรรม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือเพียงอย่างเดียว และกลุ่มที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือ และมีการอภิปรายกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือเพียงอย่างเดียว มีความก้าวร้าวไม่ลดลง ส่วนกลุ่มที่ได้รับการบำบัดด้วยหนังสือ และมีการอภิปรายกลุ่ม มีความก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประภาพรณ นาคข้าพันธ์ (2537) ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม เพื่อลดพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบพฤติกรรมนิยม และกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะ มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05แต่นักเรียนในกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนลดลงมากกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

คมคาย อนุจันทร์ (2538) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเอง และการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้การควบคุมตนเอง และกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มพบว่า มีความก้าวร้าวลดลงไม่แตกต่างกัน

ระวีวรรณ แก้วคงทอง (2539) ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก มีระดับพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่าก่อนการทดลอง และมีระดับพฤติกรรมก้าวร้าวต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมน วงศ์รัตนานนท์ (2546) ได้ศึกษาผลของการเต้นแอโรบิค โดยใช้เพลงที่ซ่อนข้อมูลเชิงบวกต่อการลดความก้าวร้าวในเยาวชนที่ควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าเยาวชนที่ได้รับฟังข้อมูลเชิงบวกที่ซ่อนในเสียงเพลง คะแนนเฉลี่ยความก้าวร้าวลดลงต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนที่ฟังเพลงปราศจากข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สก๊อต และแมเรียน (Scott & Marian. 1967) ได้ศึกษาวิธีลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนโดยใช้การเสริมแรงทางสังคม โดยให้คำชมเชยและความสนใจเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม แต่ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น ทำร้ายร่างกายเพื่อน ช่มชู้ ครูก็จะไม่ให้การเสริมแรง ผลการวิจัยพบว่า ความถี่ของพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

คัมมิง , แลนนอตติ และแว็กซ์เลอร์ (Cumming , Lannotti & Waxler. 1989 : 887-895) ได้ทำการศึกษาความก้าวร้าวในกลุ่มเพื่อนในเด็ก โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง 41 คน เป็นชาย 20 คน เป็นหญิง 21 คน การศึกษานี้เป็นการศึกษาด้านการพัฒนาของจิตใจที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวกับตัวแปรทางครอบครัว และความกดดันทางด้านจิตใจ โดยการเฝ้าให้เด็กโกรธ โดยจะ让孩子เล่นตามรูปแบบที่กำหนดให้ จากนั้นจะสำรวจปฏิกิริยาทางอารมณ์และความรู้สึกที่เป็นความก้าวร้าวของเด็กที่มีต่อการกระทำของผู้ใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า ความก้าวร้าวของเด็กมีความสัมพันธ์กับความกดดันทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมิท, สตีเฟน-ดับเบิลยู และคนอื่น ๆ (Smith, Stephen-w and others. 1994) ได้ศึกษาผลของการใช้พฤติกรรมทางปัญญาต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 จำนวน 3 คน พบว่าการฝึกพฤติกรรมทางปัญญาสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบทางลบกับตนเองและสังคมในหลายด้าน โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ จึงทำให้มีผู้สนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว และศึกษาหาวิธีการที่จะลดพฤติกรรมนั้น จากรายงานการวิจัยข้างต้นพบว่า มีหลายวิธีที่สามารถนำมาใช้ลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาวิธีที่จะลดพฤติกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และความเหมาะสมในการเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ไปใช้ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และกลุ่มคน

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวกับสติปัญญา

วิมล สุวรรณมณี (2527) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษา ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่ม และนักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป พบว่านักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป มีมโนภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนอาชีวศึกษา ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2536) ได้ทำการศึกษาชาวปัญญาของผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคดีความผิดประทุษร้ายต่อทรัพย์ในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน พบว่าผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคะแนนชาวปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวกับสติปัญญา พบว่าสติปัญญาน่าจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน ดังงานวิจัยข้างต้นที่พบว่า นักศึกษาทั่วไปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี หรือมีระดับการศึกษาสูง น่าจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสียที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวที่จะส่งผลถึงตนเองและผู้อื่นในสังคม และถ้าได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ด้วยแล้ว น่าจะทำให้ผู้ที่มีสติปัญญาสูงมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ อารุณี ไทยบัณฑิตย์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า เยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน หลังได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่างกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการและระดับสติปัญญา

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างโยนิโสมนสิการ กับพฤติกรรมก้าวร้าว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ผู้วิจัยยังไม่พบว่ามี การศึกษาเกี่ยวกับการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาใช้ในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าว งานวิจัยที่นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้นั้น ส่วนมากจะนำมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาต่าง ๆ รวมถึงการนำมาวิเคราะห์ตนเอง เช่น

วรรณา สุตติวิจิตร (2526) ได้ทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าหลังการ

ทดลองนักเรียนมีการเรียนรู้ด้านจริยศึกษาสูงกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดรวบยอดเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่สอนตามการสอนแบบปกติ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พจนารถ บัวเขียว (2535) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการทดลองนักเรียนที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคล โดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และ อรุณี ไทยบัณฑิตย์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากรายงานการวิจัยที่ได้รวบรวมมานี้ จะเห็นว่าการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองนั้นได้ผล ทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ถ้านำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาประยุกต์ใช้ในการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนก็อาจจะได้ผลดีเช่นกัน เพราะถ้าเยาวชนสามารถวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์สถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นว่ามีคุณมีโทษอย่างไร ก็จะทำให้เยาวชนเข้าใจถึงสาเหตุหรือต้นเค้าของปัญหาได้อย่างถ่องแท้ ทำให้รู้ตัวตนเองควรจะแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไร และคิดวิเคราะห์ที่จะหาทางแก้พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน และตั้งสมมติฐานว่าเยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึก

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

จรินทร์ อินทวิศาลกุล (2533) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพภาคกลาง พบว่าผู้

เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาด้านความสามารถในการคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2535) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การทดลองใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคม ของเด็กระดับก่อนประถมศึกษาพบว่า เด็กก่อนประถมศึกษาที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถทางสังคมสูงกว่าเด็กก่อนประถมศึกษาที่สอนโดยวิธีปกติ

พัชรินทร์ เปรมสมาน (2538) ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจันทรีใน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อังศุธร ถิ่นหลวง (2542) ได้ศึกษาผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จะมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียนดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลักขณา ธรรมไพโรจน์ ซึ่งพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกสูงขึ้นหลังจากใช้วิธีการกลุ่มสัมพันธ์

พัชรินทร์ แก้วพาดิ (2544) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนบ้านนาเกาะหาด จังหวัดสกลนคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และนักเรียนที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

สำหรับนาร์ดัน (Nardone. 1982) ได้จัดโปรแกรมการบำบัดแบบกลุ่ม โดยใช้การฝึกควบคุมตนเอง การฝึกแก้ปัญหา กลุ่มสัมพันธ์ และการฝึกผ่อนคลาย เพื่อสอนให้เด็กรู้จักควบคุมความก้าวร้าว และความหุนหัน โดยทำการทดลองกับเด็กชายในสถานสงเคราะห์จำนวน 20 คน ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าว และความหุนหันของเด็กเหล่านี้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการศึกษาข้างต้น สังเกตได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ และทำให้ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับนั้นมีความคงอยู่มากกว่าการรับรู้แบบปกติธรรมดา นอกจากนั้นยังมีผลทางบวกกับการพัฒนาทัศนคติ และความสามารถด้านอื่น ๆ อีกด้วย รวมถึงการปรับพฤติกรรมของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นนำมาใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการ หรือลดพฤติกรรม

ที่ไม่พึงประสงค์ และจากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นว่าผู้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาใช้กับบุคคลหลายวัยด้วยกัน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ก็ยังสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือพฤติกรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ ได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มาใช้เป็นกิจกรรมร่วมในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การดำเนินการทดลอง
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเยาวชนผู้กระทำผิดเพศชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริง ในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 320 คน ในปีพ.ศ. 2550

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเยาวชนผู้กระทำผิดเพศชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริง ในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปีพ.ศ. 2550 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 15 คน กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุมที่ 1 จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุมที่ 2 จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ให้เยาวชนผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง จำนวน 320 คน ตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา

2. ตรวจให้คะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา

3. แบ่งเยาวชนออกตามระดับสติปัญญาที่วัดได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มระดับสติปัญญาสูง คือ ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไปจำนวน

80 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ คือ ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 32 ลงมา ได้จำนวน 30 คน

4. นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยในแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญา แล้วคัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 30 อันดับแรกของแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงจำนวน 30 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ 30 คน

5. แบ่งกลุ่มเยาวชนที่ได้จากข้อ 4 เป็น 4 กลุ่ม ด้วยวิธีการจับคู่เข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยจัดให้ผู้ที่มีอันดับที่เป็นเลขคี่อยู่ในกลุ่มทดลอง คนที่มีลำดับที่เป็นเลขคู่อยู่ในกลุ่มควบคุม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 ของกลุ่มระดับสติปัญญาสูง ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 ของกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มควบคุมที่ 1 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30 ของกลุ่มระดับสติปัญญาสูง ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มควบคุมที่ 2 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30 ของกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ ได้จำนวน 15 คน

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการฯ	ได้รับการฝึกคิด	ไม่ได้รับการฝึกคิด
ระดับสติปัญญา	แบบโยนิโสมนสิการฯ	แบบโยนิโสมนสิการฯ
ระดับสติปัญญาสูง	15 คน	15 คน
ระดับสติปัญญาต่ำ	15 คน	15 คน

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังนี้

กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- กลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มควบคุมที่ 1 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- กลุ่มควบคุมที่ 2 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม ได้จากการจับคู่และมีการสอบก่อน-หลัง (Two-matched Groups Pretest – Posttest Design) (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2544 : 384) ดังตาราง

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
ER ₁	T ₁	X	T ₂
CR ₁	T ₁	-	T ₂
ER ₂	T ₁	X	T ₂
CR ₂	T ₁	-	T ₂

โดยกำหนดให้

ER₁ แทน กลุ่มทดลองที่ 1

CR₁ แทน กลุ่มควบคุมที่ 1

ER₂ แทน กลุ่มทดลองที่ 2

CR₂ แทน กลุ่มควบคุมที่ 2

T₁ แทน การทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลอง

T₂ แทน การทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลอง

X แทน การได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- แทน การไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. โปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
2. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว
3. แบบวัดสติปัญญา

1. โปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมา จำนวน 1 โปรแกรม โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

- 1.1 ศึกษารายละเอียดเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 1.2 ศึกษารายละเอียดเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- 1.3 ศึกษารายละเอียดเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

1.4 ดำเนินการสร้าง และพัฒนาโปรแกรม ให้สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำโปรแกรมที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรม จำนวน 3 ท่าน คือ

- 1) ผศ.วัฒนา ศรีสัตย์วาจา
- 2) รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตราภักดิ์
- 3) อ.สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์

1.5 ปรับปรุงโปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้กับเยาวชนที่ถูกควบคุมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากร เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม ทั้งด้านเนื้อหา วิธีการ และระยะเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

1.6 นำโปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปดำเนินการทำการศึกษาต่อไป

2. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวของ สุพัตรา พันธุวร (2546) และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมให้เหมาะกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 41 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว

2.2 ดำเนินการปรับปรุง และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมในแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวของ สุพัตรา พันธุวร (2546) ให้สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ และให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งด้านลักษณะข้อคำถาม และการตอบคำถาม จำนวน 50 ข้อ

2.3 นำแบบวัดที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน คือ

- 1) ผศ.วัฒนา ศรีสัตย์วาจา
- 2) รศ.ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร
- 3) อ.สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์

2.4 ปรับปรุงแบบวัดตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน และนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-Total Correlation) เลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นต่อไป

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้คัดเลือกแล้วจากข้อ 2.4 จำนวน 41 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93

2.6 นำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้ไปดำเนินการ ทำการศึกษาต่อไป

ลักษณะแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ตั้งแต่ กระทำเป็นประจำ ส่วนใหญ่กระทำ นาน ๆ ครั้ง ไม่กระทำเลย จำนวน 41 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายทางบวก และข้อความที่มีความหมายทางลบ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบเพียงคำตอบเดียว

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

คำชี้แจง ขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละข้อ และพิจารณาว่าข้อใดตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบเพียงคำตอบเดียว

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็น ประจำ	ส่วน ใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
0	หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะทำร้ายผู้นั้น		✓		
00	ข้าพเจ้าชอบเอาปมด้อยของผู้อื่นมาพูดเป็นเรื่องสนุก			✓	

เกณฑ์การให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความที่เป็นคำถามว่าเป็นทางบวกหรือทางลบ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1. ข้อความที่เป็นคำถามด้านบวก

ให้ 1 คะแนน หากตอบว่า กระทำเป็นประจำ

ให้ 2 คะแนน หากตอบว่า ส่วนใหญ่กระทำ

ให้ 3 คะแนน หากตอบว่า นาน ๆ ครั้ง

ให้ 4 คะแนน หากตอบว่า ไม่กระทำเลย

2. ข้อความที่เป็นคำถามด้านลบ

ให้ 4 คะแนน หากตอบว่า กระทำเป็นประจำ

ให้ 3 คะแนน หากตอบว่า ส่วนใหญ่กระทำ

ให้ 2 คะแนน หากตอบว่า นาน ๆ ครั้ง

ให้ 1 คะแนน หากตอบว่า ไม่กระทำเลย

ผู้ที่ได้คะแนนมากกว่าแสดงว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่า

3. แบบวัดสติปัญญา ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาของ เจ. ซี. ราเวน (J. C. Raven) ชุดที่ 2 ที่ชื่อว่า แบบทดสอบโปรเกรสซีฟ แมทริซิส ฉบับฉบับมาตรฐาน (The Standard Progressive Matrices Test) แบบทดสอบชุดนี้สร้างขึ้นมาเพื่อใช้กับบุคคลที่อยู่ในทุกระดับอายุ ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษา เชื้อชาติ หรือสภาวะร่างกายจะเป็นอย่างไรก็ตาม ประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ชุด คือ A , B , C , D และ E ซึ่งแต่ละชุดมีข้อปัญหาจำนวน 12 ข้อ รวมทั้งหมด 60 ข้อ ลักษณะของปัญหาเป็นภาพขาวดำ ในชุด A และ B มีลักษณะค่อนข้างง่ายไม่ซับซ้อน ชุด C , D และ E เป็นข้อปัญหาที่มีความยากและรูปภาพมีลักษณะซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ

การตรวจให้คะแนน ข้อปัญหาที่ผู้รับการทดสอบตอบได้ถูกต้อง จะได้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดได้ 0 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 60 คะแนน

เกณฑ์การประเมินระดับสติปัญญา นำคะแนนของผู้รับการทดสอบมาเทียบเป็นตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ แล้วประเมินระดับสติปัญญาของผู้รับการทดสอบจากตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ ในกรณีนี้ผู้วิจัยแบ่งสติปัญญาออกเป็น 2 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งดังนี้

กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูง หมายถึง ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป

กลุ่มที่มีระดับสติปัญญาดำ หมายถึง ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 32 ลงมา

การดำเนินการทดลอง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการทดลอง 3 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนการทดลอง
2. ระยะทดลอง
3. ระยะหลังการทดลอง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เสนอต่ออธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อแจ้งความประสงค์และขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการทดลอง

1.2 ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มประชากรทั้งหมดทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยแบ่งเยาวชนออกตามระดับสติปัญญาที่วัดได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มระดับสติปัญญาสูง และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ

นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนคนมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยในแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญา แล้วคัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 30 อันดับแรกของแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงจำนวน 30 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ 30 คน

แบ่งกลุ่มเยาวชนที่ได้เป็น 4 กลุ่ม ด้วยวิธีการจับคู่เข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยจัดให้ผู้ที่มีอันดับที่เป็นเลขคี่อยู่ในกลุ่มทดลอง คนที่มีลำดับที่เป็นเลขคู่อยู่ในกลุ่มควบคุม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มทดลองที่ 1 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 ของกลุ่มระดับสติปัญญาสูง ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มทดลองที่ 2 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 ของกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มควบคุมที่ 1 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30 ของกลุ่มระดับสติปัญญาสูง ได้จำนวน 15 คน

กลุ่มควบคุมที่ 2 คือ ผู้ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในอันดับที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30 ของกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ ได้จำนวน 15 คน .

คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวครั้งนี้ ถือเป็นคะแนนทดสอบก่อนการทดลอง

2. ระยะทดลอง

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มทดลอง เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นเวลา 7 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วิธีคิด วิธีคิดละ 2 กิจกรรม โดยใช้เวลาครั้งละประมาณ 1.30 – 2 ชั่วโมง โดยมีลำดับการจัดกิจกรรมดังตาราง

ตาราง 3 โปรแกรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรม ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา
1	1. ปฐมนิเทศ และแนะนำตัว 2. ละลายพฤติกรรม	1. เพื่อให้สมาชิกทราบจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรม 2. เพื่อให้สมาชิกทราบระเบียบและวิธีการในการทำกิจกรรม 3. เพื่อให้สมาชิกทราบบทบาทตนเอง และบทบาทของผู้นำกลุ่ม 1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกกับสมาชิก และสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม 2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นทำกิจกรรม	15 นาที 1.30 ชั่วโมง
2	1. ยุทธการเด็ดหัวผลไม้ (คิดแบบอยู่กับปัจจุบัน) 2. สติมาปัญญาเกิด	1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบันกับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน	60 นาที 30 นาที
3	1. เจงก้า (คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย) 2. เกิดขึ้นเพราะอะไรกัน	1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน	45 นาที 45 นาที

กิจกรรม ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา
4	1. ช่วยรับใช้หน่อย (คิดแบบแยกส่วนประกอบ)	1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจ วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ	60 นาที
	2. แยกแยะก่อนย่อยยับ	2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีคิด แบบแยกส่วนประกอบกับสถานการณ์ที่ มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน	30 นาที
5	1. กู้ระเบิด (คิดแบบแก้ปัญหา)	1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา	50 นาที
	2. ปัญหาไม่มีแก้	2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีคิด แบบแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่มีโอกาส เกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน	40 นาที
6	1. ห่วงยางคล้องใจ (คิดแบบเห็นคุณโทษและ ทางออก)	1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจ วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก	60 นาที
	2. เลือกแบบไหนดีนะ	2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการคิดด้วยวิธีคิด แบบเห็นคุณโทษ และทางออกกับ สถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ในชีวิต ประจำวัน	45 นาที
7	1. ปกป้องไข่ไว้ให้ดี (บูรณาการความคิดทั้ง 5 วิธี)	1. เพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจวิธีคิดทั้ง 5 วิธี	70 นาที
	2. ตกตะกอนความคิด	2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้น จากกิจกรรมไปสู่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง 1. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการนำวิธีคิดทั้ง 5 วิธีไปใช้กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ ในชีวิตประจำวัน	40 นาที

2.2 ในระยะนี้กลุ่มควบคุมจะได้รับการฝึกอบรมตามรูปแบบที่ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ตามปกติ ได้แก่การเข้าหน่วยเรียนต่าง ๆ คือศิลปะ ดนตรี งานโยธา และวิชาสามัญ

3. ระยะหลังการทดลอง

3.1 ให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวฉบับเดิมอีกครั้ง ในวันสุดท้ายของการทดลอง

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.3 นำคะแนนที่ได้ในระยะก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่รับคืนมา คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science Version : SPSS 15.0) ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว ของคะแนนก่อนการทดลองโดยใช้ Two-way ANOVA

2.2.1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว หลังการทดลองโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1- 3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ได้ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	เยาวชนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F – distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean – Square)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เสนอตามลำดับดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อข้อ 1 พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในระดับสติปัญญาต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง

นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง มาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้สถิติ F – distribution ผลปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{x}$	SD	df	F	P
สติปัญญาสูง+						
รับการฝึก	15	103.80	8.66	59	3.248*	.03
สติปัญญาต่ำ+						
รับการฝึก	15	92.60	10.84			
สติปัญญาสูง+						
ไม่ได้ฝึก	15	102.53	7.44			
สติปัญญาต่ำ+						
ไม่ได้ฝึก	15	98.70	16.77			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันก่อนทำการทดลอง ผู้วิจัยจึงได้ใช้สถิติ ANCOVA มาวิเคราะห์โดยใช้คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลองเป็นตัวแปรร่วม เพื่อปรับคะแนนที่เริ่มต้นไม่เท่ากัน ดังแสดงผลไว้ในตาราง 5

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และระดับสติปัญญาสูงกับต่ำ

นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มาวิเคราะห์ด้วยความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) ดังแสดงในตาราง 5 เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 , 2 และ 3 ซึ่งมีใจความดังต่อไปนี้

2.1 เยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

2.2 เยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกันหลังได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่างกัน

2.3 มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการ ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	P
ได้รับการฝึก	1	272.414	272.414	14.290*	.000
ระดับสติปัญญา	1	42.375	42.375	2.223	.142
ผลรวม	1	66.555	66.555	3.491	.067
ส่วนที่เหลือ	55	1048.509	19.064		
รวม	60	576208.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 แสดงว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีผลให้คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5 และพบว่าระดับสติปัญญาไม่มีผลให้คะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวแตกต่างกัน ซึ่งสรุปได้ว่า

1. ระดับสติปัญญากับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ไม่มีผลร่วมต่อพฤติกรรมก้าวร้าว
2. กลุ่มที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. หลังการทดลองเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา จำนวน 60 คน มีการจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยทั้ง 2 กลุ่มนี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาสูง และกลุ่มที่มีระดับสติปัญญาต่ำ รวมเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน

นอกจากนี้ยังต้องการศึกษาว่า พฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง กับต่ำ ก่อนการทดลองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันหรือไม่ และหากพบว่ามีผลแตกต่างกัน ก็จะนำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลองมาใช้เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

2. เพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กับการไม่ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับการไม่ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณาที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

สมมุติฐานในการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
2. เยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. หลังการทดลองเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเยาวชนผู้กระทำผิดเพศชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริง ในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 320 คน ในพ.ศ. 2550

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเยาวชนผู้กระทำผิดเพศชาย อายุระหว่าง 15-18 ปี ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริง ในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปีพ.ศ. 2550 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 15 คน กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุมที่ 1 จำนวน 15 คน กลุ่มควบคุมที่ 2 จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ให้เยาวชนผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงในฐานความผิดอันเนื่องมาจากพฤติกรรมก้าวร้าว และส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง จำนวน 320 คน ตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา
2. ตรวจให้คะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา
3. แบ่งเยาวชนออกตามระดับสติปัญญาที่วัดได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มระดับสติปัญญาสูง คือ ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไปจำนวน

80 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ คือ ผู้ที่มีผลการทดสอบสติปัญญาอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 32 ลงมา ได้จำนวน 30 คน

4. นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยในแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญา แล้วคัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 30 อันดับแรกของแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญามาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงจำนวน 30 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ 30 คน

5. แบ่งกลุ่มเยาวชนที่ได้จากข้อ 4 เป็น 4 กลุ่ม ด้วยวิธีการจับคู่เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยจัดให้ผู้ที่มีอันดับที่เป็นเลขคี่อยู่ในกลุ่มทดลอง คนที่มีลำดับที่เป็นเลขคู่อยู่ในกลุ่มควบคุม

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน เป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ดังนี้

- กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- กลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- กลุ่มควบคุมที่ 1 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาสูง และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

- กลุ่มควบคุมที่ 2 กลุ่มเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาต่ำ และไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม ได้จากการจับคู่ และมีการสอบก่อน-หลัง (Two-matched Groups Pretest – Posttest Design) ดังตาราง

กลุ่มตัวอย่าง	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
ER ₁	T ₁	X	T ₂
CR ₁	T ₁	-	T ₂
ER ₂	T ₁	X	T ₂
CR ₂	T ₁	-	T ₂

โดยกำหนดให้

- ER_1 แทน กลุ่มทดลองที่ 1
- CR_1 แทน กลุ่มควบคุมที่ 1
- ER_2 แทน กลุ่มทดลองที่ 2
- CR_2 แทน กลุ่มควบคุมที่ 2
- T_1 แทน การทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลอง
- T_2 แทน การทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลอง
- X แทน การได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- แทน การไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. โปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 2. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว
 3. แบบวัดสติปัญญา
1. โปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมา จำนวน 1 โปรแกรม
2. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว ของ สุพัตรา พันธุวร (2546) และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมให้เหมาะกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 41 ข้อ เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ
3. แบบวัดสติปัญญา ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญาของ เจ. ซี. ราเวน (J. C. Raven) ชุดที่ 2 ที่ชื่อว่า แบบทดสอบโปรเกรสซีฟ แมทริทิส ฉบับฉบับมาตรฐาน (The Standard Progressive Matrices Test)

การดำเนินการทดลอง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการทดลอง 3 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนการทดลอง
2. ระยะทดลอง

3. ระยะหลังการทดลอง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้กลุ่มประชากรทั้งหมดทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และแบบทดสอบวัดสติปัญญา จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยแบ่งเยาวชนออกตามระดับสติปัญญาที่วัดได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มระดับสติปัญญาสูง และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ นำคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนคนมาเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยในแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญา แล้วคัดเลือกเยาวชนที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงสุด 30 อันดับแรกของแต่ละกลุ่มระดับสติปัญญาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาสูงและมีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวสูงจำนวน 30 คน และกลุ่มระดับสติปัญญาต่ำ 30 คน

แบ่งกลุ่มเยาวชนที่ได้เป็น 4 กลุ่ม ด้วยวิธีการจับคู่เข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยจัดให้ผู้ที่มีอันดับที่เป็นเลขคี่อยู่ในกลุ่มทดลอง คนที่มีลำดับที่เป็นเลขคู่อยู่ในกลุ่มควบคุม คะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวครั้งนี้ ถือเป็นคะแนนทดสอบก่อนการทดลอง

2. ระยะทดลอง

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มทดลอง เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นเวลา 7 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วิธีคิด วิธีคิดละ 2 กิจกรรม โดยใช้เวลาครั้งละประมาณ 1.30 – 2 ชั่วโมง

2.2 ในระยะนี้กลุ่มควบคุมจะได้รับการฝึกอบรมตามรูปแบบที่ศูนย์ฝึกและอบรมเยาวชนชายบ้านกรุณา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ตามปกติ ได้แก่การเข้าหน่วยเรียนต่าง ๆ คือศิลปะ ดนตรี งานโยธา และวิชาสามัญ

3. ระยะหลังการทดลอง

3.1 ให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวฉบับเดิมอีกครั้ง ในวันสุดท้ายของการทดลอง

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.3 นำคะแนนที่ได้ในระยะก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลอง (Pretest) และคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลอง (Posttest) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 60 คน มาทำการวิเคราะห์

ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science Version : SPSS 15.0) ในการคำนวณและวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมก้าวร้าวของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนทำการทดลอง (Pretest)
2. เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลอง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1
2. เยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มีพฤติกรรมก้าวร่วมน้อยกว่าเยาวชนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2
3. หลังการทดลองเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

อภิปรายผล

จากการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว ของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญา กับการได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มทดลองได้มีโอกาสฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้มีประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางการคิดอย่างมีระบบ นำมาซึ่งการกลั่นกรองการแสดงออกของตนเองอย่างเหมาะสมมากขึ้น พฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกมาจึงน้อยลงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ประกอบกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นกิจกรรมทางสมองที่ต้องอาศัยทักษะและการฝึกฝน ทำให้ผู้ที่มีระดับสติปัญญาดำก็ได้เรียนรู้ระบบวิธีคิดที่ถูกตั้งอย่างเป็นระบบ ได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของตนเอง ส่วนผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงอยู่แล้วนั้น เมื่อได้รับการฝึกคิด

ดังกล่าวทำให้ได้พัฒนาระบบความคิดเพิ่มขึ้นไปอีก ดังนั้นไม่ว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงหรือต่ำเมื่อได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการจะทำให้พฤติกรรมก้าวร้าวลดลง ระดับสติปัญญาจึงไม่มีผลต่อความก้าวร้าว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กับระดับสติปัญญา เมื่อไม่พบปฏิสัมพันธ์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงมาดูที่ตัวแปรต้นทั้ง 2 ตัว คือการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และระดับสติปัญญาพบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร่ววน้อยกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นเรื่องของความคิด ซึ่งเป็นลักษณะของปฏิกิริยาทางสมองในลักษณะเชิงปัญญา (Ross, 1963 : 196-197)และการคิดนั้น พระเทพเวที (2537 : 5) กล่าวว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะความคิดเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การแสดงออกทั้งทางกายและวาจา ความคิดจึงก่อให้เกิดการกระทำ และถ้าได้ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นการคิดแบบถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ รู้จักคิดวิเคราะห์ให้ถึงแก่นของปัญหาด้วยแล้ว การกระทำที่แสดงออกมานั้นก็จะเป็นการกระทำที่ได้รับการกลั่นกรองในอีกระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนในกลุ่มทดลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการฝึกที่ประยุกต์มาจากวิธีคิดตามหลักพุทธธรรม โดยบูรณาการจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาแนะแนว หลักการสอน และกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้มีความเข้าใจถึงแก่นของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญในการดำรงชีวิต ทั้งยังผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และด้านจิตวิทยา จึงทำให้โปรแกรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์

ในการฝึกครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ 5 วิธี คือ 1. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 2. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 3. วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ 4. วิธีคิดแบบแก้ปัญหา และ 5. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ ทางออก วิธีคิดทั้ง 5 วิธีนี้ เป็นวิธีคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget) นั้น ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Stage) เป็นขั้นที่โครงสร้างทางสติปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์ ซึ่งจะอยู่ในช่วงอายุ 11-15 ปี เด็กในวัยนี้จะมีความคิดเท่าผู้ใหญ่ อาจแตกต่างกันที่คุณภาพเนื่องจากประสบการณ์แตกต่างกัน เด็กสามารถแก้ปัญหาทั้งรูปธรรมและนามธรรมได้ นอกจากนี้ยังสามารถสะท้อนภาพของตนเองออกมาได้ โดยการอธิบายความรู้สึก ความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15-18 ปี เพราะเป็นวัยที่โครงสร้างทางสติปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์แล้ว จึง

สามารถที่จะคิดแบบนามธรรมได้ตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการนำหลักการของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เข้ามานั้นทำให้เยาวชนได้เรียนรู้และฝึกทักษะความคิดได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายมาใช้ ได้แก่ เกม ข่าวสารปัจจุบัน สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจในวิธีคิดทั้ง 5 วิธีข้างต้นได้อย่างถ่องแท้ และไม่รู้สึกละโม้ในการเรียนรู้ นอกจากนี้ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งผู้วิจัยนำเข้าสู่วิธีคิดนั้น ๆ ด้วยการเล่าเรื่อง ตั้งคำถาม หรือใช้สื่อประกอบให้เยาวชนได้ใช้ความคิดตามแนวทางของวิธีคิดนั้น จากนั้นจึงใช้กิจกรรมที่ให้เยาวชนได้ลงมือทำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจแนวความคิดของวิธีคิดเหล่านั้น ตลอดจนระยะเวลาของการทำกิจกรรมผู้วิจัยจะกระตุ้นให้เยาวชนทุกคนได้ใช้ความคิด และคอยแนะนำเมื่อเยาวชนไม่เข้าใจ หรือเข้าใจคลาดเคลื่อน เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้วเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายผลแนวคิดที่ได้จากกิจกรรมด้วยกระบวนการของกลุ่มทำให้เยาวชนมีโอกาสคิดค้นพบแนวความคิดด้วยตนเอง จากนั้นผู้วิจัยจะสรุปเพิ่มเติมเพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น เมื่อเยาวชนเข้าใจสิ่งสำคัญของวิธีคิดนั้น ๆ แล้ว ผู้วิจัยจึงให้เยาวชนนำวิธีคิดนั้นมาใช้กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ชีวิตจริง เพื่อเป็นการฝึกทักษะความคิดและการนำไปใช้ให้กับเยาวชน

จากการดำเนินกิจกรรมตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยเชื่อว่ามีผลทำให้เยาวชนที่เข้ารับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ลดพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้ และจากการค้นคว้างานวิจัยของไทยยังไม่พบการใช้การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง แต่มีงานวิจัยที่นำวิธีคิดบางวิธีของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิดแบบแก้ปัญหาเป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรมการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ของพระมหาสมหวัง จันทราวุธนิกร (2549) ที่ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่านักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ มีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวไม่แตกต่างกันหลังการทดลอง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกได้ทั้งทางวาจา และทางร่างกายผู้ที่มีการศึกษาสูงมักก้าวร้าวทางวาจา ส่วนผู้ที่มีระดับสติปัญญาดำรงก้าวร้าวทางร่างกาย ดังที่วาซุง (Wasung, 1975) พบว่าเด็กเกรที่มีระดับสติปัญญาดำรงมาก ๆ ส่วนใหญ่กระทำความผิดที่รุนแรง ได้แก่ ฆาตกรรม ปล้น ข่มขืน

จากผลของงานวิจัยนี้ได้ข้อสรุปว่า พฤติกรรมก้าวร้าวสามารถลดลงได้ด้วยการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไม่ว่าผู้ที่ได้รับการฝึกนั้นจะมีสติปัญญาอยู่ในระดับใดก็ตาม

ข้อดีและข้อจำกัดในการทำวิจัย

ข้อดี

1. ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สามารถนำกิจกรรมเหล่านี้ไปใช้ได้ทันที หรือนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนที่รับผิดชอบอยู่
2. แม้ระยะเวลาในการฝึกจะสั้นแต่ก็มีความต่อเนื่องของกิจกรรม จึงทำให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้ ซึ่งเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงพลังของกิจกรรมที่เข้าถึงจิตใจและความรู้สึกของเยาวชน

ข้อจำกัด

1. ระยะเวลาในการทำกิจกรรมสั้นเกินไป ควรมีระยะเวลาในการฝึกที่มีระยะห่างมากกว่านี้ เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสนำไปใช้ในระหว่างเวลานั้น ๆ เพราะถ้าเยาวชนนำไปใช้ในสถานการณ์จริงแล้วเกิดปัญหา หรือเข้าใจไม่ถ่องแท้ ยังมีโอกาสที่จะกลับมาถาม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันระหว่างทำกิจกรรม
2. การเก็บข้อมูลคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการฝึกเพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการเก็บข้อมูล หรือติดตามผลในระยะยาว ถือเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ปฏิบัติ

กิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยมีแนวทางการนำไปใช้ดังนี้

1. ผู้นำกิจกรรมควรศึกษาวิธีคิดแต่ละแบบให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง
2. กิจกรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ บางกิจกรรมได้นำข้อมูล หรือสถานการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้นำกิจกรรมจึงควรปรับให้เหมาะสมและทันสมัย โดยพยายามนำประเด็นที่กำลังอยู่ในความสนใจในขณะนั้นมาเป็นการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการตามรูปแบบของกิจกรรม
3. เพื่อให้การปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ใช้การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ได้รับการฝึกแล้ว ควรจัดสถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่เสมอ เพราะการฝึกคิดเป็นเรื่องของทักษะที่ต้องกระทำเป็นประจำจึงจะเกิดผลในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. แม้ว่าผลการวิจัยจะมีนัยสำคัญของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในระยะสั้นก็ตาม แต่ก็มีผลต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกได้ จึง

น่าจะลองทำวิจัยโดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมมากกว่านี้ เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสถกสนทนองความคิดและทบทวนแนวคิดที่ได้จากกิจกรรมและนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เช่น จัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 2 – 3 ครั้ง ครั้งละ 1 – 1.30 ชั่วโมง โดยมีระยะห่างครั้งละ 2 – 3 วัน แล้วเปรียบเทียบผลกับการวิจัยในครั้งนี้

2. ควรทำกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มการฝึกตามระดับสติปัญญา กล่าวคือนำผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงมาฝึกรวมกัน และนำผู้ที่มีระดับสติปัญญาดำมาฝึกรวมกัน แล้วเปรียบเทียบผลการปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการฝึกของทั้ง 2 กลุ่ม

3. ควรมีการประเมินผลการทดลองเป็นระยะ เพื่อดูว่าเยาวชนที่ได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สามารถปรับลดพฤติกรรมก้าวร้าวได้เมื่อไร

4. ควรมีการติดตามผลหลังจากยุติการทดลองไปแล้วเป็นระยะ เพื่อดูว่าพฤติกรรมก้าวร้าวที่ลดลงนั้นจะปรับขึ้นอีกหรือไม่ เมื่อใด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงรัง. (2527). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2547, 18 พฤษภาคม) ข้อมูลสถิติ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.djop.moj.go.th; ข้อมูลสถิติ. วันที่สืบค้น 18 พฤษภาคม 2547.
- กองบรรณาธิการ. (2546, 14 มีนาคม). เด็กวัยเด็กลดน้ำหนักจนแรง โตขึ้นก้าวร้าว. ไทยโพสต์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thaipost.net; ต่างประเทศ. วันที่สืบค้น 7 มีนาคม 2547.
- กองแก้ว เจริญอักษร. (2539, มกราคม-มีนาคม). การสอนแนวโยนิโสมนสิการ : กิจกรรม แบบฝึกหัด และคุณธรรม. *ครุศาสตร์*. 24(3) : 23.
- กิติกร มีทรัพย์. (2524). พื้นฐานทฤษฎีจิตวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ยงพลเทรตติ้ง.
- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2536). การศึกษาชาวปัญญาของผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาดคดีความผิด ประทุษร้ายต่อทรัพย์ในทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- คณิต ฤทธิรอด. (2537). การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของ นักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติทั่วไป. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- คมคาย อนุจันทร์. (2538). การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเอง และการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2530). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรินทร์ อินทวิศาลกุล. (2533). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับ การฝึกอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

- จำเนียร โชติช่วง และคนอื่น ๆ. (2521). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉลอง ภิรมย์รัตน์. (2521). *กระบวนการกลุ่ม*. ภูเก็ต: วิทยาลัยครูภูเก็ต.
- ชไมมน ศรีสุรักษ์. (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผนปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชัย สมितिไกร. (2527). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชี้เด็กนอนหลับไม่เพียงพอจะนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว. (2546, 13 พฤศจิกายน). ไทยรัฐ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thairath.co.th; ข่าวหน้าใน. วันที่สืบค้น 7 มีนาคม 2547.
- ทองคำ บุญประเสริฐดี. (2535). *การทดลองใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทองเรียน อมรัชกุล. (2520). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิษณุโลก: แผนกเอกสารและการพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศพร มณีศรีขำ. (2539). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิสนา แคมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์ : เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: นิชนเอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- ทิสนา แคมมณี และคณะ. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- แนะทางแก้ความรุนแรงในเด็กใช้ภาษาลดความก้าวร้าว. (2546, 7 กรกฎาคม). ไทยรัฐ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.thairath.co.th; society. วันที่สืบค้น 7 มีนาคม 2547.
- บุญทัน ไกรเพชร. (2531). *การทดลองปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นอนุบาล โดยการใช้การเสริมแรงทางสังคม*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ประเทิน มหาจันทร์. (2521). *การศึกษากับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน*. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพันธ์ สุทธาวาส. (2519). *ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรณ นาคข้าพันธ์. (2537). *ผลของการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม เพื่อลดพฤติกรรม ก่อวุ่นในชั้นเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศรีประจันต์ อำเภอ ศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะ แนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประสาร ทิพย์ธรา. (2521). *พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยาอินเตอร์ เนชั่นแนล
- ปราณี จันทร์หอม. (2541). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมก้าวร้าว*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2545, 9 สิงหาคม). *ยื่นก้าวร้าว*. ผู้จัดการออนไลน์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.manageronline.co.th ; Health&Science. วันที่สืบค้น 7 มีนาคม 2547.
- _____. (2546, 19 สิงหาคม). *ออสซี่ตั้งเขตปลอดซูปเปอร์ฮีโร่วันทำเด็กก้าวร้าว*. ผู้จัดการ ออนไลน์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.manageronline.co.th ; Human Interest. วันที่ สืบค้น 7 มีนาคม 2547.
- พจนารถ บัวเขียว. (2535). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ ตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พัชรินทร์ เปรมสมาน. (2538). *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดจันทร์ใน*. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

- พัชรินทร์ แก้วพาดิ. (2544). ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 (โรงเรียนขยายโอกาส) : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านนากระหาด อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พนม ลิ้มอารีย์. (2529). กลุ่มสัมพันธ์. มหาสารคาม: ปรีดาออฟเซทการพิมพ์.
- พรทิพย์ ทรัพย์สิน. (2532). การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทพเวที. (2537). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญา.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2528). จิตวิทยาร่วมสมัย. เชียงใหม่ : โครงการตำรามนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพชรสุดา เพชรใส. (2525). การทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2517). ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2536). รายงานผลการวิจัยเรื่องความสามารถทางสติปัญญากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์.
- รัชดาภรณ์ อินทะนิน. (2544). การศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม. ปรินญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ระวีวรรณ แก้วคงทอง. (2539). ผลของการฝึกกิจกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชน ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. (2535). การพัฒนาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีทัศนคติต่อวิชาชีพแตกต่างกัน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วรรณ ช้องดารากุล. (2533, มิถุนายน-กรกฎาคม). พฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น. *แนะแนว*. 24(129) : 8-13.
- วรรณ สุติวิจิตร. (2526). การทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วรลักษณ์ ธีราโมกษ์. (2536, กรกฎาคม). ความก้าวร้าว. *ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์*. 40(277) : 36-37
- วรวิทย์ พิงวิวัฒน์กุล. (2540). ความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- วิมล สุวรรณมณี. (2527). การเปรียบเทียบในภาพแห่งตน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนอาชีวศึกษา ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่ม และนักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ศมน วงศ์รัตนานนท์. (2546). ผลของการเดินแอโรบิค โดยใช้เพลงที่ซ่อนข้อมูลเชิงบวกต่อการลดความก้าวร้าว ในเยาวชนที่ถูกควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ศึกษา พาหะมาก. (2532). พัฒนาการทางสติปัญญาและการปรับตัวของนักเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 5,สำนักงาน. (2530). การพัฒนาความคิด ทฤษฎี : กระบวนการสอนคิดเป็น โยนิโสมนสิการ. ราชบุรี: วิสวการพิมพ์.
- ศุภวดี บุญญวงศ์. (2527). ตำรากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สมพร สุทัศน์ีย์,ม.ร.ว. (2529). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมหวัง จันทราวุธมิตร,พระมหา. (2549). ผลของการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนอาชีวศึกษา. ปรินฎานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมาน สาครจิตตร. (2532). สมฤทธิ์ผลในการเรียนคณิตศาสตร์และเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัลยา อนุชิตไพลิน. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดความก้าวร้าวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินฎานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเอม. (2525). จิตวิทยาเด็กเกร. กรุงเทพฯ: อักษรศาสตร์บัณฑิต.
- . (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุนันทา เขียวนิล. (2541). ผลการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะก้าวร้าวแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุนีย์ อีรวีรุฬห์. (2542). การศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีความก้าวร้าวในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง. (2537). ผลของกลุ่มการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา พันธวร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินฎานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุรขันธ์ เปี่ยมญาติ. (2536). การใช้หนังสือบำบัดความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (บรรณารักษศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2536). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2545, พฤษภาคม-มิถุนายน). โยนิโสมนสิการ : วิธีคิดตามแนวพุทธ(1).
ข่าวราชการ. 47(3) : 54-57.
- อังศธร ถิ่นหลวง. (2542). ผลของการใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดภาษีเจริญ กรุงเทพฯ. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ พันธุ์มณี. (2534). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.
- อารุณี ไทยบัณฑิตย์. (2545). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- อุดมรัตน์ เชาว์วิวัฒน์. (2536) ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อทัศนคติการทะเลาะวิวาท
ของนักเรียนชั้นปีที่ 2 โรงเรียนพระรามหกเทคโนโลยี กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โกลเซน, เมร์ล เอ็ม. (2528). คู่มือแนะแนวเรื่องการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม. แปลโดย พรรณพิศ
วานิชย์การ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- Burgoon, Michel, Judee K. Heston & Jane Mc Groskey. (1974). *Small Group Communication A Functional Approach*. New York: Halt, Rinechert & Winston.
- Buss, A.H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York and London: John Wiley And Sons Inc.
- Cummings, E.M. , Lannotti, R.J. & Waxler, C.Z. (1989, August). Aggression Between Peers in Early Childhood : Individual Continuity and Developmental Change. *Child Development*. 60 : 887-895.
- Deighton Lee C. (1971). *The Encyclopedia of Education*. New York: The Mc Millan Company and The Free Press.

- Freedman, Carl & Smith Sears. (1970). *Social Psychology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Good, C.V. (1950). *Dictionary of Education*. New York and London: McGraw-Hill.
- Gulley, H.E. (1960). *Discussion Conference and Group Process*. New York: Halt, Rinechert & Winston
- Hurlock, Elizabeth. (1959). *Developmental Psychology*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Jersild Auther T. (1954). *Child Psychology*. 4thed. New York: Prentice-Hall.
- Kaufman, Harry. (1977). *Aggression and Altruism*. New York: Halt, Rinechert & Winston Co.
- Kemp Gratton C. (1964). *Perspective on the Group Process*. Boston: Houghton Mifflin.
- Mussen & Others. (1969). *Child Development and Personality*. 3rded. New York: Harper and Raw Publishers.
- Nardone, M.J. (1982, October). A comprehensive Group Treatment Program to Teach Self Control to Impulsive/Aggressive Boys. *Dissertation Abstracts International*. 43:1261 B
- Ottaway, A.K.C. (1966). *Learning Through Group Experience*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Patterson, C H. (1973). *Theories of Counseling and Psychology*. 2rded. New York: Harper and Raw Publishers.
- Raven, J.C. (1962). *Advanced Progressive Matrices Set I And Set II*. London: H.K. Lewis.
- Reeves, Elton T. (1970). *The Dynamics of Group Behavior*. America : American Management Association.
- Ross, S.J. (1963). *Groundwork of Educational Psychology*. New York: Wilson, Press.
- Scott, P. & Marian, R.Y. (1967, July). School Reinforcement Under Nature Condition. *Child Development*.
- Smith, Stephen-w and others. (1994, February). Effect of Cognitive-Behavioral Training on Angry Behavior and Aggression of Three Elementary-aged Students. *Behavioral Disorders*. Vol.19
- Sears, Robert R. (1969). *The Learning Theory of Robert R. Sears in Three Theories of Child development*. New York: Harper and Raw Publishers.
- Shaw, Marwin E. (1971). *Group Dynamic : The Psychology of Small Group Behavior*. New York: McGraw-Hill Book Co.

Wallach, Michael and Mathan Kagen. (1956). *Modela of Thinking in Young Children*.

Holt,Rinehart and Winston, Inc.

Wasung, Stonley Karl Richard. Relationship Between Juvenile Delinquency IQ. And School Correlation in Readed and Mathermatic, *Dissertation Abstracts*.1975.

Wecheler, D. (1958). *The Measurement and Appraisal of adults intelligence Scale*. 4thed.
Baltimore: The William & Wilkins.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

โปรแกรมกิจกรรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ
โดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมครั้งที่ 1

กิจกรรมปฐมนิเทศ และแนะนำตัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกทราบจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรม
2. เพื่อให้สมาชิกทราบระเบียบ และวิธีการในการทำกิจกรรม
3. เพื่อให้สมาชิกทราบบทบาทตนเอง และบทบาทของผู้นำกลุ่ม

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทาย และแนะนำตัวผู้วิจัยและทีมงานให้กับสมาชิกรู้จัก
2. ผู้วิจัยแจ้งจุดมุ่งหมายของการทำกิจกรรม
3. ผู้วิจัยแจกตารางกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมทั้งชี้แจงระเบียบ และวิธีการในการทำ

กิจกรรม ให้กับสมาชิกทุกคน

4. ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่ม (ผู้วิจัย) และสมาชิกในการทำกิจกรรมร่วมกัน
5. เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามข้อสงสัย และปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม
6. ทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม

กิจกรรมละลายพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกกับสมาชิก และสมาชิกกับผู้นำกลุ่ม
2. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นทำกิจกรรม

วิธีดำเนินการ

ให้สมาชิกทุกคนร่วมกันทำกิจกรรม โดยแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้

กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่ 1 มารู้จักกันหน่อย

1. ให้สมาชิกนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ให้สมาชิกแนะนำชื่อเล่นของตนเองให้เพื่อนรู้จัก โดยเริ่มจากคนที่ 1 , 2 ,3 ไปจน

ครบทุกคน (วนทางขวา)

3. ผู้นำกลุ่มชี้แจงให้สมาชิกทราบว่า จะให้ทุกคนแนะนำตนเองอีกครั้งหนึ่ง โดยคนที่แนะนำตัวที่หลังต้องแนะนำชื่อเพื่อนที่อยู่ก่อนหน้าเราให้ครบทุกคนก่อน จึงจะแนะนำตนเองได้ เช่น คนที่ 1 แนะนำตนเองว่า กบ คนที่ 2 ก็ต้องพูดว่า กบ แล้วจึงแนะนำตนเองว่า หนูย คนที่ 3 ก็ต้องพูดว่า กบ , หนูย แล้วจึงแนะนำตนเอง ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงคนสุดท้าย ถ้าใครจำชื่อเพื่อนไม่ได้ หรือ พูดผิด ก็จะมีกิจกรรมพิเศษให้ทำหลังเสร็จกิจกรรมแล้ว

4. เมื่อชี้แจงกติกาให้สมาชิกทราบแล้วเปิดโอกาสให้ถามข้อสงสัย หลังจากนั้นจึงขออาสาสมัครที่จะเป็นคนแนะนำตัวคนแรก และเริ่มทำกิจกรรม

กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่ 2 ลมเพ ลมพัด

1. สมาชิกยังคงนั่งเป็นวงกลมอยู่เหมือนกิจกรรมที่ 1 ผู้นำกลุ่มบอกให้สมาชิกกลุ่มทราบว่ากิจกรรมต่อไปมีชื่อว่า 'ลมเพ ลมพัด'

2. ผู้นำกลุ่มสอนสมาชิกร้องเพลง 'ลมเพ ลมพัด' ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้ "ลมเพลมพัด โบกสะบัดพัดมาไว ๆ ลมเพลมพัดอะไร ลมเพลมพัดอะไร ฉันจะบอกให้ พัดคน"

3. ผู้นำกลุ่มชี้แจงว่า ประโยคสุดท้ายผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ร้องคนเดียว และใส่คุณสมบัติลงไปให้ในช่อง.....เช่น พัดคนที่ใส่แว่น คนที่มีคุณสมบัติ หรือลักษณะตามที่ผู้นำกลุ่มบอกนั้นจะต้องลุกขึ้นไปเปลี่ยนที่นั่งใหม่ ใครนั่งซ้ำที่สุดจะมีกิจกรรมพิเศษให้ทำหลังเสร็จกิจกรรมแล้ว

กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่ 3 ทาลาแลบ

1. สมาชิกนั่งเป็นวงกลมต่อเนื่องมาจากกิจกรรมที่ 2 บอกชื่อกิจกรรมให้สมาชิกทราบ
2. สอนสมาชิกร้องเพลง "ทาลาแล็บแท็บแท็บ ทาลาแลบแท็บแท็บ แท็บ-แท็บ-แท็บ

แท็บ-แท็บ" แล้วให้สมาชิกซ้อมร้องพร้อมกันจนคล่อง

3. อธิบายวิธีเล่นให้สมาชิกฟังว่า ให้สมาชิกรับป้ายชื่อของตนเองมาถือไว้ด้วยมือขวา เมื่อเริ่มร้องเพลงพยางค์แรกให้นำป้ายชื่อของตนเองมาตีที่เข่าซ้ายของตนเอง พยางค์ที่ 2 ตีที่เข่าขวาของตนเอง พยางค์ที่ 3 กลับมาตีที่เข่าซ้ายของตนเองอีกครั้ง พยางค์ที่ 4 ตีที่เข่าขวาของตนเอง ส่วนพยางค์ที่ 5 ให้ตีที่เข่าซ้ายของคนที่นั่งอยู่ทางขวามือของเรา ทำเช่นนี้ทั้ง 3 วรรค

4. ผู้นำกลุ่มสาธิตให้สมาชิกดู และให้สมาชิกทำตาม เมื่อสมาชิกทำได้แล้ว ก็เปลี่ยนคำสั่งใหม่ว่า เมื่อร้องเพลงถึงพยางค์ที่ 5 จากเดิมให้ตีที่เข่าซ้ายของคนที่นั่งอยู่ทางขวามือ เปลี่ยนเป็นส่งป้ายชื่อของเราให้กับเพื่อนที่อยู่ทางขวาไปเลย ในขณะเดียวกันเราก็ต้องรับป้ายชื่อของคนที่นั่งอยู่ทางซ้ายของเรามาด้วย ทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้นำกลุ่มเป่านกหวีดให้ทุกคนหยุด แล้วตรวจดู ถ้าใครไม่มีป้ายชื่ออยู่ในมือ หรือมีป้ายชื่อเกิน 1 ใบ จะต้องทำกิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่ 4 ใครเอาป้ายชื่อของฉันไป

1. ผู้นำกลุ่มถามสมาชิกว่า ขณะนี้มีใครถือป้ายชื่อของตนเองอยู่บ้าง ถ้ามีผู้นำกลุ่มจะนำมาคละและแจกคืนกลับไป โดยไม่ให้ตรงกับเจ้าของป้ายชื่อนั้น

2. ให้สมาชิกบอกลักษณะเด่น ๆ ของเจ้าของป้ายชื่อที่ตนเองถืออยู่มา 3 ข้อ ทำแบบนี้จนครบทุกคน

3. ให้สมาชิกทุกคนลุกขึ้นไปหาป้ายชื่อของตนเองมาจากสมาชิกคนอื่น ที่คิดว่าเขาถือป้ายชื่อของเราไว้ เมื่อได้แล้วให้ติดไว้ที่อกเสื้อ แล้วกลับมานั่งที่ สำหรับคนที่นั่งซ้ำที่สุด 5 คนสุดท้ายจะต้องทำกิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมละลายพฤติกรรมที่ 5 พิษรักเรือล่ม

ผู้นำกลุ่มบอกชื่อกิจกรรมให้สมาชิกทราบ สอนสมาชิกร้องเพลงพร้อมทำทางประกอบ “พายเรือไปในธารา มีหอยปูปลาแหวกว่ายเวียนวน พายเรือกันไปหลายคน พายเรือกันไปหลายคน เรือกำลังจะล่ม เรือกำลังจะล่ม ขอคน คน เอา ชนกัน” ในช่อง ผู้นำกลุ่มจะเป็นผู้ระบุเอง เช่น ขอคน 2 คน เอามือชนกัน เมื่อสิ้นสุดคำสั่งให้สมาชิกจับกลุ่มตามจำนวน และเอาอวัยวะที่ระบุมาชนกัน เมื่อได้แล้วให้ส่งเสียง เฮ้! แล้วกรรมการจะเข้าไปตรวจ ถ้าถูกต้องกรรมการจะให้นั่งลง ใครจับกลุ่มได้เป็นกลุ่มสุดท้าย หรือไม่มีกลุ่ม จะต้องทำกิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมครั้งที่ 2

วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

กิจกรรมที่ 1 ยุทธการเด็ดหัวผลไม้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในการคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน จากการทำกิจกรรม “ยุทธการเด็ดหัวผลไม้” โดยพิจารณาได้ว่าการกระทำการใด ๆ หรือการคิดวิเคราะห์หาทางออกให้กับสิ่งใดก็ตาม การมีสติ และสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่ไขว่คว้าไปกับสิ่งเร้าที่มากกระทบ จะทำให้เราดำเนินการทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม นำไปสู่การคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์

ไม่มีอุปกรณ์

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (10 นาที)

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยให้สมาชิกลองทำตามคำสั่งที่ผู้วิจัยสั่ง เช่นเมื่อผู้วิจัยบอก 1 ให้เขยิบมาที่เก้าอี้ทางซ้าย 1 ตัว บอก 2 ให้เขยิบมาที่เก้าอี้ทางซ้าย 1 ตัว บอก 3 ให้ยืนขึ้น บอก 4 ให้นั่งลง ทำแบบนี้ประมาณ 4-5 ครั้ง โดยไม่เรียงลำดับเลข แล้วกล่าวโยงให้เยาวชนเห็นว่าการทำสิ่งใดก็ตามเราต้องมีสมาธิ มีสติตั้งมั่นอยู่กับสิ่งนั้น ไม่วอกแวกไปกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ภายนอก ไม่นำอดีตที่ผ่านมาแล้ว หรืออนาคตที่ยังมาไม่ถึง มาเป็นตัวบั่นทอนสติของเรา

2. ชี้นกิจกรรม (35 นาที)

2.1 ผู้วิจัยประกาศรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มให้เยาวชนทราบ

2.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถาม

กติกา ยุทธการเด็ดหัวผลไม้

1. สมาชิกกลุ่มนั่งเป็นวงกลม และตั้งชื่อกลุ่มเป็นชื่อผลไม้ที่ขึ้นต้นด้วย “มะ”
2. บอกชื่อกลุ่มของตนให้กลุ่มอื่นทราบ (ชื่อกลุ่มห้ามซ้ำกัน ถ้าซ้ำต้องเปลี่ยน

ใหม่)

3. เมื่อผู้วิจัยเรียกชื่อกลุ่มไหนเป็นกลุ่มแรก ให้กลุ่มนั้นจับมือกันแล้วยืนขึ้นทั้งกลุ่ม พร้อมเอ่ยชื่อกลุ่มตนเองพร้อม ๆ กัน 2 ครั้ง แล้วเรียกชื่อกลุ่มอื่นพร้อมกัน 1 ครั้ง แล้วนั่งลง กลุ่มที่ถูกเรียกชื่อ ต้องทำเหมือนกัน คือจับมือกันแล้วยืนขึ้นทั้งกลุ่ม พร้อมทั้งเอ่ยชื่อกลุ่มตนเองพร้อม ๆ กัน 2 ครั้ง แล้วเรียกชื่อกลุ่มอื่นพร้อมกัน 1 ครั้ง แล้วนั่งลง

4. กลุ่มไหนมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่ยืนขึ้น ไม่เอ่ยชื่อกลุ่มตนเอง ไม่เรียกชื่อกลุ่มอื่น ถูกปรับแพ้

5. ถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มเอ่ยชื่อกลุ่มตนเองผิด ถูกปรับแพ้

6. ในการเอ่ยเรียกชื่อกลุ่มอื่นนั้น ทั้งกลุ่มต้องเรียกชื่อเดียวกันเท่านั้น ถ้ามีเสียงเรียกชื่อกลุ่มอื่นมากกว่า 1 ชื่อ กลุ่มที่เอ่ยเรียกชื่อจะถูกปรับแพ้

7. กลุ่มไหนเรียกชื่อกลุ่มที่แพ้ไปแล้ว กลุ่มนั้นจะแพ้ตามไปด้วย

8. แข่งขันจนกระทั่งเหลือกลุ่มชนะเพียงกลุ่มเดียว แต่ถ้า 2 กลุ่มสุดท้ายแข่งกันประมาณ 10 ครั้งแล้วยังไม่มีกลุ่มใดแพ้ ให้ถือว่าชนะทั้ง 2 กลุ่ม

2.3 เยาวชนลงมือทำกิจกรรมจนเหลือผู้ชนะเพียง 1 หรือ 2 กลุ่ม

2.4 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ

2.4.1 ผลการแข่งขันเป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร

2.4.2 อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลการทำงานออกมาเป็นเช่นนี้

2.4.3 ถ้าให้ทำกิจกรรมนี้อีกครั้งหนึ่ง คิดว่าจะทำได้ดีกว่านี้หรือไม่ เพราะอะไร

2.5 ให้ตัวแทนกลุ่มสรุปแนวคิดที่ได้ให้เพื่อนฟัง

2.6 ให้กลุ่มช่วยกันคิดวางแผนที่จะทำให้ได้ผลสำเร็จ ในการทำกิจกรรมนี้อีกครั้ง

2.7 ให้ดำเนินการทำกิจกรรมนี้อีกครั้ง

2.8 ให้แต่ละกลุ่มประเมินความพึงพอใจในผลที่ได้จากการทำกิจกรรมรอบที่ 2 ว่าพึงพอใจในผลมาก หรือน้อยกว่าในรอบแรก เพราะอะไร

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดแบบอยู่กับปัจจุบันให้เยาวชนฟังว่า การกระทำการใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าความคิด หรือสติปัญญาที่จะใช้ในการเลือกแนวทางต่าง ๆ นั่นก็คือการมีสติตั้งมั่นอยู่ในสิ่งที่เรากำลังทำ เพราะถ้าเราไม่มีใจจดจ่ออยู่ในสิ่งที่ทำ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวอาจเข้ามาทำให้ความคิดของเราฟุ้งซ่าน จนทำให้เกิดผลเสียตามมาได้ เหมือนตอนที่เรากำลังทำกิจกรรม เมื่อกลุ่มอื่นขานชื่อกลุ่มเรา สมาชิกในกลุ่มบางคนก็ไม่ได้ลุกขึ้นพร้อมเพื่อน บางคนก็เอ่ยชื่อกลุ่มตัวเองผิด

หรือไม่ก็มัวแต่กังวลว่ากลุ่มเราจะถูกเรียกชื่อเมื่อไหร่จนความคิดฟุ้งซ่านออกไป บางคนก็คิดถึงรอบที่ผ่านมาก็ได้แต่ผ่านไป ก็คุยกันแต่เรื่องที่ผ่านมา กับเรื่องที่ยังมาไม่ถึง จึงไม่มีใจจดจ่อกับแผนการเล่นที่กลุ่มได้ช่วยกันคิดไว้แล้ว ทำให้เกิดผลเสียตามมา เพราะเราไม่ได้อยู่กับตัวเอง เราปล่อยให้สิ่งเร้าภายนอกมารบกวนสติของเรา

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 สติมาปัญญาเกิด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีคิดดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด
2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (5 นาที)
ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน
2. ชี้นกิจกรรม (15 นาที)
 - 2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิดให้ทุกกลุ่ม
 - 2.2 สมาชิกกลุ่มอ่านบทความนี้ แล้วช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้
 - 2.2.1 คิดว่าหมอกมีสติตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบันของตนเองหรือไม่ เพราะอะไร
 - 2.2.2 จากบทความนี้ มีสิ่งใดที่กลับไปแก้ไขไม่ได้แล้วบ้าง
 - 2.2.3 สิ่งที่เหมาะสมควรทำมากที่สุดในขณะนี้คืออะไร เพราะอะไร
3. ชี้นอภิปราย (5 นาที)
แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง
4. ชี้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งว่า การมีสติตั้งมั่นในสิ่งที่กำลังทำนั้นสำคัญมาก ทุกคนก็ให้เห็นแล้วจากการทำกิจกรรม และการเรียนรู้จากบทความเมื่อสักครู่นี้ จะเห็นได้ว่าถ้าหมอกมีสติอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น เขาจะไม่มองอะไรด้วยอารมณ์จนทำให้เกิดปัญหา หรือถ้าพลาดพลั้งบางเรื่องไปแล้ว แต่เขามองสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นด้วยสติตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบันที่เขาเป็น ปัญหาจะไม่ลุกลามใหญ่โต เช่นตอนที่เงินใกล้หมด ถ้าเขามีสติรู้ว่ในขณะนั้นสภาพการเงินเขาเป็นเช่นไร เขาก็จะต้องใช้เงินอย่างประหยัด หรือหางานทำเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายอย่างถูกวิธี หรือกลับไปหาแม่ เมื่อรู้ว่ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง เขาก็ไม่ต้องมีคดีลักทรัพย์ติดตัว

อีกตัวอย่างหนึ่ง ตอนที่เขายากกลับบ้านไปหาครอบครัว แต่ก็คิดว่าแม่วังคงไม่ให้ภัยในสิ่งที่เขาทำ นั่นเป็นสิ่งที่เขานึกเอาเอง นึกถึงแต่อดีตที่ผ่านมาเท่านั้น ไม่ได้คิดว่าถ้าขณะนี้เวลานี้ที่เขาคิดได้ เขาน่าจะกลับไปขอโทษแม่ และตั้งใจทำปัจจุบันนี้ให้ดี เรื่องราวร้าย ๆ คงไม่เกิดขึ้น

ดังนั้นมันไม่วางจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามเราต้องตั้งมั่น มีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น ไม่เอาอดีตมาตั้งเพราะเราไม่สามารถกลับไปแก้ไขมันได้แล้ว ปัจจุบันต่างหากที่เราต้องทำให้ดี เพราะถ้าเราทำปัจจุบันให้ดีแล้ว ต่อไปมันจะกลายเป็นอดีตที่ดี ส่วนอนาคตนั้นเป็นสิ่งที่ยังมาไม่ถึง เราคิดถึงได้ แต่ต้องอยู่ในพื้นฐานของความเป็นจริงไม่ใช่เพ้อฝัน และไม่ต้องไปวิตกกังวลกับอนาคตมากเกินไป เนื่องจากถ้าเราทำปัจจุบันให้ดี ก็จะทำให้เกิดผลดีในอนาคตด้วย ระวังไว้เสมอว่า เราซื้ออนาคตด้วยปัจจุบัน

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดแนะกับเยาวชน เรื่องเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมครั้งที่ 3

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

กิจกรรมที่ 1 เจงก้า (Jenga)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนสามารถบอกได้ว่าผลของสถานการณ์เช่นนี้เกิดมาจากสาเหตุใด
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงเหตุและผล ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง โดยรู้ว่าเหตุการณ์บางอย่าง อาจเป็นผลของการกระทำอย่างหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำอีกอย่างหนึ่งได้ด้วย

อุปกรณ์

1. ไม้เจงก้ากลุ่มละ 54 ชิ้น
2. โต๊ะที่มีความสูงประมาณ 60-80 เซนติเมตร กลุ่มละ 1 ตัว

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (5 นาที)

1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ให้เยาวชนช่วยกันบอกความหมายของคำว่า เกาไม้ถูกที่คั่น แล้วถามเยาวชนว่า พวกเขาเคยพบเห็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงกับสาเหตุบ้างหรือไม่ ถ้าเคย มีอะไรบ้าง

1.3 ผู้วิจัยสรุปให้เยาวชนฟังว่า จากที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่าการที่จะทำการใด หรือแก้ปัญหาเรื่องอะไรนั้น จะต้องแก้ไขตรงจุด ดังนั้นในขั้นแรกของการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยนั้น จึงต้องคิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถามว่า อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้สิ่งนั้นเกิดขึ้น คือหาที่มาที่ไปของปัญหาให้พบ และเราต้องไม่ลืมที่จะมองหาปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อเนื่องกันมาทำให้เกิดปัญหาได้ด้วย ดังที่ทางพระท่านเรียกว่า การคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่ว่า เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิด ก็ย่อมมีอีกสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ไม่มีสิ่งนี้อีกสิ่งก็ไม่เกิด เมื่อสิ่งนี้ดับ อีกสิ่งก็ดับด้วย

2. ชี้นกิจกรรม (20 นาที)

2.1 ผู้วิจัยประกาศรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มให้เยาวชนทราบ

2.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย

กติกา เจงก้า

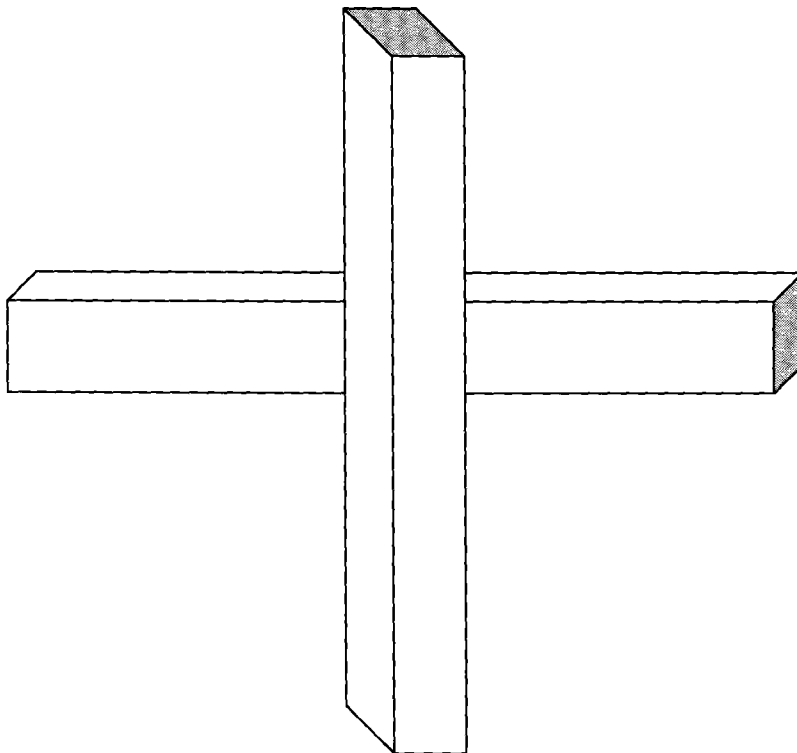
1. แต่ละกลุ่มจะได้รับไม้เจงก้ากลุ่มละ 54 ชิ้น
2. ผู้เล่นแต่ละคนนำไม้เจงก้า 1 ชิ้น มาวางต่อกันเป็นรูปกากบาทขึ้นไปเรื่อย ๆ
3. กลุ่มใดต่อเจงก้าได้สูงที่สุดกลุ่มนั้นเป็นผู้ชนะ
4. กลุ่มใดทำเจงก้าล้มกลุ่มนั้นแพ้

กฎการทำกิจกรรมเจงก้า

1. สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการนำเจงก้ามาต่อ
2. แต่ละกลุ่มต้องจัดลำดับผู้เล่นที่จะออกมาต่อเจงก้าไว้ก่อน แล้วเข้าแถว

ตามลำดับที่จัดไว้

3. สมาชิกกลุ่มแต่ละคน ในแต่ละกลุ่มออกมาต่อเจงก้า ตามลำดับที่ผู้วิจัยเรียก
4. ในการต่อเจงก้าแต่ละชั้น ให้แต่ละกลุ่มฟังสัญญาณนกหวีดจากผู้วิจัย และยุติการวางเจงก้าแต่ละชั้น เมื่อได้ยินสัญญาณจากผู้วิจัยเช่นกัน
5. ให้เวลาในการวางเจงก้าแต่ละชั้น 5 วินาที
6. การวางเจงก้าแต่ละชั้นให้วางในแนวนอน แต่ให้วางด้านสันขึ้น ดังรูป

7. การวางเจงก้า ให้ใช้มือแค่ข้างเดียวในการวาง
8. ห้ามจับ หรือขยับเจงก้าชิ้นอื่นโดยเด็ดขาด
9. ผู้เล่นสามารถวางเจงก้า 1 ชิ้น ต่อ 1 รอบ เท่านั้น

2.3 แจกอุปกรณ์ให้กลุ่มละ 1 ชุด

2.4 เยวชนลงมือทำกิจกรรมตามกติกา

2.5 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ

2.5.1 ในระหว่างทำกิจกรรม มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง

2.5.2 ปัญหาที่พบ มีสาเหตุมาจากอะไร

2.5.3 มีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อเนื่องกันมา จนทำให้ผลงานของกลุ่มสำเร็จ / ไม่สำเร็จ

3. ขึ้นอภิปราย (10 นาที)

3.1 แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยให้เยาวชนฟังว่า คือการคิด การมองถึงสาเหตุ หรือปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมาให้เกิดผลนั้น ๆ เหมือนกับกิจกรรมที่ได้ทำไป การที่เจงก้าล้ม ไม่ได้เป็นเพราะเจงก้าขึ้นของเราเพียงชั้นเดียวที่ทำให้มันล้ม แต่มันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลายชั้นก่อนหน้าที่เริ่มไม่ตรง ไม่มั่นคง แล้วก็ทวิตความไม่มั่นคง หรืออาจเรียกว่าเป็นปัญหาสะสมมาเรื่อย ๆ ก็ได้ จนมาถึงชั้นที่เราไปวางเป็นช่วงที่ปัญหามันวิกฤตพอดี เจงก้าก็เลยล้ม จากกิจกรรมนี้ถ้าจะคิดตามวิธีคิดแบบสืบเหตุปัจจัย ก็จะเห็นถึงสาเหตุที่ทำให้เจงก้าล้มคือ ความไม่มั่นคงของเจงก้า ที่วางไว้ไม่สมดุลกัน ซึ่งก็มีปัจจัยสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัดคือ เจงก้าแต่ละชั้นที่วางไปต่างส่งผลสืบเนื่องให้กับเจงก้าชั้นต่อไป ถ้าเราวางดีมีความสมดุลตั้งแต่ชั้นแรก ต่อเนื่องมาชั้นที่ 2 ชั้นที่ 3 ชั้นที่ 4 ชั้นที่ 5 ต่อเนื่องกันไป เจงก้าทั้ง 54 ชั้นก็จะวางอยู่ได้โดยไม่ล้ม ที่กล่าวได้ว่า เมื่อสิ่งหนึ่งเกิด ก็ย่อมมีอีกสิ่งหนึ่งเกิด แต่ตอนที่เจงก้าล้ม จะเห็นว่าเมื่อชั้นหนึ่งล้ม มันไม่ได้ล้มเพียงชั้นเดียว มันส่งผลให้เจงก้าเกือบทั้งแถวล้มไปด้วย ดังที่กล่าวไว้ว่า เมื่อสิ่งนี้ดับ อีกสิ่งก็ดับ

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม ลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 เกิดขึ้นเพราะอะไรกัน ?

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด

2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

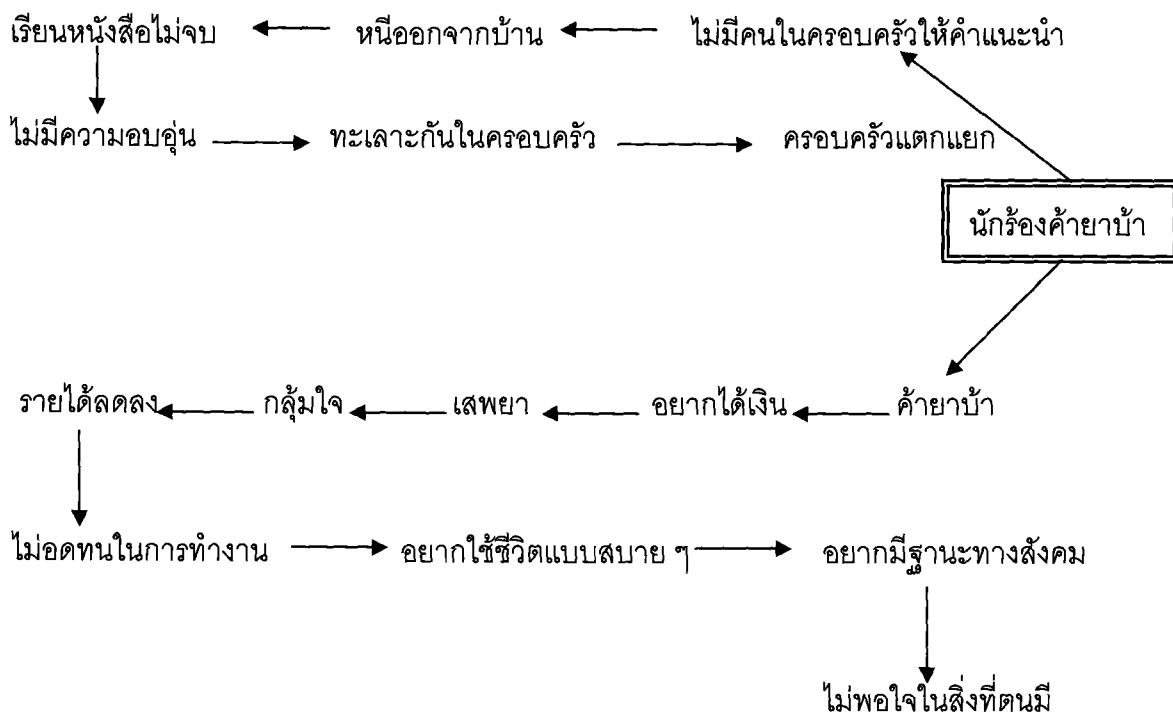
1. ขั้นนำ (10 นาที)

1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงบทความเรื่อง เพียงแค่เลี้ยวความคิด ที่เยาวชนได้ใช้วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน มาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาไปแล้วนั้น วันนี้จะลองใช้วิธีคิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัย มาเป็นวิธีแก้ปัญหาให้กับเรื่องนี้บ้าง โดยผู้วิจัยเล่าถึงคดีที่นักร้องชายคนหนึ่งถูกจับกุมในคดีค้ายาบ้าขึ้นมา แล้วให้เยาวชนช่วยกันคิดว่า การที่นักร้องคนนี้มาค้ายาบ้า นั่นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง

1.3 ผู้วิจัยเขียนสรุปแผนผังสาเหตุที่นักร้องคนนี้มาค้ายาบ้า จากการระดมความคิดบนกระดาน

ตัวอย่าง

2. ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เลี้ยวความคิดให้ทุกกลุ่ม

2.2 สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้ แล้วเขียนเป็นแผนผังความคิด

2.2.1 อะไรคือสาเหตุที่ทำให้หมอกถูกจับกุม

2.2.2 แล้วมีเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันอย่างไรบ้าง

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งโดยโยงจากแนวคิดที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ พร้อมเสริมแนวคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยที่นำมาใช้ให้เยาวชนฟังอีกครั้งหนึ่ง

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดแนะกับเยาวชน เรื่องเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมครั้งที่ 4

วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ

กิจกรรมที่ 1 ช่วยรับใช้หน่อย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในการคิดแบบแยกส่วนประกอบ จากการทำกิจกรรม “ช่วยรับใช้หน่อย”
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ ไปสู่การคิดแบบแยกส่วนประกอบ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์

1. ไข่ไก่ดิบจำนวนกลุ่มละ 10 ฟอง
2. ตะกร้าใส่ไข่ กลุ่มละ 1 ใบ
3. ชอล์ค หรือกระดานขาว

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

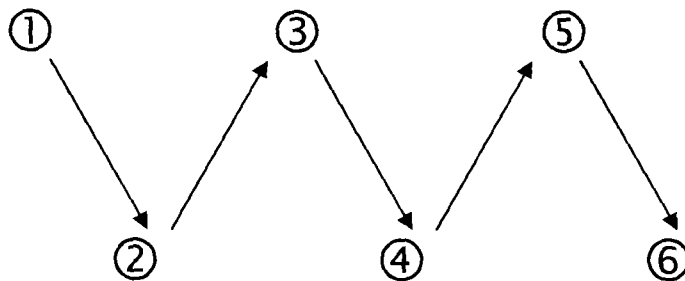
1.2 ผู้วิจัยอธิบายถึงหลักการคิดแบบแยกส่วนประกอบให้เยาวชนฟังว่า วิธีคิดแบบนี้เป็นการมุ่งมองให้เห็นสภาพการณ์ต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ดูว่าสิ่งใหญ่นั้นมีส่วนประกอบใดบ้างที่รวมตัวกันทำให้เกิดสิ่งใหญ่ ยกตัวอย่างข้าวเหนียวมะม่วง 1 จาน มันไม่ได้เกิดขึ้นมาเป็นข้าวเหนียวมะม่วงตั้งแต่แรก แต่มันประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ หลายอย่างมารวมกัน แล้วถามเยาวชนว่ามีอะไรบ้างที่ทำให้เกิดเป็นข้าวเหนียวมะม่วง 1 จาน (ให้เยาวชนช่วยกันตอบ) จากคำตอบที่ได้ โยงให้เยาวชนเห็นว่า เมื่อทราบแล้วว่าอะไรเป็นส่วนประกอบของผลที่จะเกิดขึ้น แล้วเราเล็งเห็นปัญหาที่อาจเกิดจากส่วนย่อย ๆ เหล่านั้น เราก็ทำการแก้ไขที่ส่วนย่อยนั้น ๆ ก่อนที่มันจะทำให้เกิดเป็นผลเสียต่อสิ่งที่เรากำลังจะทำ เช่น ในข้าวเหนียวมะม่วงมีกะทิเป็นส่วนประกอบหนึ่ง แล้วเรานำกะทิบูดมาผุงข้าวเหนียว เราได้ข้าวเหนียวมูนออกมาจริง แต่ก็กินไม่ได้ ตัวหลักของอาหารจานนี้คือข้าวเหนียวและมะม่วง ตัวที่เสียไม่ใช่ข้าวเหนียว แต่เป็นกะทิที่เป็นส่วนประกอบ แต่มันก็ส่งผลให้เราอดกินข้าวเหนียวมะม่วง แล้วถามเยาวชนว่า พอจะมองเห็นความสำคัญของวิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบหรือไม่ และเพื่อให้เข้าใจวิธีคิดแบบนี้มากยิ่งขึ้น ลองนำมาใช้กับกิจกรรมต่อไปนี้

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

2.1 ผู้วิจัยประกาศรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มให้เยาวชนทราบ

2.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย
กติกา ช่วยรับใช้หน่อย

1. ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละคน ยืนอยู่ในตำแหน่งที่กำหนด

2. แจกไขไก่ดิบให้กลุ่มละ 10 ฟอง วางไว้ตรงจุดที่คนที่ 1 ยืน และตะกร้าเปล่า 1 ใบ ไว้ที่คนที่ 6

3. ให้คนที่ 1 โยนไข่ให้คนที่ 2 คนที่ 2 โยนให้คนที่ 3 โยนสลับกันไปเรื่อย ๆ จนถึงคนที่ 6

4. โยนไข่จนหมดทั้ง 10 ฟอง กลุ่มไหนมีไข่ที่ไม่แตก ไม่ร่วงอยู่ในตะกร้ามากที่สุดจะชนะ ถ้าจำนวนไข่ที่เหลือเท่ากัน ให้ใช้เวลาเป็นตัวตัดสินว่ากลุ่มไหนใช้เวลาน้อยกว่าเป็นผู้ชนะ

กฎ กิจกรรมรับใช้หน่อย

1. ขณะที่โยน และรับไข่ ท่าของผู้ที่โยนและรับไข่ จะต้องอยู่ในจุดที่กำหนดไว้ อย่างน้อย 1 ข้าง

2. สมาชิกในกลุ่มสามารถสลับตำแหน่งการยืนได้ แต่ต้องให้การโยนในรอบของไข่ฟองนั้น ๆ เสร็จสิ้นก่อน

3. สมาชิกทุกคนจะต้องร่วมโยน และรับไข่ทุกฟอง

4. ถ้าไข่ตกระหว่างโยน หรือรับอยู่นั้น สามารถเก็บไข่ขึ้นมาโยนต่อได้ ถ้าไข่ฟองนั้นไม่แตก หรือร่วง

5. ไข่ที่จะนับคะแนนให้คือไข่ที่มีสภาพสมบูรณ์ ไม่มีรอยแตกร้าว และอยู่ในตะกร้าเท่านั้น

2.3 เมื่ออธิบายกติกาเสร็จแล้ว ให้เยาวชนในแต่ละกลุ่ม ช่วยกันคิดวิเคราะห์ว่า ในการทำกิจกรรมนี้มีสิ่งที่จะต้องระวังเป็นอย่างยิ่งคือ ระวังไข่แตก ซึ่งนั่นจะเป็นผลเสียที่เกิดกับกลุ่ม ดังนั้นให้คิดว่า

1. มีปัจจัย หรือองค์ประกอบอะไรบ้าง ในการดำเนินกิจกรรมนี้
2. ปัจจัยหรือองค์ประกอบเหล่านั้น ทำให้เกิดปัญหาในการทำกิจกรรมครั้งนี้หรือไม่ อย่างไร
3. ถ้ามี จะแก้ปัญหานั้นด้วยวิธีไหนได้บ้าง
4. จากนั้นจึงวางแผนการทำงานที่กลุ่มคิดว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาไข่มุขไม่ให้

แตก

- 2.4 แต่ละกลุ่มส่งใบงานสิ่งที่ช่วยกันคิดในข้อ 2.3 ให้ผู้วิจัย
- 2.5 แจกอุปกรณ์ให้กลุ่มละ 1 ชุด
- 2.6 เยวชนลงมือทำกิจกรรมจนครบเวลาที่กำหนดตามกติกา
- 2.7 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ
 - 2.7.1 ในระหว่างทำกิจกรรม มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง
 - 2.7.2 ปัญหาที่พบตรงกับที่สมาชิกช่วยกันคิดไว้ก่อนทำกิจกรรมหรือไม่ (อธิบาย)
 - 2.7.3 แล้วแก้ปัญหานั้นด้วยวิธีใดบ้าง
 - 2.7.4 ผลที่ได้เป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร

3. ขั้นอภิปราย (15 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิด ทั้งก่อน และหลังทำกิจกรรม ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดแบบแยกส่วนประกอบให้เยาวชนฟังว่า การมองปัญหาที่จะเกิดขึ้นนั้น ไม่ควรมองที่ปัญหาใหญ่เพียงปัญหาเดียว เพราะนั่นอาจทำให้หาทางออกให้กับปัญหาไม่ได้ เพราะปัญหาบางอย่างเกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น ๆ หรือปัญหาย่อย ๆ หลายปัญหามารวมกัน จึงต้องแยกปัญหามาเป็นประเด็น ๆ ไป แล้วแก้ปัญหาย่อย ๆ เหล่านั้น เพื่อไม่ให้มารวมกันจนเกิดปัญหาใหญ่ เหมือนกับกิจกรรมที่ทำเมื่อสักครู่ เราได้อยู่แล้วว่า ถ้าทำไข่มุขแตก นั่นคือปัญหาใหญ่ที่จะทำให้งานของกลุ่มไม่สำเร็จ ดังนั้นจึงต้องมาดูว่าก่อนที่จะเกิดปัญหานี้ มีปัญหาคืออยู่ก่อนหน้าหรือเปล่า เช่น ระยะห่างของการยืนที่มากเกินไปทำให้เกิดความเสี่ยงในการโยน และรับไข่มุข เราก็ต้องหาวิธีที่จะโยนไข่มุขอย่างไรให้ได้ระยะที่พอดีทั้งคนโยนและคนรับ

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 แยกแยะก่อนย่อยยับ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีคิดดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด
2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (5 นาที)

- 1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด ที่เยาวชนได้ใช้วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย มาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาไปแล้วนั้น วันนี้จะลองใช้วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ มาเป็นวิธีแก้ปัญหาให้กับเรื่องนี้บ้าง

2. ขั้นกิจกรรม (15 นาที)

- 2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิดให้ทุกกลุ่ม

- 2.2 สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้

- 2.2.1 ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง

2.2.2 ในปัญหาใหญ่ที่พบ มีอะไรเป็นปัจจัย หรือเป็นปัญหาย่อย ที่ทำให้เกิดเป็นปัญหาใหญ่บ้าง

- 2.2.3 แล้วคิดว่าปัญหาย่อย ๆ ที่พบมีวิธีแก้ไขอย่างไรได้บ้าง

3. ขั้นอภิปราย (5 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งว่า ในการแยกปัญหาออกเป็นประเด็นย่อย ๆ หรือแยกปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาได้ เราก็จะมองปัญหาที่เกิดขึ้นได้ละเอียดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาได้มากขึ้นตามไปด้วย ส่งผลให้แก้ไขปัญหได้ง่าย และแม่นยำ ก่อนที่ปัญหาใหญ่จะเกิดขึ้น ถ้าดูจากเรื่องของหมอก ปัญหาใหญ่ที่พบคือ หมอกถูกตำรวจจับกุมในหลายข้อหา จากเรื่องนี้การที่หมอกถูกจับกุม ปัญหาไม่ได้เกิดลำพังจากตัวหมอก มีปัจจัยหรือปัญหาอื่นที่ทำให้เกิดขึ้น เช่น ปัญหาเรื่องการ

เที่ยวเตร่ ดื่มสุราจนมีเรื่องทะเลาะวิวาท การไม่เรียนหนังสือ การหนีออกจากบ้าน ฯลฯ ซึ่งในปัญหาย่อย ๆ เหล่านี้ก็มีปัจจัยหลากหลายที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ยกตัวอย่างการหนีออกจากบ้านของหมอก มีเรื่องของการที่หมอกไม่พอใจแม่ที่แต่งงานใหม่ เรื่องของการไม่พูดคุยกันให้เข้าใจภายในครอบครัว เรื่องที่แม่ต้องทำงานอย่างหนักจนไม่มีเวลาให้กับลูก ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ก็ต้องไปแก้ไขที่สิ่งเหล่านั้น กล่าวคือ แม่ต้องทำความเข้าใจกับหมอกถึงสาเหตุที่แม่ตัดสินใจแต่งงานใหม่ หมอกต้องยอมรับและเคารพการตัดสินใจของแม่ แม่ต้องแบ่งเวลาให้กับลูกมากขึ้น หรือให้ลูกมารับรู้ถึงฐานะ และความจำเป็นของครอบครัว และอาจให้ลูกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบ้าง หมอกเองก็ต้องเปิดใจให้กว้าง ให้โอกาสตนเอง และพ่อเลี้ยงมีโอกาสร่วมตัวเข้าหากัน ฯลฯ เมื่อแก้ปัญหาย่อย ๆ เหล่านี้ได้ปัญหาใหญ่ก็จะไม่เกิดขึ้น

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดแนะกับเยาวชน เรื่องเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมความร่วมมือกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของแต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมครั้งที่ 5

วิธีคิดแบบแก้ปัญหา

กิจกรรมที่ 1 กู้ระเบิด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในการคิดแบบแก้ปัญหา จากการทำกิจกรรม “กู้ระเบิด” โดยพิจารณาได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรมนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร และคิดหาวิธีการแก้ไขที่ต้นเหตุได้ อันจะนำมาซึ่งผลสำเร็จในการทำภารกิจของกลุ่ม

2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ ไปสู่การคิดแบบแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์

1. ขวดน้ำดื่มพลาสติกที่มีน้ำเต็มขวดขนาด 500 มิลลิลิตร จำนวน 40 ขวด
2. ยางรัดของวงเล็ก 30 วง
3. เชือกฟางยาว 2.50 เมตร จำนวน 30 เส้น
4. เทปขาว 1 ม้วน

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (10 นาที)

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยเปิดเพลง “ระวังหมดอายุ” ให้เยาวชนฟัง แล้วถามเยาวชนว่า รู้สึกอย่างไรกับเพลงนี้บ้าง จากนั้นฉายท่อนหนึ่งของเพลงที่ร้องว่า “เมื่อมีอุปสรรคขัดขวาง แล้วเธอไม่ยอมทำอะไรระวังหมดอายุ” แล้วถามเยาวชนอีกครั้งว่า รู้สึกอย่างไรกับเนื้อเพลงท่อนนี้ แล้วถ้าเป็นตนเองจะทำอย่างไร จากนั้นผู้วิจัยกล่าวว่า ในการดำเนินชีวิต หลายครั้งที่อาจต้องเจออุปสรรค อุปสรรคก็เหมือนปัญหาที่เข้ามาท้าทาย ให้ได้พิสูจน์ความเป็นคนในตัวเอง ให้เราพึงระลึกไว้เสมอว่าปัญหาทุกอย่างมีทางออกของมัน ขึ้นอยู่กับว่าจะหาประตูบานนั้นเจอหรือไม่

จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา ได้เรียนรู้ถึงการสืบสาวหาเหตุปัจจัย และการแยกส่วนประกอบไปแล้ว ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวก็ช่วยให้แก้ปัญหาได้ แต่วันนี้จะมาเรียนรู้อีกวิธีหนึ่งที่ก็สามารถช่วยแก้ปัญหาได้เช่นกัน คือวิธีคิดแบบแก้ปัญหา โดยจะเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกู้ระเบิด

2. ชี้นำกิจกรรม (30 นาที)

2.1 ผู้วิจัยประกาศรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มให้เยาวชนทราบ

2.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย

กติกา กู้ระเบิด

1. นำขวดน้ำทั้ง 40 ขวด ไปวางไว้ให้ทั่วห้องที่ทำกิจกรรม โดยเว้นระยะห่างให้เหมาะสม
2. นำเทปขาวมาติดที่พื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาด 50 x 50 เซนติเมตร เท่าจำนวนกลุ่ม โดยมีระยะห่างตามความเหมาะสม ที่ไม่ทำให้แต่ละกลุ่มมีความได้เปรียบ เสียเปรียบเกิดขึ้น เพื่อเป็นหลุมฝังระเบิดที่แต่ละกลุ่มกู้มาได้
3. แจกอุปกรณ์ที่กำหนด ให้กลุ่มละ 1 ชุด (ยางรัดของ 1 วง และเชือกฟาง 1 เส้น ต่อ 1 คน)
4. ให้สมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาวิธีที่จะนำขวดน้ำ(ระเบิด) มาวางไว้ในจุดที่เป็นหลุมฝังระเบิดของกลุ่มให้ได้มากที่สุด ภายในเวลา 5 นาที โดยใช้อุปกรณ์ที่แจกให้มาทำเป็นเครื่องมือในการกู้ระเบิด

กฎกิจกรรมกู้ระเบิด

1. ในการกู้ระเบิดต้องใช้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. คนที่กู้ระเบิด จะต้องนำยางของตนเองออกมารวมกัน โดยมีปลายเชือกด้านหนึ่งของแต่ละคนผูกไว้ที่ยาง และปลายเชือกอีกด้านหนึ่งผูกไว้ที่เอว
3. การเคลื่อนย้ายขวด(ระเบิด) ไปยังหลุมฝังระเบิดนั้น ห้ามให้ขวดสัมผัสพื้นโดยเด็ดขาด ถ้าขวดสัมผัสพื้นเมื่อไหร่ ต้องเปลี่ยนไปกู้ขวดใหม่ทันที
4. ในระหว่างทำการกู้ระเบิดนั้น ห้ามให้ส่วนหนึ่งของร่างกายสัมผัสขวด ยาง และเชือก ยกเว้นเอวที่มีเชือกผูกอยู่เท่านั้น

2.3 แจกอุปกรณ์ให้กลุ่มละ 1 ชุด

2.4 เยาวชนลงมือทำกิจกรรมจนครบเวลาที่กำหนดตามกติกา

2.5 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ

- 2.5.1 ในระหว่างทำกิจกรรม มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- 2.5.2 ปัญหาที่พบ มีสาเหตุมาจากอะไร
- 2.5.3 แล้วแก้ปัญหาด้วยวิธีใดบ้าง
- 2.5.4 ผลที่ได้เป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร

3. ขั้นอภิปราย (5 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อน ๆ ฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดแบบแก้ปัญหาให้เยาวชนฟังว่า ในการกระทำการใด ๆ ก็ตาม อาจไม่ได้ผลสำเร็จอย่างที่ใจเรานึกเสมอไป เมื่อผลที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาด เราต้องกลับมาดูว่า อะไร เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดผลลัพธ์แบบนี้ เหมือนตอนที่เรทำการกู้ระเบิด เราก็คิดแล้วว่าวิธีที่เราคิดนั้น น่าจะเป็นวิธีที่ได้ผลสูงสุด แต่พอทำเข้าจริง เราก็อาจเจอปัญหา เช่น เราไม่สามารถนำยางไปคล้องที่ คอขวดได้ หรือคล้องได้แต่ไม่แน่นหนาพอ เดินมาไม่เท่าไรก็ล่องหล่น เป็นต้น เราก็ต้องมาคิดว่าที่ เป็นเช่นนั้นเพราะอะไร เช่น เพราะเราวมกลุ่มกันแค่ 2 คน เราก็ไม่สามารถถ่างยางออกให้กว้าง พอที่จะไปคล้องคอขวดได้ หรือเชือกที่ผูกไว้ที่เอว กับยาง มีระยะห่างมากเกินไป ทำให้ขวดสัมผัสพื้น หรือต้องออกแรงดึงมากจนขวดหล่น ฯลฯ ดังนั้นเมื่อเราหาสาเหตุของปัญหาเจอ เราก็จะแก้ไขปัญห ำได้ตรงจุด เพราะฉะนั้นเมื่อใดก็ตามที่เราทำสิ่งใดลงไปแล้วผลไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิด อย่าเพิ่งล้มเลิก หรือสิ้นหวังกับสิ่งนั้น เราจะต้องมีสติเพื่อคิดให้ได้ว่าอะไรที่เป็นปัญหา ปัญหาเหล่านั้นมาจากสาเหตุ อะไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดปัญหานั้น แล้วเราจะหาหนทางในการแก้ไขได้อย่างไรบ้าง

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรม ลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่2 ปัญหาไว้ไว้ให้แก้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีคิดดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด
2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (5 นาที)

1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด ที่เยาวชนได้ใช้วิธีคิดแบบอยู่กับ ปัจจุบัน และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย และวิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาไปแล้วนั้น วันนี้จะลองใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา มาเป็นวิธีแก้ปัญหากับเรื่องนี้บ้าง

2. ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เลี้ยงความคิดให้ทุกกลุ่ม

2.2 สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้

2.2.1 จากบทความนี้ หมอกต้องเจอปัญหาอะไรบ้าง

2.2.2 ให้ช่วยกันคิดหาสาเหตุของปัญหาแต่ละข้อที่พบในข้อ 2.2.1

2.2.3 ช่วยกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาจากสาเหตุดังกล่าว

3. ขั้นอภิปราย (5 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (10 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งโดยอิงจากข้อเสนอแนะที่เยาวชนนำเสนอ พร้อมยกตัวอย่างสถานการณ์ เช่น ปัญหาที่หมอกต้องเจอปัญหาแรกคือ การมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อเลี้ยง สาเหตุมาจากหมอกไม่พอใจที่แม่แต่งงานใหม่ ไม่ยอมรับในตัวพ่อเลี้ยง แนวทางในการแก้ไขเรื่องนี้ แม่ต้องทำความเข้าใจกับหมอกก่อนที่แม่จะแต่งงาน และเปิดโอกาสให้หมอกและพ่อเลี้ยงที่เวลาที่จะเรียนรู้ และปรับตัวเข้าหากัน แต่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นครอบครัวนี้ไม่ได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หมอกจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการไม่กลับบ้านบ้าง ตีมีสุมบ้าง จนทำให้ปัญหาลุกลามขึ้น จนหมอกตัดสินใจออกจากบ้านไปพร้อมการขโมยเงินของพ่อเลี้ยง แล้วก็เกิดปัญหาอีกเมื่อเงินหมด ซึ่งสาเหตุก็คือการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย และไม่มีรายได้มาเพิ่ม การแก้ปัญหาที่ถูกต้องคือ การใช้จ่ายอย่างประหยัด และรู้คุณค่า ใช้เมื่อจำเป็น และถ้าต้องการเงินก็ต้องทำงานหารายได้ หรือกลับบ้านเพื่อไปปรับความเข้าใจกับครอบครัว แต่หมอกก็เลือกที่จะทำตามที่กลุ่มเพื่อนบอกคือการไปลักขโมยของต่าง ๆ และจากปัญหานี้ยังมองเห็นสาเหตุแห่งปัญหาอีกข้อหนึ่งคือ การเลือกคบเพื่อนของหมอก ฯลฯ

จากเรื่องนี้ จึงอยากย้ำให้เยาวชนเห็นว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น จงมีสติตั้งมั่นอย่าหวั่นไหวกับสิ่งที่เกิดขึ้น มองปัญหาด้วยสติ แล้วสืบค้นหาสาเหตุของปัญหา พิจารณาหาคุณ และโทษของสิ่งที่เกิดขึ้น มองหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาให้ตรงจุด เราก็จะผ่านพ้นปัญหาเหล่านั้นไปได้ด้วยดี

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดแนะกับเยาวชน เรื่องเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมครั้งที่ 6

วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

กิจกรรมที่ 1 ห่วงยางคล้องใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในการคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก จากการทำกิจกรรม “ห่วงยางคล้องใจ” โดยพิจารณาอุปกรณ์ว่าแต่ละชนิดมีข้อดี ข้อเสียอย่างไรบ้าง หลังจากนั้นก็นำข้อดี ข้อเสียมาประกอบการพิจารณาเพื่อตัดสินใจเลือกใช้อุปกรณ์ เพื่อมาทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ ไปสู่การคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์

1. ขวดน้ำอัดลมเปล่าขนาดเล็ก กลุ่มละ 1 ขวด
2. ยางรัดของวงเล็ก 1 ห่อ (ประมาณ 50 เส้น)
3. ตะเกียบ กลุ่มละ 4 คู่
4. หนังสือพิมพ์ กลุ่มละ 2 คู่
5. หลอดข้องอขนาดยาว กลุ่มละ 10 อัน
6. ปูนขาว

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (10 นาที)

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยหยิบเหรียญสิบบาท ขึ้นมา 1 เหรียญ โดยหันด้าน “ก้อย” ให้เยาวชนดู แล้วถามว่าเห็นอะไร เมื่อเยาวชนตอบแล้วก็ถามเยาวชนว่า รู้ไหมว่าอีกด้านหนึ่งของเหรียญนี้ เป็นอะไร ให้เยาวชนตอบก่อน จากนั้นจึงกล่าวให้เยาวชนเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ นั้น ไม่ได้มีเฉพาะด้านที่เห็นเท่านั้น เหรียญที่เห็นเมื่อสักครู่ยังมี 2 ด้าน ก็เหมือนกับสิ่งต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญล้วนมีทั้งคุณ และโทษอยู่ในตัวของมัน ขึ้นอยู่กับว่าจะมองเห็นด้านไหน เพราะฉะนั้นในการที่จะตัดสินใจเลือกอะไร หรือเลือกที่จะทำอะไร ควรจะต้องมองสิ่งนั้น หรือแนวทางนั้นทั้งด้านดี และด้านไม่ดีของมัน เพื่อชั่งน้ำหนักว่า เมื่อตัดสินใจเลือกไปแล้ว จะได้รับประโยชน์ หรือโทษกันแน่

2. ขั้นตอนกิจกรรม (35 นาที)

2.1 ผู้วิจัยประกาศรายชื่อสมาชิกแต่ละกลุ่มให้เยาวชนทราบ

2.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย
กติกา ห่วงยางคล้องใจ

1. นำขวดน้ำอัดลมไปวางไว้กลางวงกลมที่มีรัศมี 2.20 เมตร

2. แจกอุปกรณ์ที่กำหนด ให้กลุ่มละ 1 ชุด (ยางรัดของ 1 ถูง ตะเกียบ 4 คู่ หนังสือพิมพ์ 2 คู่ และหลอด 10 อัน)

3. ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาวิธีที่จะนำห่วงยางไปคล้องที่คอขวดให้ได้มากที่สุด โดยเลือก ใช้อุปกรณ์มาทำเป็นเครื่องมือได้เพียง 1 อย่างเท่านั้น และไม่อนุญาตให้นำวัสดุ อุปกรณ์อื่นใดนอกเหนือจากที่ได้เลือกไปแล้ว มาเป็นส่วนประกอบของเครื่องมือเด็ดขาด

4. ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิด และตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ภายในเวลา 5 นาที หลังจากฟังกติกาข้อที่ 3 จบแล้ว และเมื่อตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ได้แล้ว ผู้วิจัยจะเก็บอุปกรณ์ที่ไม่ได้เลือกคืนทันที

5. เมื่อเลือกอุปกรณ์ได้แล้ว ให้สมาชิกกลุ่มช่วยกันสร้างเครื่องมือ และดำเนินการนำยางไปคล้องคอขวด โดยใช้เวลารวมทั้งสิ้น 10 นาที (จะเริ่มจับเวลาทันที ที่กลุ่มตัดสินใจเลือกอุปกรณ์)

6. เมื่อครบ 10 นาที ทุกกลุ่มจะต้องยุติการทำกิจกรรม และดึงเครื่องมือออกจากขวด และยาง กรรมการจะตรวจนับยางที่คล้องคอขวดได้เท่านั้น กลุ่มไหนคล้องยางได้มากที่สุดกลุ่มนั้นชนะ

กฎกิจกรรมห่วงยางคล้องใจ

1. ยางเส้นที่กรรมการจะตรวจนับให้คะแนน คือยางที่ลงมาอยู่ที่คอขวดอย่างสมบูรณ์เท่านั้น ยางเส้นที่มีส่วนหนึ่งส่วนใดค้างอยู่ที่ปากขวด จะไม่นำมานับคะแนน

2. ห้ามสิ่งใด ๆ ในโลกนี้สัมผัสกับพื้นภายในวงกลมเป็นอันตราย ยกเว้นกันขวดที่ตั้งอยู่เท่านั้น

3. ห้ามขวดล้มโดยเด็ดขาด ถ้าล้มถือว่ากลุ่มนั้นแพ้

2.3 แจกอุปกรณ์ให้กลุ่มละ 1 ชุด

2.4 เยาวชนลงมือทำกิจกรรมจนครบเวลาที่กำหนดตามกติกา

2.5 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิด วิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ

2.5.1 อุปกรณ์ที่ให้แต่ละชนิดมีข้อดีข้อเสีย อย่างไรบ้างในการนำไปใช้เพื่อให้บริการ
วัตถุประสงค์

2.5.2 เพราะอะไรจึงตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ชิ้นนี้

2.5.3 ผลที่ได้เป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อน

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออกให้เยาวชนฟังว่า ในการมองสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เรากำลังเผชิญนั้น เราต้องคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ คิดพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียของสิ่งนั้น แล้วจึงตัดสินใจเลือก ไม่ใช่เลือกโดยการใช้อารมณ์และความรู้สึกเป็นที่ตั้ง เพราะถ้าเราไม่คิด พิจารณาให้ดีแล้ว เราก็จะหาทางออกที่ดีไม่ได้

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 เลือกแบบไหนดีนะ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีคิดดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด
2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด ที่เยาวชนได้ใช้วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ และวิธีคิดแบบแก้ปัญหาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาไปแล้วนั้น วันนี้จะลองใช้วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก มาเป็นวิธีแก้ปัญหาให้กับเรื่องนี้บ้าง

2. ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เสียความคิดให้ทุกกลุ่ม

2.2 สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อดังนี้

2.2.1 สมมติว่าคุณเป็นหมอกคุณจะมีเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งด้านคุณ และโทษอย่างไร

2.2.2 เมื่อพิจารณาคุณและโทษตามข้อ 2.2.1 แล้ว คุณจะหาทางออกอย่างไร

2.2.3 การที่หมอกตัดสินใจออกจากบ้านนั้น มีคุณและโทษอย่างไร

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (5 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งว่า เวลาที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไปนั้น อย่าลืมว่าทุก ๆ อย่างล้วนมีทั้งด้านดีและด้านเสียควบคู่กัน แต่ด้านไหนจะมากกว่า และเหมาะกับตนนั้น ต้องพิจารณาให้รอบคอบ อย่างกรณีของหมอกที่ไม่พอใจที่แม่แต่งงานใหม่ และคิดว่าคนในครอบครัวไม่มีใครเข้าใจตน จนทำให้ตัดสินใจหนีออกจากบ้าน การตัดสินใจของหมอกใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง ถ้าหมอกได้คิดวิเคราะห์ถึงคุณโทษ ของสิ่งที่ตนกำลังตัดสินใจว่า ข้อดีของการหนีออกจากบ้านคือ มีความเป็นอิสระ ได้ใช้ชีวิตอยู่กับกลุ่มเพื่อน ได้เที่ยว ต้ม กิน ไม่ต้องรับรู้เรื่องราว และความรู้สึกของคนในบ้าน ข้อเสียคือ การไม่ได้อยู่กับครอบครัวที่ตนรัก ไม่ได้เรียนหนังสือที่จะทำให้ตนเองมีอนาคตที่ดี ไม่มีเงินใช้ ซึ่งถ้าหมอกชั่งน้ำหนักในสิ่งที่ตนจะได้และเสียไปจากการตัดสินใจในครั้งนี้ เยาวชนคิดว่าหมอกจะตัดสินใจเลือกอะไร ?

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยนัดแนะกับเยาวชน เรื่องการทำกิจกรรมครั้งต่อไปดังนี้

4.3.1 ประกาศรายชื่อสมาชิกกลุ่มที่จะต้องร่วมทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

4.3.2 ผู้วิจัยอธิบายกติกาของกิจกรรมครั้งต่อไปให้เยาวชนทราบ และเปิดโอกาสให้

ซักถามข้อสงสัย

4.3.3 ให้เยาวชนร่วมกันคิดวิธีการทำกิจกรรมตามกติกาในคืนนี้ เพื่อปฏิบัติครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมครั้งที่ 7

บูรณาการวิถีคิดทั้ง 5 วิธี

กิจกรรมที่ 1 ปกป้องไข่วัสดุให้ดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้นำวิถีคิดที่ได้เรียนรู้ไปแล้วทั้ง 5 วิธี มาใช้ในการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิธีการคิดทั้ง 5 วิธี มากขึ้น
2. เพื่อให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยง และนำหลักการคิดทั้ง 5 วิธีมาใช้ได้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และสามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

อุปกรณ์

1. หลอดข้องอ กลุ่มละ 1 ห่อ
2. ไข่วัสดุ กลุ่มละ 1 ฟอง

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (10 นาที)
 - 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี และทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน
 - 1.2 ผู้วิจัยกล่าวทบทวนหลักวิถีคิดทั้ง 5 วิธีให้เยาวชนฟัง โดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมทบทวนสิ่งที่ได้ฝึกไป ด้วยการช่วยตอบคำถาม หรือข้อเสนอแนะของเยาวชนเอง
2. ชี้นกิจกรรม (40 นาที)
 - 2.1 ผู้วิจัยให้สมาชิกเข้ากลุ่มที่ได้ประกาศไว้เมื่อครั้งที่แล้ว
 - 2.2 ผู้วิจัยทบทวนกติกาของกิจกรรมให้เยาวชนทราบบ้างครั้งหนึ่ง

กติกา ปกป้องไข่วัสดุให้ดี

 1. แจกอุปกรณ์ที่กำหนดให้กลุ่มละ 1 ชุด (หลอดข้องอ 1 ห่อ, ไข่วัสดุ 1 ฟอง)
 2. ให้สมาชิกช่วยกันต่อหลอดเป็นสถาปัตยกรรมใดก็ได้ โดยมีไข่วัสดุอยู่ข้างในสถาปัตยกรรม และให้สูงที่สุด ภายในเวลา 30 นาที
 3. เกณฑ์การตัดสิน แบ่งเป็น 2 ประเภท แล้วนำคะแนนทั้ง 2 ประเภทมารวมกัน กลุ่มไหนมีคะแนนรวมมากที่สุด กลุ่มนั้นชนะ
 - 3.1 ประเภทแข็งแรง - กรรมการจะตัดสินจากการปล่อยสถาปัตยกรรมจากที่สูงประมาณ 4 เมตร กลุ่มไหนไข่วัสดุไม่แตก กลุ่มนั้นชนะในเรื่องความแข็งแรง โดยกลุ่มที่ไข่วัสดุไม่แตกได้ 500 คะแนน และกลุ่มที่ไข่วัสดุแตกได้ 0 คะแนน

3.2 ประเภทความสูง - กรรมการจะตัดสินจากทุกกลุ่มนำสถาปัตยกรรมมาเรียงกัน โดยให้สถาปัตยกรรมของแต่ละกลุ่มตั้งอยู่ได้ด้วยตัวเอง กลุ่มไหนสถาปัตยกรรมสูงที่สุดกลุ่มนั้นชนะในเรื่องความสูง โดยเรียงลำดับคะแนนจากกลุ่มที่สูงที่สุดได้ 500 คะแนน รองลงมาเป็น 400 300 200 และ 100 คะแนน ตามลำดับ

กฎ ปกป้องไข่ไว้ให้ดี

1. ในการนำหลอดมาทำเป็นสถาปัตยกรรม ห้ามใช้อุปกรณ์อื่นใดนอกเหนือจากหลอดที่ให้มาใช้ในการสร้างสถาปัตยกรรม

2. การปล่อยสถาปัตยกรรมจากที่สูงประมาณ 4 เมตร ผู้ปล่อยจะจับตรงฐานของสถาปัตยกรรม เมื่อกรรมการให้สัญญาณให้ปล่อยสถาปัตยกรรมลงมา ห้ามโยน

3. การตัดสินว่าไข่แตกหรือไม่นั้น ให้ดูว่ามีไข่ไหล หรือซึมออกมาจากเปลือกไข่หรือไม่ ถ้ามีถือว่าไข่ฟองนั้นแตกแล้ว ไม่ได้คะแนน

2.3 แจกอุปกรณ์ให้กลุ่มละ 1 ชุด

2.4 แต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรม

2.5 เมื่อครบกำหนดเวลาให้หยุดการทำกิจกรรม และนำผลงานเข้าตัดสินตามหัวข้อที่กำหนด

2.6 แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวิเคราะห์แนวคิดที่ได้จากกิจกรรม ตามหัวข้อที่กำหนด คือ

2.6.1 ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ แต่ละกลุ่มได้นำวิธีการคิดแบบใดมาใช้บ้าง แล้วนำมาใช้คิดวิเคราะห์ในขั้นตอนไหนบ้าง อธิบายแยกเป็นข้อ ๆ ตามวิธีการคิดที่นำมาใช้

2.6.2 ผลงานที่ได้ เป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ เพราะอะไร

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิด ให้เพื่อนฟัง

4. ขั้นสรุป (10 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปวิธีการคิดทั้ง 5 วิธีให้เยาวชนฟังว่า วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการนั้น มีทั้งหมด 10 วิธี แต่เยาวชนได้เรียนรู้ และฝึกคิดด้วยวิธีการคิดเพียง 5 วิธีเท่านั้น แต่ทุก ๆ วิธีก็ล้วนแต่ทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น ในการดำเนินชีวิตของคนเราทุกวันนี้ ต้องดำเนินชีวิตด้วยสติ ด้วยปัญญาเราจึงจะอยู่ในสังคมนี้ได้อย่างเป็นสุข การจะอยู่ด้วยปัญญาได้นั้น ไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแค่เรารู้จักคิด วิเคราะห์ และไตร่ตรองให้รอบคอบเท่านั้น บางคนอาจบอกว่านั่นคือสิ่งที่ยากแต่ทุกคนในที่นี้ก็พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าสามารถทำได้ ไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไรเลย ขอเพียงแต่เรามีสติอยู่กับสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นตามวิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เราก็จะมองเห็นปัญหาได้เด่นชัดว่า มีปัญหาอะไรบ้างในปัญหาใหญ่ที่เราพบ แล้วเราก็แก้ที่ปัญหาย่อย ๆ เหล่านั้น ก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ เหมือนกับวิธีคิดแบบ

แยกส่วนประกอบ ดังที่เราได้ฝึกกันมา แต่ถ้าปัญหาที่พบนั้น เป็นปัญหาหลักเพียงปัญหาเดียว เราก็ต้องคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ที่จะหาสาเหตุของปัญหาให้เจอ เพื่อที่จะทำการแก้ไขที่ต้นเหตุนั้น ตามวิธีคิดแบบแก้ปัญหมาแล้ว ถ้าทางแก้ไขปัญหานั้นที่เราคิดได้นั้นมีมากกว่า 1 ทางเลือก เราก็ต้องใช้วิธีการคิดแบบเห็นคุณโทษ ทางออก มาพิจารณาแนวทางเลือกให้ถ่องแท้ว่า แต่ละทางเลือกมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง แล้วจึงนำหนักเพื่อเลือกสิ่งที่จะก่อประโยชน์สูงสุดนั่นเอง

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของแต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2 ตกตะกอนความคิด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะการใช้วิธีคิดทั้ง 5 วิธี กับสถานการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน และมีความเข้าใจในวิธีคิดดังกล่าวมากขึ้น

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด
2. กระดาษเปล่ากลุ่มละ 3 แผ่น

การดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ (5 นาที)

1.1 ทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมร่วมกัน

1.2 ผู้วิจัยกล่าวถึงบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิด ที่เยาวชนได้ใช้วิธีคิดทั้ง 5 แบบ มาใช้ในกาคิดวิเคราะห์ในแต่ละครั้ง แต่ครั้งนี้จะให้เยาวชนนำความรู้ที่ได้ฝึกฝนไปมาใช้กับสถานการณ์จริง โดยนำมาบูรณาการใช้กับสถานการณ์เดียวกันนี้ แต่ให้ออกมาในมุมมองของแต่ละกลุ่ม ในการแก้ปัญหาให้กับหมอก โดยนำเสนอในรูปแบบของบทบาทสมมติ

2. ชี้นกิจกรรม (15 นาที)

2.1 แจกบทความเรื่อง เพียงแค่เสี้ยวความคิดให้ทุกกลุ่ม

2.2 สมาชิกช่วยกันคิดวิเคราะห์ตามหัวข้อที่กำหนด

2.2.1 ถ้ากลุ่มของท่าน คือครอบครัว และเพื่อนของหมอก ท่านจะนำวิธีคิดแบบใด มาใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2.2 นำเสนอตอนจบของเรื่องนี้ ตามแบบที่กลุ่มของท่านคิด

3. ขั้นอภิปราย (10 นาที)

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันคิด

4. ขั้นสรุป (10 นาที)

4.1 ผู้วิจัยสรุปอีกครั้งว่า เยาวชนได้รับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการมาแล้ว 5 วิธี และจากการนำเสนอผลงานในครั้งนี้ แสดงให้เห็นแล้วว่าเยาวชนมีความเข้าใจในวิธีคิดนี้มากขึ้นเพียงใด ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าเยาวชนจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เพราะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้ สามารถนำไปใช้ได้กับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพียงแต่เราจะหยิบวิธีไหนมาใช้ให้เหมาะสมเท่านั้นเอง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนของเยาวชนเอง ถ้าเราฝึกใช้บ่อย ๆ เราก็จะใช้วิธีคิดแบบนี้ได้อย่างคล่องแคล่ว อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

4.2 ให้เยาวชนบันทึกข้อคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกกิจกรรมของตนเอง

4.3 ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณเยาวชนที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมของเยาวชน โดยดูจากภาพรวมของกลุ่ม
2. ประเมินจากข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
3. จากการบันทึกการทำกิจกรรมของเยาวชนแต่ละคน

เพียงแค่เสียความคิด

เมฆ และหมอก อาศัยอยู่กับพ่อและแม่ที่บ้านต่างจังหวัด ทั้งสี่คนอยู่ด้วยกันในบรรยากาศที่อบอุ่น เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ถึงแม้ฐานะทางบ้านจะไม่ได้ร่ำรวยมากมาย แต่ก็พออยู่พอกิน และมีเงินส่งเสียให้เมฆ และหมอกได้เรียนหนังสือ แต่ความสุขในครอบครัวที่อบอุ่นเริ่มจางไปเรื่อย ๆ เมื่อพ่อต้องประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต แม่จึงต้องทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกทั้งสองเพียงลำพัง และนับวันลูกก็โตขึ้นเรื่อย ๆ ค่าใช้จ่ายก็ต้องมากขึ้น แม่จึงมุ่งทำแต่งงาน โอกาสที่จะอยู่ด้วยกันอย่างเดิมจึงเริ่มน้อยลง

หลังจากที่พ่อของทั้งสองได้เสียชีวิตไป 2 ปี แม่จึงตัดสินใจแต่งงานกับช่างรับเหมาก่อสร้างคนหนึ่ง ซึ่งในขณะนั้นเมฆ และหมอกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จึงรู้สึกไม่ค่อยพอใจในการตัดสินใจของแม่นัก แต่พ่อเลี้ยงเองก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับทั้งสองคน เมฆซึ่งเป็นพี่ชายนั้นเริ่มจะเข้าใจและยอมรับในตัวพ่อเลี้ยงมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ถึงกับยอมรับอย่างเต็มที่ ในขณะที่หมอกยังคงตั้งป้อม สร้างกำแพงสัมพันธ์ภาพกับพ่อเลี้ยงอยู่ หมอกจึงไม่ค่อยอยู่บ้าน เพราะไม่อยากเผชิญหน้ากับพ่อเลี้ยง จึงออกไปสังสรรค์เข้ากลุ่มกับเพื่อนเป็นประจำ โอกาสที่จะได้เรียนรู้และปรับตัวเข้าหากันจึงน้อยลงตามไปด้วย แม่เองก็รู้สึกไม่พอใจกับพฤติกรรมของหมอก จึงพูดว่ากลัวหมอกเมื่อหมอกกลับบ้าน หมอกกลับมองว่าแม่เข้าข้างพ่อเลี้ยง เมฆก็ช่วยพูดเตือนสติหมอกด้วย แต่หมอกก็ไม่รับฟัง และว่าเมฆว่าเดี๋ยวนี้เมฆเป็นพวกกับพ่อเลี้ยงไปแล้ว บ้านนี้ไม่มีใครเป็นพวกของตนเลย ตนจึงไม่อยากอยู่บ้านนี้แล้ว จากนั้นหมอกก็ออกจากบ้านไปนานขึ้น หลายวันกว่าจะกลับบ้านสักครั้ง กลับมาก็เมามายแล้วการพูดคุยกับคนในบ้านก็น้อยลง โดยที่หมอกคิดว่าคนในบ้านโดยเฉพาะแม่ไม่ยอมพูดกับตน จนบรรยากาศในบ้านเต็มไปด้วยความตึงเครียด หมอกจึงตัดสินใจออกจากบ้านพร้อมเงินจำนวนหนึ่งที่หยิบมาจากกระเป๋าของพ่อเลี้ยง เพื่อไปอยู่กับเพื่อน ๆ ของหมอก

เมื่อตัดสินใจมาอยู่กับกลุ่มเพื่อน หมอกรู้สึกว่าชีวิตตนเองมีอิสระ มีแต่คนเข้าใจ จึงใช้ชีวิตสำราญเต็มที่ ไม่ไปโรงเรียนเพราะจะได้ไม่ต้องเจอแม่ ได้ออกไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ ดื่มกินสนุกสนานโดยไม่คิดถึงอะไรเลย จนวันหนึ่งเงินหมด และเพื่อน ๆ เองก็ไม่มีเงินกันแล้ว จึงตัดสินใจออกตระเวนขโมยของ วังราวทรัพย์ ฯลฯ เพื่อหาเงินมาใช้ดื่มกิน เที่ยวเตร่ จนบางครั้งก็ไปมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับวัยรุ่นกลุ่มอื่นที่ไปเที่ยวเหมือนกัน ซึ่งในบางเวลาหมอกก็อยากกลับบ้านไปหาครอบครัว แต่ก็ไม่กล้า เพราะคิดว่าแม่คงโกรธและไม่ให้อภัยในสิ่งที่ตนทำ เหตุการณ์จึงดำเนินไปแบบนี้ครั้งแล้วครั้งเล่า จนวันหนึ่งหมอกและกลุ่มเพื่อนถูกจับกุมในข้อหาทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น และเมื่อตำรวจสืบเพิ่มเติมก็มีข้อหาลักทรัพย์เพิ่มมาด้วย

เมื่อครอบครัวของหมอกทราบข่าว ก็รีบรุดมาหาหมอกทันที แม่ร้องไห้เสียใจ และเข้ามากอดหมอกด้วยความรัก เหมเองก็เข้ามากอดน้องชายและให้กำลังใจ ในขณะที่พ่อเลี้ยงกำลังดำเนินการที่จะประกันตัวหมอกออกมา

บันทึกกิจกรรมครั้งที่

ชื่อกิจกรรม

วันที่

ชื่อกลุ่ม.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.
6.

แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามพฤติกรรม

และ

ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

แบบสอบถามพฤติกรรม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดพฤติกรรมของเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา ทั้งด้านร่างกาย และด้านวาจา ซึ่งใช้สอบถามเกี่ยวกับการแสดงออกของตัวเยาวชนเอง การทำแบบสอบถามในครั้งนี้ไม่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในศูนย์ฝึกแต่อย่างใด

2. แบบสอบถามฉบับนี้ประกอบด้วยข้อความทั้งสิ้นจำนวน 41 ข้อ โดยให้เยาวชนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความตามความเป็นจริงว่า เยาวชนมีพฤติกรรมนั้น ๆ ในระดับมากหรือน้อยเพียงใด แล้วใส่ เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับการแสดงออกของเยาวชนมากที่สุด

3. ความหมายของระดับตัวเลือก มีดังนี้

กระทำเป็นประจำ หมายถึง กระทำพฤติกรรมนี้ 8 - 10 ครั้ง ใน 10 ครั้ง
หรือร้อยละ 80 ขึ้นไป

ส่วนใหญ่กระทำ หมายถึง กระทำพฤติกรรมนี้ 4 - 7 ครั้ง ใน 10 ครั้ง
หรือร้อยละ 40 - 70

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง กระทำพฤติกรรมนี้ 1 - 3 ครั้ง ใน 10 ครั้ง
หรือร้อยละ 10 - 30

ไม่กระทำเลย หมายถึง ไม่เคยกระทำพฤติกรรมนี้เลย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็น ประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
0	หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะทำร้ายผู้นั้น		✓		
00	ข้าพเจ้าชอบเอาปมด้อยของผู้อื่นมาพูดเป็นเรื่องสนุก			✓	

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามพฤติกรรม

(8-10) (4-7) (1-3) 0

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็นประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
1	พฤติกรรมทางด้านร่างกาย หากใครทำให้ข้าพเจ้าโกรธ ข้าพเจ้าจะทำร้ายผู้นั้น				
2	เวลาที่ข้าพเจ้าโกรธมาก ๆ ข้าพเจ้าจะหาทางระบายออกให้ผู้อื่น รับรู้ เช่น ปิดประตูเสียงดัง ทบโต๊ะ เตะของที่ขวางอยู่ ฯลฯ				
3	ใครยืนขวางทางข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะแก้งัดเดินชน				
4	หากไม่พอใจใคร ข้าพเจ้าจะกระแทกสิ่งของให้มีเสียงดัง				
5	ถ้าข้าพเจ้าโกรธแค้นใคร แล้วไม่สามารถทำอะไรผู้นั้นได้ ข้าพเจ้า จะทำร้ายตนเอง				
6	ข้าพเจ้าจะใช้กำลังตอบโต้ผู้ที่เข้ามาหาเรื่องข้าพเจ้า				
7	หากถูกขัดใจ ข้าพเจ้าจะขว้างสิ่งของทิ้ง				
8	ข้าพเจ้าจะทุบตีผู้ที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ				
9	ถ้าข้าพเจ้าโกรธแค้นใคร ข้าพเจ้าจะชวนเพื่อนไปทำร้ายผู้นั้น				
10	ข้าพเจ้าจะแสดงท่าทางหยาบคายใส่ผู้ที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ				
11	เวลาโกรธข้าพเจ้าจะทำลายสิ่งที่อยู่ใกล้มือ				
12	เมื่อข้าพเจ้าโกรธมาก ๆ ข้าพเจ้าจะเข้าไปชกกำแพง				
13	ถ้ามีคนที่ไม่ชอบข้าพเจ้าเดินผ่านมา ข้าพเจ้าจะแก้งัดเขาทำ ขวางทางเดินเพื่อให้เขาล้ม				
14	ถ้ามีเด็กใหม่เข้ามาอยู่ในบ้าน ข้าพเจ้าจะเข้าไปรังแกให้เขากลับ				
15	ถ้ามีใครมาพูดยั่วโมโห ข้าพเจ้าจะเข้าไปทำร้ายเขาทันที				
16	ข้าพเจ้าจะหาทางทำลายสิ่งของ ของคนที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ				
17	ถ้ามีใครมาหัวเราะเยาะข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะปาสิ่งของใส่เขาทันที				

(8-10) (4-7) (1-3) 0

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็นประจำ	ส่ว ใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
18	พฤติกรรมทางด้านวาจา ถ้ามีเด็กใหม่เข้ามาอยู่ในบ้าน ข้าพเจ้าจะชมเชยให้เขากลับ				
19	เวลาโกรธและทำเพื่อนไม่ได้ ข้าพเจ้าจะตะโกนล้อชื่อพ่อแม่ของเพื่อน				
20	หากถูกพ่อแม่บ้านดู ข้าพเจ้าจะไปหาเรื่องทะเลาะกับคนรอบข้างแทน				
21	ถ้าข้าพเจ้าหมั่นไล่ใคร ข้าพเจ้าจะพูดเสียดสีให้ผู้นั้นรู้สึกเจ็บใจ				
22	เวลาพูดกับเพื่อนข้าพเจ้าจะใช้ถ้อยคำที่สุภาพ				
23	เมื่อไม่พอใจใคร ข้าพเจ้าจะพูดประชดใส่ผู้นั้น เพื่อให้เขาารู้ตัว				
24	หากไม่พอใจใคร ข้าพเจ้าจะต่อว่าผู้นั้นดัง ๆ เพื่อให้เขาอาย				
25	ถ้าครู หรือพ่อแม่บ้านมาว่าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะเถียงกลับทันที				
26	ถ้าข้าพเจ้ากำลังยุ่ง แล้วมีใครมารบกวน ข้าพเจ้าจะตะคอกใส่ผู้นั้น				
27	ถ้าข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับใคร ข้าพเจ้าจะชี้แจงเหตุผลอย่างสุภาพ				
28	หากข้าพเจ้าเกลียดใคร ข้าพเจ้าจะพูดสาปแช่งผู้นั้นให้คนอื่นได้ยิน				
29	เมื่อผู้ที่ข้าพเจ้าไม่ชอบถูกตำหนิ ข้าพเจ้าจะเข้าไปพูดจาซ้ำเติมทันที				
30	ข้าพเจ้าชอบเอาปมด้อยของผู้อื่นมาพูดเป็นเรื่องสนุก				
31	ข้าพเจ้าจะใช้คำพูดที่หยาบคาย รุนแรง เมื่อทะเลาะกับผู้อื่น				
32	ข้าพเจ้าชอบวิจารณ์เพื่อนต่อหน้าผู้อื่น จนเพื่อนเสียหน้า				
33	ข้าพเจ้าเคยพูดซู่ซ่ามาด คนที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ				
34	ข้าพเจ้าชอบพูดยั่วให้คนอื่นโมโห				
35	เมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้น ข้าพเจ้าจะพูดเยาะเย้ยฝ่ายตรงข้าม				

(8-10) (4-7) (1-3) 0

ข้อ	ข้อความ	กระทำ เป็นประจำ	ส่วนใหญ่ กระทำ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ กระทำ เลย
36	ถ้าใครทำอะไรให้ข้าพเจ้าไม่พอใจ ข้าพเจ้าจะตะโกนด่าผู้นั้น				
37	ข้าพเจ้าจะเถียงครู หรือพ่อบ้าน ไม่ว่าเรื่องนั้นจะถูกหรือผิด				
38	เมื่อถูกเพื่อนต่อว่า ข้าพเจ้าจะด่ากลับทันที				
39	เมื่อข้าพเจ้าทำอะไรไม่ได้ตามที่ตั้งใจ ข้าพเจ้าจะพูดตวาดเพื่อนแทน				
40	ข้าพเจ้าจะพูดจาเสียงดัง เอะอะ โวยวาย เมื่อต้องการให้ผู้อื่นยอมรับความคิดของข้าพเจ้า				
41	ถ้าใครทำให้ข้าพเจ้าเกิดความอับอาย ข้าพเจ้าจะพูดร้ายผู้นั้น				

ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.340
2	0.525
3	0.556
4	0.414
5	0.509
6	0.224
7	0.512
8	0.777
9	0.241
10	0.678
11	0.425
12	0.268
13	0.414
14	0.360
15	0.511
16	0.607
17	0.574
18	0.619
19	0.439
20	0.594
21	0.529
22	0.211
23	0.551
24	0.476
25	0.653
26	0.305
27	0.549

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
28	0.536
29	0.587
30	0.496
31	0.235
32	0.616
33	0.395
34	0.660
35	0.464
36	0.484
37	0.560
38	0.391
39	0.590
40	0.562
41	0.492

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว จำนวน 3 ท่าน คือ

1. ผศ.วัฒนา ศรีสัตย์วาจา

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. รศ.ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร

กรรมการบริหารหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. อ.สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างการประเมินผลกิจกรรมของเยาวชน

ตัวอย่างการสรุปแนวคิดที่ได้จากการทำกิจกรรมของเยาวชนจากสมุดบันทึกกิจกรรม

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 1

กิจกรรม ปฐมนิเทศ และแนะนำตัว

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม

- ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ๆ
- ได้เปิดใจและกล้าที่จะแสดงออก
- ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
- ได้ความสนุกสนาน

2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

- ได้รู้จักเพื่อน ๆ ที่ทำกิจกรรมร่วมกัน
- กล้าที่จะแสดงออก
- ได้ฝึกสติและสมาธิ
- ได้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองได้บ้าง

- กล้าที่จะเข้าไปทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่
- เวลาจะทำอะไรต้องมีสมาธิกับสิ่งนั้น

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 2 (วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน)

กิจกรรมที่ 1 ยุทธการเด็ดหัวผลไม้

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ต้องมีสติในการทำกิจกรรม ต้องสนใจฟังเวลาเพื่อนกลุ่มอื่นเรียก
 - ความสามัคคีของหมู่คณะ
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ต้องมีสมาธิในสิ่งที่เรากำลังทำ ไม่ให้สิ่งอื่นมารบกวนความคิดเรา
 - ได้ความสนุกสนาน
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองได้บ้าง
 - จะไม่ทำอะไรโดยไม่คิดก่อน
 - เวลาจะทำอะไรจะต้องมีสมาธิไม่วอกแวก

กิจกรรมที่ 2 สติมาปัญญาเกิด

1. ให้นึกถึงชีวิตที่ผ่านมาว่า การขาดสมาธิจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลเสียอะไรกับตนเองบ้าง
 - ผมเคยขี่รถมอเตอร์ไซด์อยู่บนถนน แต่ในขณะที่ขี่รถอยู่นั้น จู่ ๆ ผมก็เหม่อคิดถึงเรื่องที่เพิ่งทะเลาะกับแฟนมา ทำให้ไม่สนใจองถนนทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้น
 - เข้าวันหนึ่งเป็นวันที่ผมต้องไปสอบ แต่เช้าวันนั้นผมทะเลาะกับแม่อย่างรุนแรง พอไปถึงโรงเรียนผมก็นั่งคิดถึงแต่เรื่องนี้ พอเข้าห้องสอบผมก็ไม่มีสมาธิที่จะสอบ ผมเลยเดินออกจากห้องโดยที่ยังทำข้อสอบไม่เสร็จเลย
2. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - เราควรมีสติจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำอย่างตั้งใจ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ
 - จะทำอะไรต้องคิดให้ดี
3. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ทำให้มีสติและสมาธิมากขึ้น
 - ต้องมีสติและสมาธิก่อนที่จะทำอะไร
4. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองได้บ้าง
 - มีสติก่อนที่จะทำ หรือคิดก่อนทำจะได้ไม่เกิดผลเสียตามมา
 - จะไม่คิดมากกับอดีตที่ผ่านมา จะทำปัจจุบันให้ดีที่สุด

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 3 (วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

กิจกรรมที่ 1 เจงก้า

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - วางแผนไม่ดี
 - ติดเล่น ไม่ตั้งสมาธิให้ดีในการทำกิจกรรม
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดเพราะเราคนเดียวที่เป็นต้นเหตุ
 - ปัญหาบางอย่างอาจมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ อย่าง
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - เมื่อเกิดปัญหาลงขึ้นต้องหาว่าอะไรทำให้เกิดปัญหาบ้าง
 - ต้องแก้ปัญหาค้นหาต้นเหตุ

กิจกรรมที่ 2 เกิดขึ้นเพราะอะไรกัน

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ความที่ไม่เข้าใจกัน จึงทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น
 - มองแต่ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ไม่หาสาเหตุให้เจอ ทำให้แก้ไขไม่ตรงจุด
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ทำให้รู้ว่าไม่ควรโทษถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะมีสาเหตุมาจากหลายอย่างก่อนหน้านี้
 - ความรู้ ความเข้าใจในการที่จะแก้ปัญหาของตนเอง
 - สามารถมองถึงปัจจัยหลายปัจจัยของปัญหา และที่มาของปัญหาได้
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - ให้เราคิดและทบทวนถึงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ
 - นำไปใช้แก้ปัญหากับครอบครัวให้ดีขึ้น

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 4 (วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ)

กิจกรรมที่ 1 ช่วยรับไข่น้อย

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ต้องมีสติในการทำงาน
 - อย่างมองข้ามปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อาจเกิดขึ้น
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ได้รู้วิธีคิด วิธีมองว่าอะไรเป็นตัวที่ทำให้เราทำงานไม่สำเร็จบ้าง
 - รู้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเกิดปัญหาที่เราไม่คาดคิด
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - เมื่อจะทำอะไรต้องตั้งใจทำให้ดี และมองทุก ๆ อย่างให้รอบคอบ
 - ต้องคิดทุกอย่างให้รอบคอบว่าจะอะไรจะทำให้เราทำงานไม่สำเร็จบ้าง

กิจกรรมที่ 2 แยกแยะก่อนย่อยยับ

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - อย่างมองข้ามปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะเราไม่รู้ว่าปัญหาเล็กน้อยนั้นเมื่อมันมากเข้าก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ได้
 - ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไข รีบแก้ก่อนที่มันจะลุกลามใหญ่โต
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - รู้จักวิธีการมองปัญหา และการแก้ไขปัญหา
 - ได้เรียนรู้การแยกแยะปัญหาออกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อแก้ไขให้ทัน
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - นำไปใช้ในการคิดวิเคราะห์ปัญหาของตนเองได้
 - ต่อไปนี้จะไม่มองข้ามปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 5 (วิธีคิดแบบแก้ปัญหา)

กิจกรรมที่ 1 กู้ระเบิด

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - การทำงานให้ได้ผลดีต้องมีการวางแผนให้รอบคอบ
 - ต้องมองปัญหาให้ถูกจุด แล้วแก้ไข
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
 - ได้เห็นวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบ จากเพื่อน ๆ
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - นำไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับเรา
 - ฝึกคิดแก้ปัญหาเรื่อย ๆ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

กิจกรรมที่ 2 ปัญหาผีโพงให้แก้

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - รู้จักหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
 - ต้องแก้ปัญหาด้านเหตุ
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องหาวิธีแก้ไขให้ได้ ไม่หนีปัญหา
 - ทำให้มองเห็นปัญหาหลายด้าน และสาเหตุที่มาของปัญหาแล้วจึงแก้ปัญหาดตามวิธี
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - นำไปใช้แก้ปัญหาในครอบครัวตนเองให้ดีขึ้นกว่านี้
 - นำไปแก้ไขจุดบกพร่องของครอบครัว

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 6 (วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก)

กิจกรรมที่ 1 ห่วงยางคล้องใจ

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ทำให้ได้เรียนรู้การมองข้อดีข้อเสียของอุปกรณ์แต่ละชนิด
 - ได้รู้จักคิดถึงคุณและโทษ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - รู้จักคิดเพื่อหาทางออกให้ปัญหา
 - รู้จักมองสิ่งต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - ก่อนจะตัดสินใจทำอะไรต้องคิดซึ่งข้อดีและข้อเสียก่อน
 - เวลาจะทำการเลือกอะไรต้องคิดให้ดี ๆ มองหลาย ๆ ด้าน

กิจกรรมที่ 2 เลือกแบบไหนดีนะ

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ทำให้เราได้มองเห็นข้อดีและข้อเสีย แล้วก็เลือกทางออกที่ดีที่สุด
 - ทำให้รู้จักดีและชั่ว
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ทำให้รู้จักการเลือกทางออกที่ดีที่สุด
 - ทำให้มองเห็นปัญหาภายในครอบครัว จากการตัดสินใจทำอะไรลงไปโดยไม่คิดถึงผล
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - นำไปคิดตัดสินใจหาทางออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้
 - ก่อนจะตัดสินใจเลือกอะไร ต้องคิดถึงข้อดีข้อเสียก่อน

บันทึกกิจกรรมครั้งที่ 7 (บูรณาการวิธีคิดทั้ง 5 วิธี)

กิจกรรมที่ 1 ปกป้องไขว้ให้ดี

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - ถ้าไม่ร่วมกันคิดงานก็ไม่สำเร็จ
 - ต้องใช้ความคิดให้รอบด้านเพื่อให้เกิดผลดีกับงานที่ทำ
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ได้คิดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตลอด
 - เรียนรู้การนำวิธีคิดแบบต่าง ๆ มาใช้
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - เวลาจะทำอะไรลงไปจะใช้เวลาคิดให้มากขึ้น
 - จะมีสติในการคิดตัดสินใจให้ดี

กิจกรรมที่ 2 ตกตะกอนความคิด

1. แนวคิดที่ได้จากกิจกรรมตามข้อสรุปของกลุ่ม
 - รู้จักหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น
 - ต้องแก้ปัญหาด้านเหตุ
2. สิ่งที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม
 - ถ้าเราสามารถแยกแยะปัญหาได้ แล้วแก้ไขมันทุกอย่างก็จะลงตัว
 - การมีสติ และมองปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบเราจะแก้ไขได้
3. คิดว่าจะนำข้อคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์อะไรกับตนเองบ้าง
 - เตือนตัวเองว่าอย่าวู่วาม ทำอะไรต้องคิดให้ดี
 - นำวิธีคิดต่าง ๆ ไปใช้เวลาตัดสินใจทำอะไร เพื่อจะได้ไม่ผิดพลาดอีก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	วรรณดาว ศูนย์กลาง
วันเดือนปีเกิด	1 พฤศจิกายน 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดราชบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	71/285 หมู่ 9 ถ.บางนา-ตราด แขวงดอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2527	ประถมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนนาวิวิทยา จ.ราชบุรี
พ.ศ. 2533	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนนาวิวิทยา จ.ราชบุรี
พ.ศ. 2537	ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยาและการแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศิลปากร จ.นครปฐม
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ